

Betænkning

om

Efterforskning i straffesager m.v.

Afgivet af det af
justitsministeriet den 16. januar 1968
nedsatte udvalg

BETÆNKNING NR. 622

1971

Indhold.

	Side
<i>Udvalgets nedsættelse og arbejdsprogram.</i>	5
<i>I. Efterforskning.</i>	7
A. Gældende regler.	7
B. Udvalgets overvejelser angående forundersøgelse.	8
C. Udvalgets overvejelser angående efterforskning.	9
1. Politiets efterforskning.	9
2. Politiets afhøringer.	10
3. Forsvarerens stilling.	10
4. Rettens medvirken.	13
5. Dørlukning.	14
6. Værneting.	15
<i>II. Børn og unge som sigtede og vidner.</i>	17
A. Den offentlige debat.	17
B. Gældende regler og praksis.	18
C. Udvalgets undersøgelser.	20
D. Udvalgets overvejelser.	21
1. Tid, sted og form for afhøringer.	21
2. Repræsentant for børneværnet.	22
3. Samtykke af forældre.	22
4. Forældres adgang til at overvære afhøringer.	23
5. Er børn omfattede af almindelige vidneregler?.	23
6. Sikring af pålidelig forklaring fra børn.	24
<i>III. Undersøgelser mod personer ansat i politiets tjeneste</i>	26
A. Politiauditørudvalgets betænkning.	26
B. Indhentede udtalelser.	26
C. Nærværende udvalgs hovedsynspunkter.	27
1. Arbejdsbyrdens omfang.	27
2. Undersøgelseernes inkvisitoriske form.	28
3. Vil retlig undersøgelse være tilstrækkelig effektiv?.	28
4. Resultat af undersøgelsen.	29
5. Hvilke klagesager bør omfattes af ordningen?.	29
6. Retligt forhør på begæring af politiet eller anklagemyndigheden.	31
<i>IV. Udvalgets lovudkast.</i>	32
<i>V. Bemærkninger til lovudkastet.</i>	37
<i>VI. Udkast til administrative bestemmelser.</i>	51
1. Instruks til politiet om underretning til børneværnet om afhøring af børn i straffesager.	51
2. Cirkulære til politiet om vidnereglernes anvendelse på politiafhøringer.	52
<i>VII Bilag.</i>	
A. Skrivelse af 11. november 1968 fra Psykologisk laboratorium ved Københavns universitet.	55
B. Skrivelse af 26. november 1968 fra Justitiedepartementet, Stockholm.	57
C. Udvalgets skrivelse af 2. december 1968 til socialministeriet.	59
D. Skrivelse af 14. marts 1969 fra Landsforeningen af Børne- og Ungdomsværn.	60

	Side
E. Skrivelse af 14. marts 1969 fra Direktoratet for Københavns Børne- og Ungdomsværn..	61
F. Skrivelse af 9. maj 1969 fra Direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorgen	62
G. Skrivelse af 23. maj 1969 fra socialministeriet	63
H. Referat af udvalgets møde den 15. april 1970 med psykologer.	64
I. Oversigt over visse emner inden for svensk og norsk strafferetspleje.	66
K. Udvalgets lovudkast og gældende retsplejelov opstillet som paralleltekster.	71

Udvalgets nedsættelse og arbejdsprogram.

Den 16. januar 1968 nedsatte justitsministeriet et udvalg med den opgave at gennemgå og fremkomme med forslag til revision af retsplejelovens 4. bog, 2. og 3. afsnit.

Ved skrivelse af 12. september 1968 anmodede justitsministeriet udvalget om at tage spørgsmålet om ændring af niveauet for erstatninger for uforskyldt varetægtsfængsling op til overvejelse og i forbindelse hermed at fremkomme med sådanne andre forslag vedrørende ændring af retsplejelovens kapitel 93 a, som udvalget måtte finde anledning til.

Ved skrivelse af 8. januar 1969 anmodede justitsministeriet udvalget om en udtalelse vedrørende de problemer, der omhandles i kapitel VI i betænkning nr. 507/1968 vedrørende undersøgelser mod personer ansat i politiets tjeneste.

Endvidere har justitsministeriet ved skrivelse af 6. februar 1970 anmodet udvalget om i forbindelse med udvalgets øvrige arbejde at tage stilling til de spørgsmål, der er rejst i en beretning af maj 1968 fra et af advokatrådet nedsat udvalg af forsvarere.

Endelig har justitsministeriet efter udvalgets indstilling ved skrivelse af 25. februar 1971 tiltrådt, at udvalget i forbindelse med dets øvrige arbejde behandler de almindelige regler i retsplejelovens §§ 29 og 31 om *dørlukning* og referatforbud i straffesager, §§ 694 ff om værneting for retsmøder under efterforskningen og §§ 730-737 om beskikkelse og valg af forsvarer.

Udvalget fik oprindelig følgende sammensætning:

Landsdommer *Povl Hansen*, formand,
Højesteretssagfører *Mogens Christensen*,
Politiassessor, nu politimester *Erik Christensen*,
Statsadvokat *Per Lindegaard*,
Kontorchef, nu byretsdommer *Frank Poulsen*.

Ved skrivelse af 14. januar 1969 udvidede justitsministeriet udvalget med følgende medlemmer:

Dommer *E. Caspersen*,
Politimester *A. V. Sørensen*.

Som sekretær for udvalget har fungeret fuldmægtig i justitsministeriet *Ib Dalgas Rasmussen*.

Udvalget har indtil afgivelsen af denne betænkning afholdt 40 møder.

Den 2. april 1970 afgav udvalget til justitsministeriet en udtalelse om de i kapitel VI i betænkning nr. 507/1968 omhandlede problemer. Udtalelsen indeholdt et udkast til ændring af retsplejeloven ved indføjeelse af et kapitel 93 b: Klager over myndighedsmisbrug fra politiets side m. m. Udkastet med bemærkninger er medtaget i nærværende betænkning, jfr. nedenfor side 35 og 47.

I løbet af de 50 år, der er forløbet siden retsreformens gennemførelse, er der foretaget en lang række ændringer tildels af indgribende karakter i retsplejeloven. Allerede på grund af ændringernes stykvisse tilblivelse kan der være grund til at overveje behovet for en mere omfattende revision. Retsplejerådet, der blev oprettet af justitsministeriet den 19. december 1961, har til opgave at afgive indstilling om ændringer af retsplejeloven med henblik på en reform heraf. Rådet har imidlertid hidtil navnlig beskæftiget sig med den civile retspleje, og der må påregnes at ville hengå en årrække, før rådet vil få tid til at beskæftige sig indgående med strafferetsplejen. Da der i de seneste år i juridiske og politiske kredse og i pressen har været ført en debat om en række emner inden for strafferetsplejen, hvor reformer kunne komme på tale, måtte det anses for ønskeligt, at en gennemgang af strafferetsplejen snarest blev indledt. De emner, der har

været fremdraget under den offentlige debat vedrørende straffesagers behandling inden domsforhandlingen, er navnlig: varetægtsfængsling, ransagning, politiets optagelse af fotos og fingeraftryk, anvendelse af moderne hjælpemidler (båndoptagere) til fonetisk optagelse af forklaringer og afhøring af børn samt behandlingen af klager over politiet.

Udvalget har fundet det hensigtsmæssigt før behandlingen af de fleste af de særligt debatterede emner at foretage en almindelig gennemgang af reglerne om efterforskning i straffesager. Herved skabes den ramme, hvori bestemmelserne om de særlige retsskridt under sagens forberedelse kan indpasses. Nærværende betænkning er resultatet af denne almindelige gennemgang af reglerne i retsplejelovens kapitler 70, 74 og 75. Samtidig behandles spørgsmålene om børns og unges stilling i straffesager (afsnit II) og om behandling af klager over politiet (afsnit III), da disse spørgsmål naturligt hører sammen med de almindelige regler om efterforskning.

I sit hidtidige arbejde har udvalget i betydeligt omfang kunnet støtte sig til de resultater, som den norske straffeprocesslovkomité er kommet til i sin betænkning fra juni 1969.

Udvalget har samtidig med udarbejdelsen af det i nærværende betænkning indeholdte lovudkast indsamlet statistiske oplysninger om anvendelse af varetægtsfængsel. Disse oplysninger er ved at blive bearbejdet og vil indgå i udvalgets fremtidige arbejde om dette emne.

Udvalget er af den opfattelse, at reglerne i retsplejelovens 4. bog, 2. og 3. afsnit om henholdsvis »Midler til sagens oplysning m. m.« og »Undersøgelse, førend tiltale er rejst, i sager, som forfølges af statsadvokaten

eller politiet« er for komplicerede og detaljerede og i betydeligt omfang forældede. Det kan eksempelvis nævnes, at forundersøgelse, som i dag bortset fra store og indviklede straffesager i det væsentligste kun anvendes i sager, der ventes at kunne fremmes som tilståelsessager, jfr. § 925, er reguleret ved 16 paragraffer.

Udvalget er kommet til det resultat, at det er nødvendigt at foretage en fuldstændig omskrivning af 4. bogs 2. og 3. afsnit for at sikre, at retsplejelovens regler om sagers behandling inden domsforhandlingen bliver klare og overskuelige.

Nærværende betænkning tilsigter bl. a. at give et udkast til hovedlinier for en sådan omskrivning. Samtidig indeholder betænkningen udkast til de almindelige regler i retsplejeloven om efterforskning i straffesager og afhøringer inden domsforhandlingen. Endvidere omhandles i betænkningen en række spørgsmål om forsvarerens stilling og om dørlukning og referatforbud. I tilknytning til betænkningens lovudkast har udvalget udarbejdet udkast til enkelte administrative bestemmelser.

På siderne 8, 11 og 37 har udvalget fremdraget enkelte spørgsmål om behandling af tilståelsessager og om beskikkelse af forsvarer på efterforskningsstadiet, som ligger uden for udvalgets kommissorium, men hvis løsning efter udvalgets opfattelse er ønskelig.

Det er udvalgets hensigt efter afgivelsen af nærværende betænkning at fortsætte arbejdet med gennemgang af de særlige retsmidler under efterforskning i straffesager (anholdelse, fængsling, ransagning, beslaglæggelse, telefonaflytning, personundersøgelser m. v.) og af reglerne om erstatning for uforskyldt varetægtsfængsling.

København, den 27. september 1971.

Povl Hansen

E. Caspersen

Erik Christensen

Mogens Christensen

P. Lindegaard

Frank Poulsen

A. V. Sørensen

Dalgas Rasmussen

I. Efterforskning.

Det fremhæves ofte, at tyngdepunktet i en straffesag ligger i domsforhandlingen. Her føres sagens bevisligheder for den ret, der skal afgøre skyldspørgsmålet og fastsætte sanktionen.

Betingelsen for, at alt relevant bevismateriale - og intet andet - kan fremføres under domsforhandlingen, er imidlertid, at der forud for domsforhandlingen er gået en grundig indsamling og sortering af oplysningsmaterialet. I langt de fleste sager er det denne undersøgelsesvirksomhed: afhøringer, ransagning efter spor, besigtigelse af gerningsstedet, eftersøgning i politiets registre, tekniske undersøgelser og sagkyndige erklæringer af forskellig art samt oplysninger vedrørende sigtedes personlige forhold, **der** er bestemmende for domsforhandlingens udfald. Herigennem tilvejebringes de beviser, som forelægges retten til bedømmelse, og muliggøres den koncentration af stoffet, som er nødvendig, særlig når pådømmelse sker under medvirken af lægdommere. Forud for domsforhandlingen skal der træffes en afgørelse af tiltalospørgsmålet. Grundlaget for anklagemyndighedens afgørelse af, om der er tilstrækkelig sandsynlighed i bevismæssig henseende for en domfældelse, er den forudgående undersøgelse af sagen. Selvom de bevismæssige betingelser for tiltalerejsning er til stede, er det ikke givet, at sagen føres frem til domsforhandling ved retten. Talrige sager afgøres med påtalefrafald, f. eks. på vilkår af tilsyn af børne- og ungdomsforsorg; andre sager afgøres uden egentlig domsforhandling som tilståelsessager.

Forberedelsesstadiet er således et afgørende led i behandlingen af en straffesag. Det er ofte på dette stadium, at de skarpeste konflikter mellem den retshåndhævende statsmagt og de enkelte borgere kommer frem, f. eks. på grund af anvendelsen af retsmidler som fængsling, ransagning, beslaglæggelse, etc. Den retlige regulering af undersøgelsen af straffesager er emnet for ud-

valgets arbejde, og de almindelige regler om efterforskning er genstanden for denne betænkning.

A. Gældende regler.

Reglerne om straffesagers forberedelse, før tiltale rejses, findes i 2. og 3. afsnit i rpl. 4. bog (kap. 67-75, §§ 742-829). Sagens forberedelse falder efter disse regler i to stadier: efterforskning og forundersøgelse. Til bestemmelserne i kap. 74 og 75 om disse processtadier knytter sig reglerne i kap. 67-69 og kap. 71-73 a om særlige efterforskningsskridt (fængsling, ransagning, beslaglæggelse m. v.) samt reglerne i kap. 70 om sigtedes indkaldelse for retten.

1. *Efterforskningen* tilsigter ifølge § 806 at skaffe sådanne oplysninger til veje, som er tilstrækkelige til at bestemme, om forfølgning skal indledes ved retten og at fremskaffe de oplysninger og træffe de foranstaltninger, som er formålstjenlige for sagens behandling ved retten.

Efterforskningen foretages af politiet. Undertiden er rettens medvirken dog nødvendig for at gennemføre foranstaltninger, der kræver retskendelse, eller for at foretage indenretlige afhøringer, jfr. § 809.

Retsplejelovens regler om efterforskning er sparsomme, idet man under forarbejderne til retsplejeloven fandt, at der ikke var grund til at give nærmere regler i retsplejeloven om politiets efterforskning bortset fra de mere indgribende efterforskningsskridt som anholdelse, ransagning m. v.

2. *Forundersøgelsen* er et indenretligt processtadium, hvis hovedformål er at tilvejebringe de oplysninger, der er nødvendige for at afgøre, for hvilken forbrydelse og for hvilken ret tiltale skal rejses, jfr. § 818.

Den historiske baggrund for forundersøgelsen er den inkvisitoriske procesordning, hvor en dommer havde ledelsen af undersø-

gelsen og ex officio søgte sagen oplyst bedst muligt. Da man med retsplejelovens gennemførelse tog et væsentligt skridt i retning af den akkusatoriske straffeprocess, bevarede man forundersøgelsen som et forberedende processtadium under dommerens ledelse. Samtidig henlagde man - bortset fra nævningsager - bevisførelsen til forundersøgelsen. Efter § 818 i den oprindelige affattelse kunne forundersøgelse begæres med det formål at tilvejebringe bevismateriale til brug ved oplæsning for den dømmende ret. Som følge heraf var dette stadium tidligere et almindeligt led i enhver straffesag. Ved lov nr. 112 af 7. april 1936 gennemførtes imidlertid bevisumiddelbarhed i straffesager, således at bevisførelsen nu sker for den dømmende ret under domsforhandlingen. Behøvet for retlig forundersøgelse er herved blevet væsentligt formindsket, og forundersøgelse anvendes i dag i alt væsentligt kun i sager, der ventes at kunne fremmes i medfør af retsplejelovens § 925 som tilståelsessager eller sluttes med tiltalefrafald samt i særligt store eller indviklede sager.

B. Udvalgets overvejelser angående forundersøgelse.

I forbindelse med gennemførelsen af bevisumiddelbarhed i straffesager ved lovændringen af 1936 gjorde professor Stephan Hurwitz sig i en artikel i U.f.R. 1936 B, side 289 til talsmand for en ophævelse af forundersøgelse som et særligt processtadium. Dette synspunkt gentager han i sin fremstilling af straffeprocessen. I 2. udg. (1949) side 382-85, siges det således: »Principielt stemmer det bedst med anklageprocessens funktionsdeling, at ledelsen af undersøgelsen helt lægges i anklagemyndighedens hånd, og at der i forbindelse med undersøgelsen alene tillægges retten kontrollerende beføjelser navnlig til værn for sigtede.« Et sådant værn nødvendiggør ikke, at undersøgelsen spaltes i et tosporet undersøgelsessystem. For fremtidig lovgivning »må opgaven snarere være at skabe et enhedspræget system, der klart lægger hele undersøgelsen under anklagemyndighedens ledelse og ansvar, og som i videst muligt omfang varetager sigtedes tarv under hele undersøgelsen, navnlig gennem beskikkelse af forsvarer, retskontrol med hensyn til anvendelse af tvangsmidler, re-

kurs for sigtede til retten, dersom anklagemyndigheden afslår begæring fra hans side om foretagelse af undersøgelseshandlinger til afkræftelse af sigtelsen.«

Udvalget kan tilslutte sig disse synspunkter. Dansk strafferetspleje har nu udviklet sig så langt bort fra den tidligere inkvisitoriske retsplejeordning, at en retlig undersøgelsesform, hvor dommeren tillægges en opgave som undersøgelsesleder, anses for stridende mod dommerens stilling i retsplejen. Opbygningen af et veluddannet politikorps har yderligere ført til, at der kun sjældent føles behov for rettens deltagelse i efterforskningen af straffesager. I stigende omfang indgår tekniske undersøgelser af forskellig art i efterforskningsarbejdet.

Der er derfor i dag ikke brug for noget processtadium under forberedelsen, hvor retten har ledelsen af undersøgelsen. I konsekvens heraf foreslår udvalget, at reglerne om forundersøgelse ophæves. Udvalget er her på linie med den norske straffeprocesslovkomité, jfr. dens betænkning side 94-95. Samtidig foreslås regler, der udvider forsvarerens beføjelser og muligheder for medvirken på efterforskningsstadiet.

Det standpunkt, som blev indtaget under forberedelsen af retsplejeloven, hvorefter lovmæssig regulering af den politimæssige efterforskning ikke er påkrævet, lader sig ikke opretholde efter den skete udvikling, hvor den politimæssige undersøgelse i langt den overvejende del af straffesager er den eneste undersøgelsesvirksomhed. Udvalget foreslår derfor indført et eenstrengt system for straffesagers forberedelse, som tager sit udgangspunkt i den politimæssige undersøgelse, men som tillige regulerer domstolenes medvirken under efterforskningen. Dette processtadium foreslås som hidtil betegnet »efterforskning«.

Som følge af forslaget om bortfald af reglerne om forundersøgelse vil det være nødvendigt - antagelig i et særligt kapitel forud for 4. afsnit om domsforhandling - at give regler om retsmøder i sager, der kan ventes fremmet som tilståelsessager eller til afgørelse med tiltalefrafald eller på anden måde uden domsforhandling. Forslaget vil ligeledes medføre, at reglerne i retsplejelovens §§ 780, stk. 2, og 829, stk. 2, hvorefter indlevering af forundersøgelsesbegæring eller anklageskrift medfører, at nødvendigheden af

fastsættelse af fængslingsfrist bortfalder, må erstattes af nye regler i kapitlet om fængsling. Derimod vil ophævelsen af reglerne om forundersøgelse ikke kræve nogen ændring af bestemmelserne om strafferetlig forældelse m. v. Indgivelse af begæring om afholdelse af retsmøde under efterforskningen vil være tilstrækkelig til afbrydelse, jfr. straffelovens §§ 61 og 94, stk. 4.

C. Udvalgets overvejelser angående efterforskning.

I konsekvens af de foranstående betragtninger har udvalget anset det for den væsentligste opgave at overveje, i hvilket omfang der bør gives regler for politiets efterforskning, og at fremkomme med forslag om forsvarerens stilling under efterforskningen og om adgangen til at forelægge retten tvistigheder under efterforskningen mellem forsvareren og sigtede på den ene side og politiet på den anden side.

Herudover indeholder udvalgets udkast kun få realitetsændringer i forhold til den faktisk gældende retstilstand, men hele 3. afsnit (kap. 74 og 75) samt kap. 70 er skrevet om, idet udvalget har bestræbt sig på at forkorte og forenkle lovteksten og udskille stof, der alene har instruktorskarakter og således alene betydning i forholdet mellem den overordnede og underordnede anklagemyndighed og i forholdet mellem politiet og anklagemyndigheden. Bestemmelserne indeholder hovedreglerne for den fremgangsmåde, som skal følges ved undersøgelsen af en straffesag. Det forudsættes, at justitsministeriet og rigsadvokaten i fornødent omfang giver nærmere instruktorske forskrifter angående politiets virksomhed under efterforskningen, herunder regler til erstatning for de bestemmelser af administrativ karakter i retsplejeloven, som udvalget foreslår udeladt. Gennem undervisningen på politiskolen og praktisk efterforskningsarbejde under ledelse af juridisk uddannede foresatte vil der som hidtil ske en uddybning af disse forskrifter og en indlæring af de helt eller delvis ulovbestemte principper for politimæssig efterforskning.

1. Udvalget har ikke anset det for ønskeligt, at der gives detaljerede regler for *politiets efterforskning*, bortset fra de nedenfor side

21 omtalte regler vedrørende efterforskning i sager mod børn. En stor del af bestemmelserne i § 801 til § 808, således bestemmelserne om efterforskning i sager, der er afhængig af justitsministerens befaling, af opfordring fra en anden offentlig myndighed eller af begæring fra en privat, hører ligesom det interne forhold mellem politiet og anklagemyndigheden hjemme i instruktorske bestemmelser.

Udvalget har fundet det tilstrækkeligt i udkastets § 742, stk. 2, i overensstemmelse med gældende ret at fastslå, at politiet iværksætter efterforskning af egen drift eller efter begæring »når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, der forfølges af det offentlige, er begået.«

Efterforskningen, hvis formål bør fastlægges i loven, er karakteriseret ved, at den skal klarlægge, om betingelserne for at pålægge straf eller anden retsfølge er til stede, tilvejebringe de oplysninger, der er nødvendige til sagens afgørelse, herunder personlige oplysninger, mentalundersøgelse og lignende samt forberede sagens behandling ved retten. Udvalgets forslag i §§ 742 og 743 svarer stort set til de af den norske straffeprocesslovkomité i juni 1969 i § 229 og § 231 foreslåede regler.

Det er hensigtsmæssigt, at de bestemmelser om afvisning af anmeldelser og indstilling af efterforskning, der har været spredt i flere bestemmelser (§§ 721, stk. 3, 805, 808, 811, 812 og 826), samles i en enkelt bestemmelse (forslagets § 749). I alle tilfælde, hvor sigtelse ikke har været rejst, eller hvor sigtelse har vist sig grundløs, er det - i alt væsentligt i overensstemmelse med gældende ret - anset for ubetænkeligt at lade politiet træffe bestemmelse om at afvise anmeldelsen eller indstille efterforskningen. Ellers bør beføjelsen til at indstille efterforskningen som hovedregel tilkomme den myndighed, hvem påtaleretten tilkommer. Udvalget har samtidig fundet det ønskeligt, at denne regel kan fraviges, og foreslår, at der i loven tilvejebringes en hjemmel for justitsministeren til at foretage ændringer i den fastsatte normale kompetence til at indstille efterforskningen. Der henvises herom til bemærkningerne til § 749, (side 44).

Udvalget har ikke fundet grundlag for at ændre 2 måneders fristen i §§ 721, stk. 3, og 826 for de overordnede myndigheders ad-

gang til at omgøre en beslutning om at indstille efterforskningen over for en sigtet, men har alene i § 749, stk. 3, stillet forslag om, at meddelelse om omgørelse skal være forkyndt for ham inden 2 måneder fra den dag, beslutningen om indstilling af efterforskningen blev truffet, medmindre sigtedes forhold har været til hinder derfor.

I visse fremmede retsforfatninger har den, der er krænkede ved lovovertrædelsen, en subsidiært påtaleret. I Norge går flertallet i straffeprocesslovkomitéen (betænkningen side 119) ind for ophævelse af reglerne om adgang til at rejse subsidiær privat straffesag. En tilsvarende regel findes ikke i den danske retsplejelov, og udvalget har ikke fundet anledning til at komme ind på overvejelser af, om en sådan regel bør foreslås indført. Garantien for, at gennemførlige straffesager ikke henlægges uberettiget, består bl. a. i, at den krænkede kan indbringe politiets eller statsadvokatens afgørelse for højere anklagemyndighed. For at sikre denne adgang er der af rigsadvokaten givet regler om, at anmeldere og andre, der må antages at have rimelig interesse deri, skal underrettes om afvisning af anmeldelsen eller forfølgningens opgivelse og om klageadgangen. Disse regler er efter udvalgets mening af en sådan betydning, at de bør optages i loven (udkastets § 749, stk. 2).

2. Spørgsmålet om *politiets afhøringer* har været drøftet på nordisk kriminalismøde i Helsingfors i 1962 på grundlag af et indlæg af professor Johs. Andenæs, trykt i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1962, side 119 ff.

I udkastets kap. 68 har udvalget opstillet regler om politiets afhøringer, der svarer til de bestemmelser, der hidtil udtrykkeligt kun har været gældende for afhøringer i retten, men som i det væsentlige også har været efterlevet for så vidt angår politiets afhøringer.

Udvalget har overvejet, om der burde indføres yderligere bestemmelser til sikring af, at afhøringer hos politiet finder sted under iagttagelse af lovens forskrifter. I visse fremmede retsforfatninger har man således regler om, at afhøringerne skal overværes af et vidne.

Det er udvalgets opfattelse, at man ved at fastsætte for detaljerede regler om politiets efterforskning risikerer at lase udviklingen

fast, og at der ikke ved sådanne regler vindes nogen reel garanti. Det er i det hele et spørgsmål, om der gennem opstillingen af nye regler om fremgangsmåden ved politimæssige afhøringer kan ventes opnået nogen større retssikkerhed. Sikkerheden for, at politiet udøver sine beføjelser med rimelig hensyntagen til borgernes retssikkerhed beror efter udvalgets opfattelse i mindre grad på de formelle regler, der opstilles for politiets afhøringer og andre undersøgelser, end på den standard i faglig og etisk henseende, som indpræges politiet under undervisning på politiskolen, under uddannelsen i praksis og af traditionen for politimæssigt efterforskningsarbejde her i landet, og på det forhold, at undersøgelsesarbejdet ledes af juridisk uddannede foresatte.

Kun på et enkelt punkt har man fundet anledning til i loven at fastsætte en forskrift, der ikke svarer til, hvad der i alt væsentligt i forvejen følges i praksis. Det er i reglen i § 752, stk. 4, 2. pkt., om, at det ved ikke ganske kortfattede afhøringer skal fremgå af rapporten, hvornår afhøringen er påbegyndt, og hvornår den er ophørt. Der vil herigenom være mulighed for at kontrollere, at forbudet i samme bestemmelses 1. pkt. imod, at en afhøring trækkes i langdrag med det formål at fremkalde en tilståelse, efterleves.

Udvalget har overvejet, om de almindelige vidneregler bør finde anvendelse på politiafhøringer. I betænkningen om vidner (bet. nr. 316/1962), side 79 ff, blev dette antaget. Udvalget kan tiltræde dette resultat, men mener, at det bør finde klart udtryk i retsplejeloven, jfr. lovudkastets § 753. Endvidere bør bestemmelsen suppleres af en instruks for politiet, jfr. nedenfor side 51.

3. De foreslåede realitetsændringer angår i det væsentlige *forsvarerens stilling* under efterforskningen, hvorom retsplejeloven ikke giver almindelige regler. Den fastslår, at forsvaren har ret til at overvære alle retsmøder også under efterforskningen (§ 737, stk. 1), ligesom han skal underrettes om sådanne retsmøder (§ 822, stk. 3, jfr. § 810, stk. 2). Forsvareren har også krav på indsigt i alle akter, der fremlægges i retten (§ 823, jfr. § 810, stk. 2), dog kan aktindsigt nægtes den valgte forsvarer indtil efterforskningens afslutning. Forsvareren kan stille spørgsmål til vidner og sagkyndige ved afhøringer under

sagsforberedelsen (§ 824, jfr. § 810, stk. 2). Forsvareren kan også fremsætte begæringer om foretagelse af efterforskningskridt (§ 809, stk. 2). Endelig har den beskikkede - og normalt også den valgte - forsvarer ret til ukontrolleret samkvem med en sigtet, der er fængslet (§ 738). Derimod har forsvareren efter de gældende regler ikke noget krav på at følge med i politiets udenretlige efterforskning. Han kan f. eks. ikke forlange at være tilstede under politiets afhøringer, og han har intet krav på at blive gjort bekendt med de af politiet foretagne efterforskningskridt, før tiltale rejses eller dokumenterne fremlægges i retten. Da opklaringsarbejdet i straffesager som ovenfor omtalt i det væsentlige sker ved politiets udenretlige efterforskning, medfører den nuværende retstilstand, hvor forundersøgelse som led i sagens forberedelse i reglen ikke finder sted, at forsvarerens indflydelse på sagens gang inden tiltalerejsning er beskeden og mindre end forudsat ved retsplejelovens tilblivelse. Kun hvis sigtede er fængslet, har forsvareren, i det omfang undersøgelsesmateriale fremlægges i retsmøder, efter de gældende lovregler krav på at følge med i, hvad der foregår, og mulighed for ved fremsættelse af begæring om undersøgelser at påvirke efterforskningens forløb.

I artiklen i U.f.R. 1936 B. 289 har professor Stephan Hurwitz gjort sig til talsmand for, at forsvarerens beføjelser på efterforskningsstadiet befæstes. I beretningen fra Advokatrådets forsvarerudvalg, som er offentliggjort i Advokatbladet 1968, 122, udtrykkes der ønske om, at forsvarerens mulighed for medvirken under sagens forberedelse forøges, navnlig ved at der løbende sendes forsvareren genparter af politiets rapporter og andet materiale. Ved rigsadvokatens cirkulære af 4. december 1968 blev det henstillet, at der i arrestantsager og iøvrigt på begæring tilsendtes forsvareren genparter af politirapporter, efterhånden som de fremkom, medmindre særlige forhold, herunder hensynet til efterforskningen, talte imod, at denne fremgangsmåde blev fulgt. Efter de erfaringer, som blev indvundet under denne ordning, blev forskriften i overensstemmelse med Advokatrådets ønske begrænset **til**, at genparterne kun skulle fremsendes kontinuerligt, hvis forsvareren i den enkelte sag fremsatte begæring herom.

I konsekvens af udvalgets synspunkter med hensyn til undersøgelsesstadiets betydning i straffesager, jfr. ovenfor side 7 mener udvalget, at der er brug for regler, der fastslår, at forsvareren har adgang til at følge politiets efterforskning, og som indfører en principiel ligestilling mellem politiet og forsvareren med hensyn til sagens undersøgelse. Sådanne regler vil være egnet til at aktivere forsvarerens indsats bl. a. til fremskaffelse af undersøgelsesmateriale, som er i klientens favør, og vil muliggøre en indsats fra forsvarerens side, allerede inden tiltale rejses.

I flertallet af de sager, hvor sigtede erkender sig skyldig ved undersøgelsens begyndelse eller kort hen i undersøgelsens forløb, vil der måske ikke være brug for at udøve de beføjelser, som udvalget foreslår tillagt forsvareren på efterforskningsstadiet, men navnlig i sager, hvor sigtede nægter sig skyldig, eller i sager, der rummer indviklede faktiske og retlige spørgsmål, er der behov for at give forsvareren adgang til at deltage i sagens behandling allerede på det udenretlige stadium. Herved vil man navnlig opnå, at forsvarerens eventuelle ønsker om yderligere efterforskning kan koordineres med politiets efterforskningsarbejde, ligesom forsvareren bliver opfordret til i god tid at overveje, hvilke foranstaltninger han bør begære af hensyn til sin klient.

Efter de gældende regler vil der oftest kun være beskikket forsvarer på efterforskningsstadiet i sager, hvor sigtede er fængslet. De foreslåede regler vil derfor under den eksisterende retstilstand med hensyn til forsvarerbeskikkelse i det væsentlige være af betydning i arrestantsager, hvor de også er mest påkrævet. Det er udvalgets opfattelse, at spørgsmålet om beskikkelse i videre omfang af forsvarer på efterforskningsstadiet bør tages op til overvejelse.

Efter forslaget § 745 gives der forsvareren adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt, også inden det fremlægges i retten, og forsvareren har krav på at få tilsendt genpart af det, i det omfang det uden ulempe kan mangfoldiggøres. Dette gælder f. eks. rapporter, rids, fotos etc. Forslaget tager ikke stilling til, om tilsendelsen skal ske kontinuerligt, men dette bør, som det fastslås i rigsadvokatens cirkulære, i alle tilfælde ske, når der fremsættes

begæring herom, medmindre de særlige nedenfor omtalte hensyn gør sig gældende.

Udvalget foreslår desuden, at der skabes hjemmel for, at forsvareren har adgang til at være til stede under politiafhøringer af sigtede. Sigtede har hidtil kunnet fremkalde samme resultat ved at nægte at udtale sig, medmindre hans forsvarer (advokat) var til stede. Kun i et fåtal af sager kan forsvareren ventes at ville stille krav om at overvære afhøringer. Hensynet til at undgå forsinkelse af undersøgelsen nødvendiggør, at reglen udformes således, at afhøring kan gennemføres, uanset om forsvareren er i stand til at give møde på tidspunktet for afhøringen. I det omfang det er foreneligt med hensynet til undersøgelsens fremme og politiets øvrige arbejde, må det ventes, at politiet tilrettelægger afhøringerne af sigtede således, at en forsvarer, der ønsker det, kan få adgang til at udøve denne beføjelse. For en sikkerheds skyld fastslår bestemmelsen, at forsvareren har ret til at stille yderligere spørgsmål.

Politiet foretager jævnligt udenretlige efterforskningshandlinger, der ikke - som afhøringer - kan gentages i retten, eller som vil miste en væsentlig del af deres bevismæssige betydning ved efterfølgende reproduktion. Sådanne efterforskningskridt, der kan forventes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen som f. eks. konfrontationer, rekonstruktioner af handlingsforløb eller fonetisk optagelse af børns forklaringer, må sidestilles med anteciperet bevisførelse, som omhandles i udkastets § 747, og kan have den samme eller endnu større betydning for sagens afgørelse. Ligesom forsvareren efter gældende ret har krav på at medvirke ved anteciperet bevisførelse, der finder sted i retten, jfr. retsplejelovens §§ 806, stk. 3, og 818, jfr. §§ 821, stk. 1, og 810, stk. 2, således bør han - i det omfang det er praktisk gennemførligt - have krav på at kunne føre kontrol med den udenretlige tilvejebringelse af beviser af lignende betydning, som skal bruges ved domsforhandlingen. Dette er baggrunden for, at udvalget i § 745, stk. 3, stiller forslag om, at politiet så vidt muligt skal give meddelelse til forsvareren inden foretagelsen af efterforskningshandlinger af denne karakter, således at forsvareren kan få lejlighed til at være til stede.

Af hensyn til opklaringen er det i vidt omfang nødvendigt, at de oplysninger, som po-

litiet tilvejebringer, ikke kommer til den mistænktes kundskab i utide, således at han kan indrette sin forklaring efter denne viden. Opklaringen af straffesager kunne modvirkes, dersom forsvareren straks lod det kendskab til politiets materiale, som disse regler åbner ham adgang til, gå videre til sigtede. Dette gælder ikke mindst sager, hvor sigtede benytter sig af sin ret til at nægte at udtale sig til politiet. I visse sager kan også hensynet til statens sikkerhed føre til, at forsvareren ikke kan få del i den samme viden, som politiet har.

Den foreslåede udvidede adgang til aktindsigt og deltagelse i bevisoptagelse på efterforskningsstadiet må afbalanceres med disse hensyn. Udvalget foreslår derfor i § 745, stk. 4, at reglerne om aktindsigt og adgang til at overvære udenretlige efterforskningskridt, som kan formodes at ville finde anvendelse som bevis, skal kunne fraviges, hvis hensynet til statens sikkerhed, til sagens opklaring eller til trediemand - f. eks. en anmelder - gør det påkrævet, eller at der skal kunne gives forsvareren pålæg om ikke at videregive de oplysninger, han herved er blevet bekendt med.

Udvalget er opmærksom på, at nogle forsvarere måske ikke ønsker på efterforskningsstadiet at modtage oplysninger, som ikke straks kan videregives til sigtede eller andre. Inden sådanne oplysninger afgives til forsvareren, bør det derfor tilkendegives ham, at han kun kan få dem med pålæg om indtil videre ikke at videregive dem, således at forsvareren kan tage stilling til, om han under disse omstændigheder slet ikke ønsker at modtage oplysningerne eller først ønsker spørgsmålet om pålæggets betemmelighed afgjort af retten.

I gældende ret skelnes der med hensyn til aktindsigt mellem den beskikkede og den valgte forsvarer, jfr. retsplejelovens § 823, idet den valgte forsvarer kan afskæres fra aktindsigt, som den beskikkede har krav på. Før ændringen af retsplejeloven ved lov nr. 396 af 12. juli 1946 blev de beskikkede forsvarere udpeget fra en snæver kreds af advokater, som var antaget af justitsministeriet. Efter ændringen kan sigtede begære beskikkelse af en hvilken som helst advokat som forsvarer, hvis det findes forsvarligt, og han er mødeberettiget for den pågældende ret.

Udvalget finder, at sondringen mellem

valgte og beskikkede forsvarere i henseende til forsvarerbeføjelserne ikke lader sig oprettholde efter lovændringen. Som modstykke hertil og til de ovenfor omtalte udvidelser af forsvarerbeføjelserne foreslås der ved ændring af retsplejelovens §§ 730, 733 og 736 indført en adgang for retten til at udelukke en advokat fra at virke i en konkret straffesag både som valgt og som beskikket forsvarer og til at tilbagekalde beskikkelsen eller afvise en valgt forsvarer.

Spørgsmålet om den valgte forsvarers adgang til ukontrolleret samkvem med en fængslet, jfr. retsplejelovens § 738, vil udvalget tage op til overvejelse i forbindelse med gennemgangen af fængslingsreglerne.

4. *Retdens medvirken* under efterforskningen vil navnlig kunne være påkrævet i tre henseender.

a. Stillingtagen til efterforskningskridt, der kræver rettens afgørelse.

b. Afholdelse af efterforskningsforhør eller udførelse af efterforskningshandlinger, hvor rettens medvirken er nødvendig eller formålstjenlig.

c. Afgørelse af tvistigheder, som opstår under efterforskningen, mellem forsvarer og sigtede på den ene side og politiet og anklagemyndigheden på den anden side.

Ad a. Visse efterforskningskridt, der kræver rettens afgørelse, såsom fængsling, telefonaflytning og i visse tilfælde mentalundersøgelse, må besluttes i et retsmøde. Derom gælder de særlige regler i retsplejelovens kapitler 68 og 69 samt 71 og 73 a, som udvalget senere vil gøre til genstand for behandling.

Ad b. I visse tilfælde er et retligt forhør en nødvendig eller formålstjenlig form for efterforskning. Dette gælder således tilfælde, hvor et vidne nægter at udtale sig til politiet, hvor det af hensyn til fængslingsspørgsmålets eller tiltalespørgsmålets afgørelse er ønskeligt at bygge på en forklaring afgivet under vidneansvar, f. eks. anmelderens forklaring i en voldtægtssag, eller hvor det er ønskeligt at fastlægge en forklaring under rettens kontrol, f. eks. en sigtets tilståelse i en alvorlig sag. Også andre tilfælde kan forekomme, der gør rettens medvirken på efterforskningsstadiet nødvendig eller formålstjenlig. I større eller indviklede sager kan

der undtagelsesvis være behov for en samlet indenretlig behandling, inden der tages stilling til tiltalespørgsmålet. Herunder vil man bl. a. kunne få modstridende forklaringer konfronteret under vidneansvar. I visse opsigtsvækkende sager, der i særlig grad har påkaldt sig offentlighedens interesse, kan hensynet til at orientere offentligheden på et tidligt tidspunkt af sagen motivere, at undersøgelsen eller en del af den foretages i retten for åbne døre. Desuden vil der kunne være behov for at sikre bevis, der må befrygtes ellers at ville gå tabt, eller som ikke uden vanskelighed eller ulempe vil kunne føres under domsforhandlingen. Et typisk eksempel er anteciperet bevisførelse, herunder afhøring af fjerntboende vidner, der ikke uden uforholdsmæssig ulempe eller omkostning kan føres for den dømmende ret, jfr. retsplejelovens § 174, 2. pkt. Men det kan også i andre tilfælde være hensigtsmæssigt at opnå rettens medvirken til f. eks. besigtigelse, konfrontation og deslige, som kan formodes at skulle bruges som bevis for den dømmende ret.

Forslaget om bortfald af reglerne om forundersøgelse medfører ikke nogen begrænsning af adgangen til at begære afholdt retsmøde med disse formål for øje, men oprettholder adgangen hertil i alt væsentligt i samme omfang som efter de gældende bestemmelser. Som følge af udvalgets hovedsynspunkt, hvorefter retten bør indtage en tilbagetrukket stilling under efterforskningen, må initiativet til retsmøder og til hvad der skal foregå i disse, udgå fra parterne, d. v. s. politiet, sigtede og hans forsvarer. Derimod bør retten normalt ikke tage noget selvstændigt initiativ.

I lighed med gældende regler stilles i § 748, stk. 4, forslag om, at sigtede helt eller delvis skal kunne udelukkes fra overværelse af et retsmøde. Der stilles endvidere forslag om, at retten kan pålægge forsvareren ikke til sigtede at videregive oplysninger, der fremkommer under sådanne retsmøder. Derimod mener udvalget ikke, at der - bortset fra reglerne om rettergangspoliti i § 151 — bør være mulighed for at udelukke en forsvarer fra at overvære et retsmøde. Selv hensynet til sagens opklaring eller statens sikkerhed bør ikke kunne påberåbes som grundlag for en sådan udelukkelse. Så længe man ikke finder det påkrævet at tilbage-

kalde forsvarerbeskikkelsen eller afvise en valgt forsvarer, jfr. udkastets § 730 og § 736, bør forsvareren kunne overvære retsmøder. Som eneste undtagelse herfra foreslås i § 748, stk. 1, 2. pkt., i overensstemmelse med gældende praksis, at forsvareren ikke skal indkaldes til retsmøder, der afholdes for at opnå rettens forudgående kendelse om beslaglæggelse, ransagning og anholdelse m. v. Som regel vil der iøvrigt ikke være beskikket forsvarer på det stadium af efterforskningen, hvor der bliver spørgsmål om anvendelse af sådanne retsmidler. Om begrundelsen for reglen henvises iøvrigt til bemærkningerne til § 748 (side 44).

Ad c. Udvalgets forslag indebærer en principiel ligestilling mellem politiet og forsvareren med hensyn til undersøgelsen af sagen. Det er en følge heraf og af de foran beskrevne beføjelser, som tillægges forsvareren, at der i § 746, stk. 1, foreslås tillagt retten kompetence til at afgøre tvistigheder om lovligheden af politiets efterforskningsskridt og om sigtedes og forsvarerens beføjelser samt til at tage stilling til begæringer fra forsvareren eller sigtede om foretagelse af yderligere efterforskningshandlinger.

Der tillægges således retten adgang til at prøve hensigtsmæssigheden af begæringer fra forsvareren om foretagelsen af undersøgelser, medens retten for så vidt angår politiets efterforskningshandlinger kun kan prøve lovligheden. Politiet bør inden for de grænser, som sættes af loven og dens retsgrundsatninger, være frit stillet med hensyn til, hvilke undersøgelser det vil foretage, og hvilken fremgangsmåde det vil følge under efterforskningen. Politiets virksomhed er undergivet tjenstlig kontrol, og domstolskontrol med hensyn til formålstjenligheden er hverken nødvendig eller hensigtsmæssig, med mindre det drejer sig om anvendelsen af retsmidler som anholdelse, fængsling, ransagning m. v., der reguleres af de særlige bestemmelser herom. Da forsvareren ikke som politiet er undergivet nogen tjenstlig kontrol, og begæringer om overflødige eller urimelige efterforskningsskridt vil kunne forhale sagen, må der gives retten adgang til at vurdere, om sådanne begæringer bør imødekommes.

Efter forslaget indføres der fuldt ligestil-

ling mellem politiet og forsvareren med hensyn til at begære afholdt retsmøder under efterforskningen. I kraft heraf kan en forsvarer, som mener, at politiet overskrider sine beføjelser eller ikke efterkommer hans begæringer om efterforskningsskridt eller lignende, anmode om rettens stillingtagen til uoverensstemmelsen.

Antager modsætningsforholdet karakter af en klage over myndighedsmisbrug fra politiets side, normerer reglerne i kap. 93 b i udvalgets lovudkast den fremgangsmåde, som skal følges.

5. Efter gældende ret (§ 810, stk. 1) foregår efterforskningsforhør, der ikke retter sig mod nogen bestemt som sigtet, for *lukkede døre*. Bl. a. på grund af forslaget om, at retligt forhør, herunder forhør efter reglerne i kap. 93 b om klager over myndighedsmisbrug fra politiets side m. m., skal kunne begæres af hensyn til en offentlig interesse i sagen, foreslås denne regel ophævet, således at udgangspunktet bliver, at efterforskningsforhør finder sted for åbne døre. I stedet foreslås (side 32) enkelte mindre ændringer i de almindelige regler i retsplejelovens §§ 29 og 31 om dørlukning og referatforbud i straffesager. I forbindelse hermed foreslås en udvidet adgang til forbud mod referat af navn og andre oplysninger, der er egnede til at identificere sigtede.

Udvalget har overvejet, om der bør indføres en udtrykkelig bestemmelse om, at retten ved domsafsigelsen kan bestemme, at domfældtes navn ikke må gengives offentligt.

Udvalgets flertal (Povl Hansen, Casperen, Erik Christensen og Sørensen) mener, at der ikke bør være adgang til i forbindelse med domsafsigelsen at udstede forbud mod offentliggørelse af en domfældts navn. Flertallet kan herved tilslutte sig de af højesteretsdommer Trolle, Juristen 1967. 281, anførte betragtninger, hvorefter udgangspunktet for overvejelserne må være den offentlighed i retsplejen, som vel ikke i det daglige altid følges som et ubetinget gode, men som alligevel er en væsentlig sikring af en retfærdig og upartisk retspleje. For ikke at bryde dette princip og genindføre noget, der kan opfattes som »hemmelige domme«, må den beskyttelse mod urimelig offentliggørelse af navne i mindre sager, der er behov for, ske gennem en videreudvikling af de presseetiske

presseetiske regler, som allerede i dag i praksis yder en ikke uvæsentlig beskyttelse.¹⁾

Medens det ikke under sagens behandling volder særlig vanskelighed at afgøre, om der er anledning til at meddele referatforbud eller forbud mod offentlig nævnelser af sigtedes navn, mener flertallet, at det vil være vanskeligt at opstille et kriterium, der vil gøre det muligt at træffe ensartede afgørelser om, hvornår domfældtes navn ikke må offentliggøres.

Endelig bemærker flertallet, at spørgsmålet om forbud mod offentliggørelse af domfældtes navn ikke er løst ved den i U.f.R. 1970-490 refererede højesteretsdom.

Et mindretal (*Mogens Christensen, Lindgaard og Frank Poulsen*) foreslår følgende tilføjelse til forslaget (side 32) til § 31, stk. 3:

»Forbudet kan efter begæring udstrækkes til at gælde også efter sagens afgørelse«. En regel som den foreslåede er ikke i strid med de af Danske Dagblades Fællesrepræsentation vedtagne regler om »Pressens Behandling af Straffesager«, der i punkt 4, 3. stykke, bestemmer: »Også med hensyn til navngivelse af domfældte personer bør udvises tilbageholdenhed, når det skønnes forsvarligt, f. eks. på grund af dommens ringe interesse eller sagens nærmere omstændigheder. Særlige hensyn bør også her tages til unge lovovertrædere og ved betingede domme«. Af den af professor v. Eyben foretagne undersøgelse, Juristen 1965. 523 ff., fremgår imidlertid, at bestemmelsen i de presseetiske regler ikke generelt følges af pressen, og at pressens praksis med hensyn til nævnelser af navne på domfældte i det hele frembyder betydelige forskelligheder. Mindretallet, der ligesom flertallet tillægger princippet om offentlighed i retsplejen væsentlig betydning, mener ikke, at hensynet hertil kræver, at der består en ubegrænset adgang til gengivelse af navne på domfældte, men finder tværtimod, at de hensyn, der har ført også udvalgets flertal til at foreslå en regel om navneforbud i tilfælde, hvor »ingen offentlig interesse findes at tale herimod«, forud for domsafsigelsen, gælder med fuldt samme styrke efter domsafsigelsen og bør have forrang for en ikke særligt anerkend-

sesværdig interesse i offentliggørelsen af navne. Pressen har iøvrigt selv anerkendt dette synspunkt ved den ovenfor gengivne bestemmelse i de presseetiske regler, som man blot ikke har formået eller ønsket at efterleve, ligesom retsplejeloven allerede med hensyn til visse sagskategorier - ægteskabs-sager, faderskabs-sager og sager om administrativt bestemt frihedsberøvelse, jfr. §§ 453, stk. 2, 456 o, stk. 2 og 473 - har gjort undtagelse fra det almindelige princip om adgang til gengivelse af navne i domme. Mindretallet finder, at det er lidet rimeligt, at spørgsmålet om offentliggørelse af navnet på domfældte, som af mange opleves som værende af lige så stor eller større betydning end udmålingen af den straf, der idømmes, er unddraget rettens afgørelse og henskudt til de enkelte bladredaktioners afgørelse på grundlag af vage, usanktionerede regler. Hensynet til retsplejens offentlighed tilgodeses efter mindretallets opfattelse fuldtud ved bestemmelsen om, at navneforbud ikke kan nedlægges, når en offentlig interesse taler herimod. Herved sikres, at domfældtes navn altid vil kunne oplyses i de sager, hvor offentlighedsprincippet særligt har sin begrundelse i hensynet til at sikre en politisk og sagligt uafhængig og ligelig retspleje. Det ses ikke at kunne frembyde større vanskeligheder for retten, at træffe afgørelse om navneforbud efter domsafsigelsen end før denne under anvendelse i begge situationer af samme kriterium - at »ingen offentlig interesse findes at tale herimod.«

6. I den gældende retsplejelov findes bestemmelser om *værneting* i straffesager navnlig i kap. 63. Om retsmøder, inden tiltale er rejst, findes bestemmelserne i § 694 (almindelig værnetingsregel for enkeltstående retshandlinger under efterforskningen), § 695 (almindelig værnetingsregel for forundersøgelse) og § 781 (værneting ved fængslingsbeslutning). Endvidere findes i § 763, stk. 2, en bestemmelse om, at dommeren under forundersøgelsesforhør, eller når tiltale er rejst i en politisag, på sigtedes begæring, eller hvis han udebliver, kan bestemme, at sigtede vil være at afhøre ved sit hjemting. Endelig findes bestemmelser om

¹⁾ Mod Trolles standpunkt har v. Eyben og Hurwitz udtalt sig i henholdsvis Juristen 1965.523 og Juristen 1967.365.

værneting i §§ 704, stk. 2, 817, jfr. 809, stk. 2, 837 og 975.

Når forundersøgelsen ophæves som processtadium, jfr. foran side 8, har § 695 ingen betydning. Udvalget foreslår iøvrigt reglerne om værneting for retsmøder inden domsforhandlingen forenklet og samlet i § 694.

For så vidt angår retsmøder under efterforskningen på begæring af politiet mener udvalget, at man bør overlade politiet en betydelig frihed til at skønne over, i hvilken retskreds retsmødet bør afholdes. Udvalget foreslår derfor en almindelig bestemmelse, hvorefter sådanne retsmøder kan afholdes i enhver kreds, hvor oplysning i sagen må antages at kunne tilvejebringes. Fra denne hovedregel må der dog gøres to undtagelser. Hvis der opstår en tvist mellem politiet og forsvareren om efterforskningsskridt, bør politiet ikke have valgfrihed med hensyn til, for hvilken ret tvisten skal indbringes. Det bør efter udvalgets opfattelse ske for den ret, hvor sagen behandles, eller hvor den kan

forventes behandlet. For det andet bør retsmøder med henblik på sagens afslutning uden sædvanlig domsforhandling, f. eks. retsmøder med henblik på behandling i medfør af § 925 eller ved tiltalefrafald, som hovedregel afholdes ved retten i den kreds, hvor sigtede bor eller opholder sig. I nogle tilfælde, f. eks. i arrestantsager, kan det dog være hensigtsmæssigt at afholde sådanne retsmøder ved gerningsstedets værneting. Endelig kan der i sjældne tilfælde, f. eks. ved retsmøder med henblik på udlevering, hvor sigtede ikke har bopæl eller ophold her i landet, og gerningsstedet ikke er dansk territorium, være behov for at anvende pågribelsesstedets værneting.

For så vidt angår retsmøder under efterforskningen på begæring af sigtede eller forsvareren, bør de afholdes i den kreds, hvor sagen behandles, eller hvor den kan forventes behandlet.

Endelig foreslår udvalget, at indholdet af den gældende § 763, stk. 2, for så vidt angår politisager flyttes til § 934, stk. 2.

II. Børn og unge som sigtede eller vidner.

Børn og unge under 18 år er undergivet forældremyndighed. Forældremyndighedens indehaver træffer bestemmelse om barnets og den unges personlige forhold. Retsplejeloven henlægger udøvelsen af visse processuelle beføjelser til forældremyndighedens indehaver, f.eks. §§ 31, stk. 3, og 730, stk. 1, andre til både den unge selv og indehaveren af forældremyndigheden, jfr. §§ 925, 925 a og 941. For flertallet af tilfældene fastsætter den imidlertid ingen bestemmelser herom. Undertiden vil forældrene eller en af dem selv være impliceret i sagen, og andre må eventuelt handle på barnets eller den unges vegne.

Børn og unge er i almindelighed i mindre grad end voksne selv i stand til at tage vare på deres interesser under en efterforskning og kan have brug for en særlig beskyttelse under afhøringer.

Når børn og unge er impliceret i en straffesag, vil undersøgelsen ofte afdække et behov for hjælpeforanstaltninger med virkning udover selve undersøgelsen. Dette gælder ikke blot, når undersøgelsen retter sig mod barnet eller den unge som mistænkt, og der opstår spørgsmål om at afgøre sagen med påtalefrafald, som indeholder vilkår om børne- og ungdomsforsorg, men også i tilfælde, hvor barnet eller den unge ikke selv er mistænkt, men afhøres, f. eks. fordi det har været genstand for en forbrydelse begået af en af dets nærmeste.

Det er en almindelig opfattelse, at børn under en vis alder ikke kan holde virkelighedsoplevelser og oplevelser i fantasien ude fra hinanden, og at børn er mere suggestible end voksne. Børns hukommelse er kortere end voksnes, og risikoen for, at erindringen om det iagttagne ændres under indre bearbejdelse af stoffet eller i forbindelse med samtaler med andre, er muligvis større hos børn end hos voksne. Afhøring af børn, der f. eks. har været ofre i sædelighedssager må ske med hensyntagen til disse fejlkilder.

Afhøring af børn, der har været genstand for strafbare handlinger, kan efter manges opfattelse fixere oplevelsen og forværre skaden, og navnlig formodes afhøring i retten under de for barnet meget uvante omgivelser at kunne medføre en særlig belastning og vanskeliggøre muligheden for at få en brugbar forklaring fra barnet.

A. Den offentlige debat.

Spørgsmålet om børns og unges stilling i strafferetsplejen har i de senere år været genstand for megen offentlig opmærksomhed såvel her i landet som i udlandet. Med hensyn til spørgsmålet om troværdigheden af børns forklaringer kan der for så vidt angår svensk litteratur henvises til Arvid Wachtmeister: »För ung för att tala sanning« (Stockholm 1943), Arne Trankell i Svensk Juristtidning 1956. 81 ff, og 1959. 641 ff samt afhandlinger i »Vittnespsykologin som hjälpmedel i svensk rättegång« samlet af Trankell (Stockholm 1965). Her drøftes mulighederne for psykologisk bedømmelse af vidnesudsagn, herunder særlig spørgsmålet om psykologisk bistand til bedømmelse af forklarings troværdighed. Samme emne er behandlet herhjemme af Jørgen Verner i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1969. 282 ff.

På det nordiske juristmøde i København i 1963 drøftede man problemer, der er forbundet med afhøring af børn, jfr. forhandlingerne side 121 ff og højesteretssagfører Jon Palle Buhls indledning, bilag IV. Se også tidsskriftet Politiet 1963. 233-40. Højesteretssagfører Buhl konkluderede i sin indledning med følgende:

»Retsvæsenet bør kunne betjene sig af børns udsagn.

Den almindelige agtpågivenhed overfor vidnesudsagns upålidelighed bør skærpes ekstraordinært overfor børns udsagn.

Børns forklaringer bør af politiet optages, så hurtigt det er muligt.

Politiets afhøringer af børn bør i deres helhed optages på bånd.

Politiets afhøringer af børn bør overværes af særligt tilkaldte vidner med psykologisk erfaring.

I alvorligere straffesager bør indenretlig afhøring af barnet ske, så snart grundlag herfor er til stede.

De særligt sagkyndige bør også være til rettens disposition.

Retsforhør af børn under forundersøgelsen og efterforskningen bør optages på bånd.

Gentagen afhøring af barnet bør i videst muligt omfang undgås.

Detaljeret afhøring af barnet for den dømmende ret bør normalt kunne undlades, når tidligere retsforhør findes optaget på bånd, og disse afspilles for retten i det af procesparterne ønskede omfang.«

Spørgsmålet om skadevirkninger ved afhøring af børn har været behandlet af overlæge, dr. med. Kai Tolstrup i en artikel i *Juristen* 1969. 253, »Om skadevirkninger af sædelighedsforbrydelser mod piger«, hvor overlægen konkluderer, at en række argumenter taler imod »en væsentlig skadevoldende virkning af politiets og domstolens deltagelse i uterlighedssagens behandling«. Samtidig finder overlægen det ønskeligt, at børneværnets repræsentant ved afhøringer af barnet er i besiddelse af pædagogisk-psykologisk kompetence. Fonetisk optagelse af børns forklaring til politiet er drøftet af Barnhard Gomard i *Juristen* 1968. 253: »Båndoptagelser i retsplejen«, hvor han anfører, at brugen af båndoptagelser formentlig vil kunne medvirke til at begrænse indenretlige afhøringer af børn under domsforhandlingen, jfr. herved også den i U.f.R. 1967. 32 omtalte højesteretsafgørelse.

I flere tilfælde har folketingets ombudsmand taget stilling til klager over, at børneværnet ikke har været tilkaldt til politiets afhøring af børn, jfr. ombudsmandens beretninger 1956. 131, og 1964. 76. I en sag (beretning 1961. 128) om underretning af børneværnet ved afhøring af et barn under 15 år, der var mistænkt i en straffesag, fandt ombudsmanden anledning til at henstille til rigsadvokaten at overveje, om der var grund

til at udsende nye instruksoriske bestemmelser om politiets afhøring af børn. I cirkulære nr. 174 af 4. august 1966 har rigsadvokaten givet en vejledning om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere, og i cirkulærets pkt. 50 er der givet nærmere regler om tilkaldelse af børneværnet til afhøringer (beretning 1966, s. 15).

Også i folketinget har der været interesse for problemerne i forbindelse med afhøring af børn. Den 19. november 1967 (FT 1967-68, 1. samling, sp. 1819-24) blev der stillet spørgsmål til justitsministeren om børneværnets tilstedeværelse ved afhøring af børn, om forældrenes tilstedeværelse og om skadevirkninger på barnet. Justitsministeren svarede, at han overvejede at nedsætte nærværende udvalg.

Yderligere er der i et spørgsmål til justitsministeren, stillet den 27. november 1968 (FT 1968-69, sp. 1938-40), fremsat anmodning om, at nærværende udvalg overvejer, om politiets afhøringer kan finde sted i børne- og ungdomsforsorgens lokaler i stedet for i politiets lokaler.

I et den 14. maj 1969 (FT 1968-69, sp. 6613-15) stillet spørgsmål til justitsministeren blev det foreslået, at der blev tilvejebragt hjemmel for, at børn, der skal afhøres som vidner, skal kunne underkastes en undersøgelse af en børnepsykiater. Justitsministeren henviste til overvejelserne i nærværende udvalg.

Endelig er problemerne om afhøring af børn m. v., hvadenten de er sigtede eller skal afhøres som vidner i straffesager, blevet behandlet i retsplejerådet og i forhandlinger mellem justitsministeriet og socialministeriet og talrige gange omtalt i pressen.

B. Gældende regler og praksis.

1. Retsplejelovens regler.

De vigtigste regler i retsplejeloven om emnet er § 183, stk. 3, § 822, stk. 4, § 818 og §§ 29, stk. 4, og 31, stk. 3.

1. § 183, stk. 3, (som ændret ved lov nr. 149 af 21. april 1965) findes i vidnekapitlet og er en fælles bestemmelse for borgerlige sager og straffesager. Bestemmelsen indeholder to regler:

a) Retten kan bestemme, hvordan og ved hvem afhøring af børn under 15 år skal finde sted.

b) Retten kan tilkalde en repræsentant for børne- og ungdomsværnet eller en anden egnet person til at yde bistand under afhøringen.

183, stk. 3, finder direkte anvendelse på indenretlige afhøringer af vidner, både under domsforhandlingen, forundersøgelse og efterforskningsforhør. Ved § 767, stk. 4, er bestemmelsen gjort anvendelig på indenretlige afhøringer af sigtede (mistænkte) under 15 år. Endvidere er bestemmelsen ved § 807, stk. 4, gjort anvendelig på afhøringer til politirapport af mistænkte under 15 år.

2. § 822, stk. 4, indeholder to regler om afhøring af børn:

a) Når sigtede er under 18 år, skal der indkaldes en repræsentant for børneværnsudvalget (i København børneværnet) på den pågældendes hjemsted eller det stedlige børneværnsudvalg (børnenævnet).

b) Det samme gælder, når et barn under 15 år skal afhøres i anledning af en sædelighedsforbrydelse.

I særligt påtrængende tilfælde kan indkaldelse i begge tilfælde undlades.

§ 822, stk. 4, finder direkte anvendelse på forundersøgelsesforhør, og ved § 810, stk. 2, og § 807, stk. 4, er bestemmelsen gjort anvendelig på indenretlige forhør under efterforskningen, og på afhøringer til politirapport. Reglen i § 822, stk. 4, gælder ikke direkte afhøringer under domsforhandling, men justitsministeriet har ved cirkulære nr. 10 af 31. januar 1940 anmodet om, at der ved afhøring af sigtede under 18 år under domsforhandling på tilsvarende måde som under forundersøgelse og efterforskningsforhør må blive tilkaldt repræsentant for børneværnet.

3. § 818 bestemmer, at børn under 15 år, der må antages at skulle afhøres under domsforhandlingen i en straffesag, ikke må afhøres under forundersøgelsen, medmindre det må anses for tvingende nødvendigt af hensyn til tiltalespørgsmålet.

Reglen finder efter sit indhold og sin placering kun anvendelse på forundersøgelsesforhør. Det antages imidlertid, jfr. Hurwitz,

Strafferetspleje, 3. udg. side 59, at den kan anvendes analogt på indenretlige efterforskningsforhør.

4. § 29, stk. 4, giver i straffesager retten mulighed for at beslutte, at dørene skal lukkes, når sigtede (tiltalte) er under 18 år. Endvidere kan retten ifølge § 31, stk. 3, udstede referatforbud, såfremt sigtede er under 18 år, og det begæres af værgen (d. v. s. forældremyndighedens indehaver, jfr. Hurwitz, Strafferetspleje, side 187) eller en repræsentant for børneværnsudvalget (i København børnenævnet).

Reglerne finder anvendelse både på domsforhandling, forundersøgelse og efterforskningsforhør.

5. Endelig bestemmer § 730, stk. 1, at værgen (d. v. s. forældremyndighedens indehaver) til en sigtet under 18 år er berettiget til at optræde på sigtedes vegne og til at vælge forsvarer.

2. Andre bestemmelser.

Ved cirkulærer nr. 10 og 11 af 31. januar 1940 gav justitsministeriet bl. a. vejledning om tilkaldelse af børneværnsrepræsentanter til afhøringer af børn og om underretning til børneværnet om verserende sager. Cirkulærerne er ikke formelt ophævede, men er reelt erstattede af rigsadvokatens cirkulære nr. 174 af 4. august 1966 om behandling af sager mod unge lovovertrædere, der i punkt 50 indeholder regler om afhøring af sigtede under 18 år, herunder om tilkaldelse af børne- og ungdomsværnet, og i punkt 51 regler om underretning til børne- og ungdomsværnet om verserende sager.

I rigsadvokatens cirkulære nr. 107 af 19. juni 1937 omtales bestemmelsen i retsplejelovens § 818. Rigsadvokaten udtaler, at bestemmelsen ikke er til hinder for, at et barn afhøres som hurtigt som muligt under et retligt efterforskningsforhør, således at vidneafhøring af barnet under domsforhandlingen undgås, idet man i stedet dokumenterer barnets tidligere afgivne forklaring. Denne fremgangsmåde er godkendt af højesteret, jfr. U.f.R. 1967.32.

Medens lovene om børne- og ungdomsforsorg tidligere (lov nr. 170 af 31. maj 1961 §§ 114-115) indeholdt regler om børneværnets pligt til at bistå under afhøring af børn, er bestemmelserne ved den seneste lovrevi-

sion (lov nr. 193 af 4. juni 1964) udgået, idet man forudsatte, at reglerne om børneværnets medvirken ved afhøringer samles i retsplejeloven.

3. *Praksis vedrørende afhøring af børn.*

Når en person under 18 år skal afhøres som *sigtet*, skal som nævnt en repræsentant for børneværnsudvalget så vidt muligt tilkaldes. Denne regel anvendes i praksis med visse begrænsninger ved afhøring til *politirapport*. Tilkaldelse finder aldrig sted ved mindre lovovertrædelser, f. eks. gadeuorden og færdselsforseelser. I København tilkalder ordenspolitiet således aldrig børneværnet, selvom der sker afhøring vedrørende en færdselssag, der påtales af statsadvokaten, f. eks. spirituskørsel. Ved afhøring om kriminelle forhold af nogen betydning - typisk overtrædelse af straffeloven - sker normalt underretning af børneværnet. Skal afhøringen finde sted om natten, vil det dog uden for de større byer ofte være vanskeligt at få forbindelse med børneværnet. Børneværnet skønner i det enkelte tilfælde, om der er grund til at give møde. Af betydning for skønnet er oplysningerne om sigtedes tidligere vandel, arten og omfanget af de nu rejste sigtelser, samt om sigtede nægter sig skyldig.

Ved afhøringer i *retten* finder tilkaldelse af børneværnet heller ikke sted ved mindre lovovertrædelser. Derimod indkaldes børneværnet altid og giver normalt møde ved afhøringer i retten af personer under 18 år, som sigtes for en lovovertrædelse af blot nogen betydning.

Med hensyn til afhøring af børn som *vidner* er det meget sjældent, at *retten* benytter sin adgang i § 183 til at tilkalde en repræsentant for børne- og ungdomsværnet til at yde bistand under afhøringen. Det er endvidere uhyre sjældent, at der anvendes psykologisk bistand under afhøringerne. Ved afhøring af børn under 15 år til *politirapport* skal tilkaldelse af børneværnsrepræsentant ske i sædelighedssager. I praksis må denne regel fortolkes indskrænkende. Det er ofte nødvendigt at foretage korte afhøringer af et større antal børn, før politiet finder frem til væsentlige oplysninger. Til disse korte afhøringer tilkaldes der ikke børneværnsrepræsentant, jfr. også rigsadvokatens cirkulære nr. 174 af 4. august 1966, punkt 50. Endvi-

dere vil en foreløbig afhøring af et barn, f. eks. på vej til retsmedicinsk institut under tiden finde sted under sådanne forhold, at børneværnsrepræsentant ikke kan være til stede. Derimod er en repræsentant normalt til stede ved grundigere afhøringer om selve det begærede sædelighedsforhold.

Med hensyn til spørgsmålet om *forældres tilstedeværelse* ved politiafhøring af børn som vidner kan der ikke siges at have fæstnet sig nogen bestemt praksis. Ved afhøring af mindre børn vil moderen tit være til stede, medens større børn ofte afhøres uden forældrenes tilstedeværelse. Udvalget har fra Københavns opdagelsespoliti fået oplyst, at børn op til omkring 16 år som regel tilsiges til afhøring ved brev til forældrene. Ofte møder større børn derefter alene til afhøring. Det er sjældent, at forældre fremsætter ønske om at være til stede ved afhøringen, men fremsættes et sådant ønske, vil det som regel blive imødekommet, medmindre forældrenes tilstedeværelse vil være til hinder for sagens oplysning. Såfremt børn og unge skal afhøres som vidner, vil afhøringen ofte finde sted i hjemmet, og den almindelige regel er da, at afhøring foretages i forældrenes nær-
værelse.

I København optages forklaringer af børn under 12 år i sædelighedssager på bånd, hvis forbrydelsen er af en vis grovhed og en formodet gerningsmand er fundet. Afhøringen finder sted i et særligt indrettet lokale, som oftest ved en kvindelig kriminalbetjent. Der foretages 40-50 sådanne båndoptagelser om året. I ca. 15 tilfælde årligt benyttes båndet til afspilning i retten, således at barnet ikke behøver at forklare påny, men kun er til stede i retten og kan besvare supplerende eller neutrale spørgsmål.

I en del større provinsbyer anvendes tilsvarende praksis. Andre steder lader man barnet afgive en forklaring snarest i retten, hvor den protokolleres eller optages på bånd. Afhøringen kan i så fald ske på dommerens kontor i stedet for i retslokalet.

C. Udvalgets undersøgelser.

Udvalget har den 19. april 1968 haft drøftelser med politiinspektørerne Haslund og v. Magius, kriminalkommisær Hornslet og polititjenestemænd fra Københavns politi og

rigspolitechefens rejseafdeling, herunder om båndoptagelser af afhøringer af børn. Den 3. maj 1968 har udvalget haft en orienterende drøftelse med kontorchef Vagn Holm, socialministeriet, socialdirektør Toftgaard Jensen, Odense, og fuldmægtig Mogens Rasmussen, Odense socialdirektorat.

Udvalget har dernæst indhentet udtalelser af 11. november 1968 fra Psykologisk laboratorium ved Københavns universitet og af 26. november 1968 fra det svenske Justitiedepartement. Udtalelserne er optaget i betænkningen som bilag A og B (side 55 og 57).

Den 2. december 1968 rettede udvalget henvendelse til socialministeriet ved den som bilag C optagne skrivelse, hvori udvalget gav udtryk for den opfattelse, det efter sine drøftelser var kommet til, og hvormed udvalget fremsendte forslag til ændrede bestemmelser om afhøring af børn. Ministeriet indhentede erklæringer af 14. marts 1969 fra Landsforeningen af Børne- og Ungdomsværn (bilag D) og Direktoratet for Københavns Børne- og Ungdomsværn (bilag E) samt af 9. maj 1969 fra Direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorgen (bilag F). I skrivelse af 23. maj 1969 (bilag G) svarede ministeriet, at det med enkelte forbehold intet fandt at erindre mod udvalgets forslag.

Udvalget har den 15. april 1970 haft en drøftelse med lektor Reimer Jensen, Danmarks lærerhøjskole, amanuensis, cand. psyk. Tove Møller-Holst, Københavns universitets institut for klinisk psykologi, overlæge Hedvig Jacoby, Københavns amts sygehus i Gentofte, og dr. phil. Helle H. Nielsen, psykologisk institut, Århus, hvor man særlig drøftede spørgsmålet om skadevirkninger som følge af afhøringer af børn, børns troværdighed og spørgsmålet om psykologisk bistand ved afhøringer. Mødereferatet er optaget som bilag H. Endelig har chefen for Københavns opdagelsespoliti i skrivelse af 22. februar 1971 orienteret udvalget om Københavns politis praksis med hensyn til afhøring af børn og unge i straffesager.

D. Udvalgets overvejelser.

De gældende regler om afhøring af børn er spredte og uoverskuelige og på grund af deres gradvise tilblivelse ikke helt vel koordinerede. Udvalget mener derfor, at der er behov for nye regler til afløsning af retsple-

jelovens §§ 767, stk. 4, 807, stk. 4, 810, stk. 2, 818, 4. pkt., og 822, stk. 4. Derimod stilles ikke forslag om ændring af § 183, stk. 3 om fremgangsmåden ved afhøring af børn som vidner.

1. Udvalget har overvejet, om der for at beskytte barnet mod den belastning, som en afhøring kan være, er behov for regler om *tid, sted og form* for afhøringerne.

Som nævnt foran bad et medlem af folketinget i et den 27. november 1968 (FT forhandlinger 68-69, sp. 1938-40) stillet spørgsmål justitsministeren foranledige, at udvalget overvejer, om det er muligt at lade afhøringer af børn foregå f. eks. i børne- og ungdomsforsorgens lokaler i stedet for i politiets lokaler. Udvalget har, jfr. bilag C, forelagt spørgsmålet for socialministeriet, der i skrivelsen af 23. maj 1969 (bilag G) har udtalt, at der - foruden praktiske vanskeligheder - knytter sig visse principielle betæneligheder til tanken om at lade politiet foretage afhøringer i børne- og ungdomsværnets lokaler. Landsforeningen af børne- og ungdomsværn har således i skrivelse af 14. marts 1969 (bilag D) givet udtryk for betæneligheder ved den sammenblanding af politiets og børneværnets funktioner, der herved opstår.

Udvalget finder, at det ikke er ønskeligt i loven at fastlægge nærmere regler om tid, sted og form for afhøring af børn. Der er tværtimod behov for en smidig ordning, således at der ved tilrettelæggelsen af afhøringerne, der ifølge oplysningerne fra Københavns opdagelsespoliti ofte foretages i hjemmet, kan tages hensyn til forholdene i hvert enkelt tilfælde. Der er heller ikke behov for administrative regler om, hvorvidt afhøring af børn bør finde sted i børne- og ungdomsværnets lokaler. Afhøring i disse lokaler vil normalt være uhensigtsmæssig og derfor ikke forekomme. I visse tilfælde, f. eks. hvis den pågældende er anbragt på institution under børne- og ungdomsværnet, må afhøring dog jævnligt foretages i institutionens lokaler.

Socialministeriet har i den nævnte skrivelse anført, at det er ønskeligt, at afhøring af børn og unge så vidt muligt foretages uden for deres skole- eller arbejdstid. Hertil må bemærkes, at afhøringer som hovedregel må udføres i kriminalpolitiets sædvanlige ar-

bejdstid, og det vil derfor som regel være nødvendigt at afhøre unge mennesker i arbejdstiden. Derimod vil man normalt kunne afhøre skolebørn efter skoletiden, og udvalget er enig i, at dette bør tilstræbes. Man finder imidlertid ikke, at der er behov for at udsende regler herom. Spørgsmålet er egnet til at være genstand for undervisning på politiskolen, hvor det allerede læres, at afhøring af barnet på skolen normalt bør undgås, jfr. »Efterforskningslære« bind 1, afsnit 3, side 18, og politidirektørens dagsbefaling af 27. november 1967.

løvrigt må om hele spørgsmålet om tid, sted og form for afhøringer af børn erindres, at sådanne afhøringer foregår i meget betydeligt antal og udgør en væsentlig del af kriminalpolitiets arbejde. En undersøgelse af kriminaliteten i Stor-Århus (Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi, kontaktseminar 14.-17. marts 1967) har således vist, at den andel af opklarede tyverier og brugstyverier, der er begået af personer under 15 år, i årene fra 1954 til 1964 er steget fra 13 pct. til 20,9 pct.

2. Ved vurderingen af, om en *repræsentant for børneværnet* bør tilkaldes, bør der sondres imellem tilfælde, hvor barnet afhøres som sigtet, og hvor det afhøres som vidne.

a) Afhøres en person under 18 år som sigtet eller mistænkt for en forbrydelse, bør børne- og ungdomsværnet så vidt muligt straks underrettes om sagen og have adgang til at overvære afhøringen. Dette gælder både politiafhøringer og indenretlige afhøringer. Reglen skyldes dels hensynet til, at en person er til stede under afhøringen, der kan varetage barnets eller den unges interesser og samtidig følge afhøringen, dels hensynet til hurtigst muligt at få etableret en forsorgsmæssig kontakt med den pågældende. Ved småforseelser, f. eks. almindelige færdselslovovertrædelser, er der ikke et sådant behov for tilkaldelse af børneværnsrepræsentant, at en forskrift herom er tilstrækkeligt begrundet. Udvalget foreslår herefter, jfr. lovudkastets § 752, stk. 2, jfr. § 754, reglen udformet således, at tilkaldelse skal ske, når sagen angår en overtrædelse af borgerlig straffelov eller af andre love, hvori de i retsplejelovens nuværende kapitler 68, 69, 71 og 72 i statsadvokatsager omhandlede retsmidler er gjort anvendelige. Reglen bør sup-

¹ pleres med nærmere bestemmelser i et cirkulære, jfr. §§ 2 og 3 i det side 50 gengivne udkast.

b) Når et barn afhøres som vidne, vil der undertiden være behov for at have børneværnsrepræsentant til stede. Dette behov har dog ikke i dag samme styrke som tidligere. Reglen i retsplejelovens § 822, stk. 4, om tilkaldelse af børneværnsrepræsentant ved afhøring af et barn under 15 år i en sædelighedssag kan føres tilbage til § 75 i loven af 12. juni 1922 om værgerådsforsorg. Reglen var begrundet i betænkelighed ved politiafhøring i sådanne sager, idet børn »undertiden er afhørt paa en Maade, der har været egnet til at fylde Barnesindet med Tanker, som kun kan indvirke skadeligt« (Betænkning 1920 fra udvalget til revision af børneloven og plejebørnsloven, side 109). Under hensyn til den større åbenhed om seksuelle spørgsmål og politiets bedre uddannelse gør tilsvarende betænkeligheder sig kun gældende med ringe vægt i dag. Derimod kan sagens oplysninger undertiden vise, at der af forsorgsmæssige grunde er behov for at skabe kontakt mellem børneværnet og et barn, der afhøres som vidne. Dette gælder imidlertid ikke blot i sædelighedssager, men også i sager om børnemishandling, vanrøgt eller lignende. Da underretning til børneværnet af disse hensyn ikke har retsplejemæssig betydning, foreslås reglen herom ikke optaget i retsplejeloven, men givet ved cirkulære, jfr. § 4 i udkastet side 50.

Ved indenretlige afhøringer giver bestemmelsen i retsplejelovens § 183, stk. 3, tilstrækkeligt grundlag for underretning af børneværnet.

c) Også udover de tilfælde, hvor børneværnet tilkaldes til afhøring, er der behov for underretning fra politiet til børneværnet om verserende eller afsluttede sager. Dette gælder f. eks. hvis en person over 18 år, der er undergivet børne- og ungdomsforsorg, skal afhøres som sigtet. Da denne underretning ikke har processuelle funktioner, må ligestilles med underretning til Dansk Forsorgsselskab eller andre interesserede, foreslås reglen herom givet ved cirkulære, jfr. § 5 i udkastet side 50.

3. Udvalget har drøftet, om der bør fastsættes regler om, at der kræves *samtykke af forældrene* til afhøring af et barn eller en ung

under 18 år. Problemet har forbindelse med spørgsmålene om forældrenes adgang til at overvære afhøringer, jfr. under 4), og om afhøring af et barn som vidne i en straffesag mod en af dets forældre, jfr. under 5).

Ved afhøringer i retten kommer problemet normalt ikke frem. Et barn er som enhver anden pligtig at afgive vidneforklaring, jfr. retsplejelovens § 168, og forældrene såvel som barnet må anmode retten om fritagelse for at afgive forklaring, hvis de mener, at betingelserne i § 171, stk. 1 og 2, foreligger. Afhøres et barn eller en ung i retten som sigtet eller mistænkt, har det ingen pligt til at udtale sig. Såfremt barnet ønsker at udtale sig, kan forældrene ikke hindre det, og bestemmelsen i retsplejelovens § 730, hvorefter forældrene er berettigede til at optræde på barnets vegne, kan i denne situation alene give dem beføjelse til at rådgive barnet.

Ved afhøringer til *politirapport* stiller forholdet sig noget anderledes, allerede fordi ingen har pligt til at udtale sig til politiet, bortset fra opgivelse af navn, adresse og fødselsdato. Dernæst har politiet i talrige tilfælde behov for straks at kunne afhøre et barn, uden at der er praktisk mulighed for at indhente forældrenes samtykke. Udvalget mener derfor ikke, at det kan pålægges politiet at indhente samtykke. Såfremt forældrene modsætter sig, at politiet afhører et barn, må politiet - hvis ønsket om at afhøre barnet fastholdes - anmode retten om foretagelse af retligt forhør.

4. Udvalget har endvidere overvejet, om der er behov for regler om *forældrenes adgang til at overvære afhøringer*. På den ene side vil det både for barnet og for forældrene i nogle tilfælde kunne føles som en betryggelse, at forældrene er til stede. I Norge og Sverige har man regler herom, jfr. side 67 og side 69. På den anden side er det en almindelig erfaring, at forældrenes tilstedeværelse kan virke hæmmende på barnets forklaring. I de tilfælde hvor et barn får et sådant kendskab til en forbrydelse, at dets forklaring er værdifuld, har barnet ikke sjældent været ude på sådanne steder eller tider, som det nødtigt fortæller forældrene om. Der er derfor behov for regler, der muliggør en smidig praksis, hvor der kan tages hensyn til sagens og de indblandede personers individuelle forhold.

Ved indenretlige afhøringer af børn som vidner giver reglen i retsplejelovens § 183, stk. 3, og dommerens almindelige procesledende beføjelse tilstrækkeligt grundlag for en sådan smidig praksis.

Med hensyn til forældres adgang til at overvære deres barns forklaring som vidne til politirapport, må udgangspunktet være, at de, hvis de er til stede, kan kræve at overvære afhøringen. Mener politiet i et sådant tilfælde undtagelsesvis, at det er af væsentlig betydning, at forklaringen afgives uden forældrenes tilstedeværelse, må politiet foranledige et retligt forhør afholdt. Ifølge oplysningerne fra Københavns opdagelsespolitiet møder større børn iøvrigt meget ofte alene, selv om tilsigelsen til afhøring er stilet til forældrene.

Er en person under 18 år sigtet, er værgen (forældremyndighedens indehaver) ifølge retsplejelovens § 730, stk. 1, berettiget til at optræde på sigtedes vegne. I overensstemmelse hermed er det praksis, at forældrene eller en af dem tilsiges til retsmøder, hvor sagen skal afgøres.

Ifølge rigsadvokatens cirkulære nr. 174 af 4. august 1966 beror det på politiets bestemmelse, om det kan tillades, at et sigtet eller mistænkt barns forældre er til stede under afhøring til politirapport. En udtrykkeligt hjemlet ret for forældrene til at være til stede i denne situation vil efter udvalgets opfattelse kunne give anledning til betydelige vanskeligheder uden at medføre nogen reel betryggelse for barnet eller den unge.

På denne baggrund finder udvalget ikke anledning til at fremsætte forslag til nye bestemmelser om forældrenes adgang til at overvære afhøring af deres børn.

Udvalget har heller ikke fundet grundlag for at foreslå indførelse af en lovregel, hvorved der fastlægges nærmere retningslinier for, hvornår forældre bør underrettes om straffesager mod deres børn. Også vedrørende dette spørgsmål er der behov for en smidig ordning, der reguleres ved administrative bestemmelser. Ifølge rigsadvokatens cirkulære nr. 174 af 4. august 1966 punkt 50 er det allerede pålagt politiet i almindelighed uden ophold at underrette hjemmet om tilbageholdelse af en ung, der bor hjemme.

5. I betænkningen om vidner (bet. nr. 316/1962, side 50) blev det antaget, at de

almindelige regler om vidner også omfatter børn som vidner. Vidneudvalget lod imidlertid spørgsmålet om reglernes praktisering - herunder navnlig om hvem der for barnet skal tage stilling **til**, om forklaring skal afgives eller nægtes, hvor en vidnefritagelsesgrund kan foreligge - henstå til besvarelse i sammenhæng med spørgsmålet om, hvilke regler der i øvrigt bør anvendes ved afhøring af børn.

Nærværende udvalg kan tiltræde vidneudvalgets hovedsynspunkt. De praktiske vanskeligheder melder sig, hvis der bliver tale om at afhøre et barn i en straffesag mod en af dets forældre. Her vil barnet kunne nægte at afgive forklaring, jfr. retsplejelovens § 171, stk. 1. Problemet vokser, når man antager, at vidnereglerne også bør gælde ved politiafhøring, jfr. ovenfor side 10.

Da forældrene må være inhabile, kunne man tænke sig, at børneværnet, retten eller en ad-hoc værge skulle tage stilling. Er barnet over f. eks. 15 år, kunne man også tænke sig at lade barnet selv træffe afgørelsen. Både børneværnet og en ad-hoc værge kan formentlig på forhånd udelukkes som til formålet uhensigtsmæssige organer. Ved *indenretlige* afhøringer vil spørgsmålet som hidtil næppe give anledning til vanskeligheder. For mindre børn må retten afgøre spørgsmålet. Større børn må selv kunne afslå at afgive forklaring, således at det beror på rettens bestemmelse efter § 171, stk. 3, om forklaring desuagtet skal afgives. Udvalget mener derfor ikke, at der er behov for regler om indenretlige afhøringer.

Udvalget har overvejet, om man generelt burde forbyde *udenretlige* afhøringer af børn som vidner i straffesager mod deres forældre. Konsekvensen af en sådan regel ville være, at politiet måtte foranstalte en indenretlig afhøring afholdt, hvis barnets forklaring skønnes af væsentlig betydning. Udvalget har ikke ment at burde foreslå en sådan regel, der ville kunne give anledning til praktiske vanskeligheder og ofte virke til skade for barnets interesser, f. eks. i sædelighedssager imod en af forældrene. Udvalget har fundet, at spørgsmålet er egnet til regulering ved instruksoriske bestemmelser og har udformet udkast hertil, jfr. side 51.

6. I anledning af den offentlige debat, jfr. foran side 17, har spørgsmålet om, *hvorledes*

man bedst sikrer en pålidelig forklaring fra et barn, været drøftet i udvalget.

a) Det er en almindelig antagelse, at børn har vanskeligere end voksne ved i hukommelsen at bevare et så vidt muligt objektivt billede af en oplevet begivenhed, og at dette beror på, at de oplagrede erindringer i barnets hukommelse ikke blot er udsat for glemselens udskillelse, men tillige i langt højere grad end hos voksne er genstand for bearbejdelse, således at barnet vanskeligt kan skelne mellem den oplevede begivenhed og senere tanker eller samtaler om denne. Derfor er det af afgørende betydning, at man på så tidligt tidspunkt som muligt sikrer en gengivelse af barnets forklaring. Dette kan ske ved fonetisk optagelse af barnets forklaring til politiet eller i et retligt efterforskningsforhør. I begge tilfælde kan afhøringen med hensyn til valg af lokale, antal personer, der er til stede, etc. gøres så intim som mulig for at gøre barnet trygt, så det tør fortælle frit.

Udvalget mener ikke, at man ved bestemte regler bør fastlægge, hvorledes afhøringerne skal finde sted. Der bør tilstræbes en flexibel ordning, hvor der er mulighed for at tage omstændighederne i den konkrete sag i betragtning, når afhøringens form vælges. Det bør endvidere overlades til retspraksis at afgøre, hvilken bevisværdi der skal tillægges gengivelsen af en af barnet under efterforskningen afgivet forklaring. Spørgsmålet må iøvrigt ses i sammenhæng med andre tilfælde af anteciperet bevisførelse.

Udvalget mener ikke, at der bør fastsættes lovregler eller andre regler om spørgsmålet.

b) Udvalget har overvejet, om der er behov for regler, der hjemler adgang til, at en psykolog medvirker ved afhøring af et barn og udtaler sig om udsagnets troværdighed, jfr. således bilag H (side 64) om udvalgets drøftelser med danske psykologer. Ifølge § 19 i den svenske Förundersökningskungörelse af 19. december 1947 bør en person, som har særlig sagskundskab i børne- og forhørspsykologi, bistå ved afhøringen eller udtale sig om værdien af forklaringen, hvis et barns vidneforklaring er af afgørende betydning for efterforskningen og det iøvrigt under hensyn til barnets alder og udvikling og forseelsens beskaffenhed findes at være væsentligt. Som

det fremgår af bilag B (side 57), anvendes den svenske regel ikke meget i praksis.

I den danske retsplejelov hjemler allerede reglen i § 183, stk. 3, dommeren adgang til at anvende psykologisk bistand ved afhøringen af et barn. En tilsvarende adgang må uden særlig hjemmel have ved politiafhøringer. I enkelte tilfælde er der på frivillig basis gennemført egentlige mentalundersøgelser af mindreårige vidner for at vurdere deres troværdighed. En sådan mentalundersøgelse kan efter de gældende regler ikke gennemføres tvangsmæssigt, jfr. østre landsrets kendelse af 7. januar 1969 (UfR 1969-491).

Efter udvalgets opfattelse har man så få erfaringer vedrørende værdien af sådanne undersøgelser, at det under hensyn til de ulemper, der vil blive påført den pågældende - eventuelt et længerevarende observationsophold på hospital - er betænkeligt at foreslå en regel, der skaber mulighed for tvangsmæssig gennemførelse af de omhandlede mentalundersøgelser.

En eventuel bistand for politiet og domstolene ved vurderingen af troværdigheden af et barns forklaring måtte ydes enten af psykiatere eller af børnepsykologer med klinisk erfaring. Antallet af kvalificerede specialister overstiger efter de for udvalget foreliggende oplysninger ikke 100, hvoraf størsteparten er beskæftiget i København, og ingen af dem kan anses for specielt uddannede vidnepsykologer i den forstand, man i svensk teori har anset det for påkrævet. Der vil derfor ikke for tiden kunne skaffes tilstrækkelig kvalificeret bistand. Det er på grundlag heraf udvalgets opfattelse, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at udarbejde lovregler om spørgsmålet, jfr. herved også den af højesteret den 21. marts 1969 (UfR 1969-346) af sagte dom, hvori det antoges, at der ikke havde været tilstrækkelig anledning til i en nævningesag at tilkalde et sagkyndigt vidne med henblik på vejledning af nævningene om børns troværdighed i almindelighed.

III. Undersøgelser mod personer ansat i politiets tjeneste.

A. Politiauditørudvalgets betænkning.

I oktober 1968 afgav justitsministeriets udvalg vedrørende undersøgelser mod personer ansat i politiets tjeneste (politiauditørudvalget) betænkning (nr. 507). Et mindretal af udvalgets medlemmer anbefalede (side 50) nedsættelse af et centralt klageudvalg til undersøgelse af visse nærmere angivne typer af klager over politifolk. Et mindretal ville fraråde oprettelsen af et sådant klageudvalg, men ville ikke modsætte sig indførelsen af en auditørordning, forudsat at auditørundersøgelse kan gennemføres hurtigt, effektivt og efter ensartede retningslinier over hele landet, og at der gives auditørerne kompetence til at behandle næsten alle undersøgelser mod politifolk, herunder som hovedregel også vedrørende straffbare forhold, der ikke har forbindelse med tjenesten (side 52). Dette mindretal anbefalede endvidere at retsplejeloven ændres, således at behandlingen af klagesager i videst muligt omfang kan finde sted i offentligt retsmøde. Endelig fandt et tredje mindretal ikke tilstrækkeligt grundlag for at foretage radikale ændringer af de nuværende former for undersøgelser af klager mod politifolk (side 54).

Medens der således i udvalget var stærkt delte meninger om, hvilken løsning man burde anbefale, var der enighed om, at alle de mulige løsninger er forbundet med ulemper. En auditørordning vil således kræve etablering af et administrativt organ af en sådan størrelse, at en periodevis betydelig tomgang næppe kan undgås. Et klageudvalg ville lide af den svaghed, at dets evne til at tilvejebringe oplysninger ved foretagelse af selve de umiddelbare afhøringer vil være ringere end en auditørordning.

Endelig var der i udvalget enighed om, at spørgsmålet om opretholdelse eller udvidelse af adgangen til foretagelse af indenretlige undersøgelser i anledning af klager over politifolk, jfr. retsplejelovens § 814 og § 726, stk. 3 og 4, bør henskydes til behandling i en

brederet retsplejemæssig sammenhæng i justitsministeriets udvalg vedrørende retsplejelovens 4. bog, 2. og 3. afsnit (side 62).

B. Indhentede udtalelser.

Ved skrivelse af 8. januar 1969 anmodede justitsministeriet nærværende udvalg om en udtalelse i anledning af det af politiauditørudvalget anførte om indenretlige undersøgelser vedrørende klager over politifolk.

Justitsministeriet har endvidere fra en række myndigheder og institutioner indhentet udtalelser over politiauditørudvalgets betænkning. Disse udtalelser har været stillet til rådighed for nærværende udvalg.

Rigspolitichefen har givet udtryk for, at der næppe er behov for en radikal nyordning; men hvis politiske overvejelser fører til, at en nyordning skal gennemføres, må oprettelse af en række auditørstillinger foretrækkes fremfor indførelsen af et klageudvalg.

Politidirektøren i København har udtalt, at han på det bestemteste må fraråde gennemførelse af de forslag i betænkningen, der indebærer en særordning for politiet (auditørordning, klageudvalg). Derimod mener han, at der i enkelte tilfælde kan være behov for offentlig kontrol med en undersøgelse af et klagemål over politiet. En sådan kontrol kan efter politidirektørens opfattelse bedst gennemføres under de garantier og under den offentlighed, som domstolens medvirken indebærer.

Foreningen af politimestre i Danmark finder ikke, at der er behov for en nyordning med indførelse af en egentlig auditørordning eller lignende.

Rigsadvokaten har udtalt, at behovet for særlige undersøgelsesformer ved behandling af klager over politifolk er stærkest ved klager over forhold, der kan karakteriseres som

myndighedsmisbrug. Selv i disse sager kan rigsadvokaten imidlertid ikke anbefale oprettelse af auditørordning eller klageudvalg. Derimod anbefaler han, at den gældende adgang i retsplejelovens § 814 til at begære retlig undersøgelse af en klage udbygges. Reglen bør dog samtidig suppleres med en bestemmelse om, at retten, når den ikke finder, at sagen kan opklares på tilfredsstillende måde under behandling som klagesag i retten, eller formoder at klagen kan give anledning til strafferetlig forfølgning, skal videresende den til statsadvokaten til undersøgelse.

Inden politiauditørudvalget afgav sin betænkning, havde det indhentet udtalelser fra retspræsidenterne og dommerforeningen om reglen i retsplejelovens § 814.

Dommerforeningen og præsidenten for Københavns byret havde udtalt, at den gældende regel i § 814, stk. 1, ikke er velegnet som middel til en simpel og hurtig afgørelse af klager over politiet. En retlig undersøgelse giver i mange tilfælde anledning til bevisførelse og procedure af ikke ringe omfang, og anstrengelserne står sjældent i rimeligt forhold til resultatet, der højst kan blive en af retten udtalt misbilligelse eller eventuelt en tilkendegivelse om, at sagen bør overgå til tjenstlig undersøgelse eller tiltale-rejsning, hvorefter retten er uden indflydelse på klagesagens gang.

Præsidenten for østre landsret har bl. a. udtalt, at det var den overvejende opfattelse blandt rettens medlemmer, at man ikke kan undvære en klageadgang til domstolene vedrørende den processuelle behandling af sagen under efterforskningen, og at en tilsvarende klageadgang under straffesagens senere behandling er naturlig. Hvad angår klager over overgreb fra den enkelte politimands side fandt en del af rettens medlemmer, at behandlingen burde henlægges til en auditørinstans eller lignende, hvis en sådan oprettes, medens andre af rettens medlemmer ikke fandt en ændring af § 814 særlig påkrævet.

C. Nærværende udvalgs hovedsynspunkter.

Udvalget har overvejet, i hvilket omfang man kan tilgodese de interesser, politiauditørudvalget har haft for øje, ved en udbygning

af de gældende regler om indenretlig undersøgelse af klager over politiet.

Det er udvalgets opfattelse, at den kritik, der har været fremført mod behandlingen af klager over politiet, ikke så meget retter sig imod de myndigheder, der træffer afgørelse i klagesagerne, som mod den måde, sagerne bliver oplyst på, inden afgørelse træffes. Navnlig det forhold, at politifolk foretager de umiddelbare undersøgelser og afhøringer vedrørende klager over kolleger, og at disse undersøgelser ikke er offentlige, kan hos befolkningen - uanset om undersøgelsen i det konkrete tilfælde er foretaget aldeles korrekt og upartisk - efterlade en tvivl om undersøgelsens objektivitet. Den fremsatte kritik vil derfor bedst kunne imødegås ved indførelse af en klageordning, hvor selve afhøringerne og undersøgelserne foretages af et organ, om hvis upartiskhed der ikke hersker tvivl, og så vidt muligt i fuld offentlighed. En undersøgelse foretaget for en domstol i offentlige retsmøder vil opfylde disse krav, og spørgsmålet er herefter, hvilke modhensyn der gør sig gældende mod en sådan undersøgelsesform, og hvilken vægt de har.

1. Arbejdsbyrdens omfang.

Det fremgår af politiauditørudvalgets betænkning side 33-42, at antallet af administrativt behandlede klagesager mod politifolk har andraget ca. 200 om året, og af side 58, at antallet af § 814-sager har været på ca. 20 i løbet af 10 år.

Hvis adgangen i § 814 til at indbringe klagesager for retten udbygges, vil retterne formentlig blive påført en forøget arbejdsbyrde. Begrænses området for retlige undersøgelser som foreslået nedenfor under 5, vil imidlertid kun en mindre del af de i dag administrativt behandlede klagesager overgå til retterne.

De klagesager, retterne vil få til behandling, vil blive af meget uensartet karakter. Størsteparten må antages ikke at ville give anledning til undersøgelser af væsentligt omfang. Nogle sager, hvor klager angår alvorligere forhold, vil derimod kræve undersøgelser og afhøringer i betydeligt omfang.

Alt i alt må det antages, at den arbejdsforøgelse for retterne, som en henlæggelse til dem af klager over politiet vil medføre, vil være af forholdsvis beskedent omfang.

Hertil kommer den samfundsøkonomiske betragtning, at arbejdet med undersøgelserne i disse klagesager skal udføres, hvadenten det henlægges til retterne eller ej. Der er ikke grund til at tro, at arbejdets omfang bliver mindre, fordi det udføres af administrative myndigheder, end hvis det udføres af retterne. Tværtimod vil en del sager, som kunne give anledning til langvarig sagsbehandling gennem forskellige administrative myndigheder, formentlig kunne opklares og afgøres ganske hurtigt, hvis der foretages afhøringer af de indblandede personer i retten. Den omstændighed, at undersøgelsen i mange tilfælde vil kunne ske i forbindelse med rettens behandling af straffesagen, vil således bidrage til at forenkle sagsbehandlingen og også medføre, at arbejdsbyrden for retten normalt bliver af forholdsvis beskedent omfang.

2. Undersøgelsesernes inkvisitoriske form.

Det har været fremført, at behandlingen af klagesagerne nødvendiggør, at retterne udøver en officialvirksomhed, der harmonerer dårligt med deres tilbagetrukne stilling inden for de fleste procesformer. Det vil kunne virke uheldigt, hvis retten af egen drift skal foranledige oplysninger tilvejebragt i en klagesag, som den selv skal påkende.

Her over for må det imidlertid haves for øje, at rettens opgave i første række bliver en undersøgelsesvirksomhed, medens rettens rolle med hensyn til afgørelsen bliver ret begrænset, jfr. nedenfor under 4. Under henvisning hertil og til, at det ved reglernes udformning tilstræbes, at rettens virksomhed ikke kommer til at afvige væsentligt fra, hvad der gælder i straffesager, finder udvalget ikke, at den nævnte indvending — selv om den ikke ganske kan afvises — har afgørende vægt. Hertil kommer, at officialvirksomhed fra rettens side er kendt inden for en beslægtet procesform, klager over administrativ frihedsberøvelse, jfr. retsplejelovens §471.

I nogle, typisk større, klagesager vil der blive behov for en undersøgelsesvirksomhed af et så stort omfang, at der bør være adgang til at udpege repræsentanter for de forskellige interesser under sagen, således at oplysningernes tilvejebringelse ikke alene hviler

på dommeren. Der vil således kunne blive tale om at beskikke en advokat for klageren, at lade den indklagede politimand møde med bisidder, og at lade anklagemyndigheden repræsentere det offentlige under sagen. Dommerens ledelse af undersøgelsen vil således nærme sig til hans procesledende funktion i strafferetsplejen.

5. Vil retlig undersøgelse være tilstrækkelig effektiv?

Medens den retlige undersøgelse vil tilfredsstille kravene til upartiskhed og offentlighed, er det et spørgsmål, om den i alle tilfælde vil være tilstrækkelig effektiv.

Langt de fleste klagesager angår et enkelt forhold med forholdsvis enkle fakta: klage over ubehersket optræden, uberettiget frihedsberøvelse, unødigt tvang eller vold eller uhjemlet anvendelse af de undersøgelsesmidler, som politiet har til rådighed. I disse sager finder udvalget, at den retlige undersøgelse oftest vil være den hurtigste og mest effektive måde til oplysning af sagen.

Der kan imidlertid tænkes at opstå sager, hvor en klage giver anledning til mistanke om et større antal tilfælde af myndighedsmisbrug over for forskellige personer, der ikke selv har klaget, eller til mistanke om, at myndighedsmisbrug er begået af et større antal politifolk. Hvis en klagesag udvikler sig til et sådant sagskompleks, der kræver foretagelse af en lang række afhøringer og undersøgelser — måske flere forskellige steder i landet — vil det blive vanskeligt under den retlige procedure at få sagen afviklet med den fornødne hurtighed og effektivitet. Sådanne mere omfattende klagesager vil være meget sjældne. Efter udvalgets opfattelse bør reglerne imidlertid udformes på en sådan måde, at de giver mulighed for en hensigtsmæssig afvikling også af disse sager. Dette kan gøres ved at give dommeren mulighed for efter aftale med anklagemyndigheden at udsætte klagesagens behandling i retten, medens en administrativ undersøgelse foretages, således at retten bevarer kontrollen med sagens videre forløb.

Endvidere er det udvalgets opfattelse, at en strafferetlig eller tjenstlig reaktion mod en politimand i anledning af det påklagede forhold fortsat må kræve en forudgående normal straffeprocessuel eller tjenstemands-

retlig undersøgelse. For at undgå dobbelt behandling af sagen bør dommeren derfor også have mulighed for at udsætte klagesagens behandling, hvis der indledes strafferetlig eller tjenstlig undersøgelse mod den pågældende politimand.

4. Resultatet af undersøgelsen.

I de udtalelser fra præsidenterne for Østret landsret og Københavns byret og fra dommerforeningen, som er nævnt under B, anføres, at det er utilfredsstillende, at undersøgelsen efter § 814 højst kan munde ud i en af retten udtalt misbilligelse eller eventuelt en tilkendegivelse om, at sagen bør overgå til tjenstlig undersøgelse eller tiltalerejsning.

Selv om nærværende udvalg iøvrigt går ind for en udbygning af klageadgangen i § 814, mener udvalget ikke at kunne foreslå en udvidelse af de reaktioner, som retten skal kunne anvende som følge af en undersøgelse af en klage. Irettesættelse til en tjenstemand er en tjenstlig sanktion, som kun bør kunne iværksættes under iagttagelse af den i tjenstemandsloven fastsatte fremgangsmåde. På samme måde bør en kriminalretlig sanktion kun kunne anvendes som led i en strafferetlig procedure. Retten bør derfor ikke have mulighed for efter en foretaget undersøgelse af en klage over myndighedsmisbrug at ikende hverken straf eller tjenstemandsretlig sanktion. Hvis sagen ikke henskydes til enten tjenstlig eller strafferetlig behandling, må rettens reaktionsmulighed derfor være indskrænket til at udtale en misbilligelse af politiets adfærd, jfr. bemærkningerne nedenfor til lovudkastets § 1018 r, (side 48).

Denne begrænsning i rettens reaktionsmulighed må efter udvalgets opfattelse ikke ses som en svaghed ved ordningen. Ved klager over politiet er det væsentligste behov at få tilvejebragt en hurtig, objektiv og offentlig undersøgelse, der klarlægger de faktiske bevisenheder i forbindelse med klagen.

Udvalget har overvejet, om retten bør have adgang til at påkende erstatningskrav i forbindelse med klagen. I en del tilfælde vil sådanne erstatningskrav falde ind under retsplejelovens kap. 93 a om oprejsning i anledning af strafferetlig forfølgning og bør derfor behandles i overesstemmelse med reglerne i dette kapitel. Iøvrigt vil medtagelse

af erstatningskrav under undersøgelser vedrørende klage over myndighedsmisbrug kunne forsinke og vanskeliggøre undersøgelserne. Endelig må det fremhæves, at der næppe er behov for at medtage erstatningskrav. Slutter undersøgelsen med, at retten udtaler en misbilligelse, vil erstatningsspørgsmålet sædvanligvis kunne forliges, og er dette undtagelsesvis ikke tilfældet, må man påregne, at klageren vil kunne få fri proces til at indbringe erstatningsspørgsmålet for retten under en civil sag.

5. Hvilke klagesager bør omfattes af ordningen?

Efter udvalgets opfattelse gør behovet for særlige undersøgelsesformer sig ikke gældende, hvor undersøgelsen retter sig mod formodede overtrædelser af tjenstlige forskrifter, der ikke har indebåret en krænkelse af nogen enkeltperson. Det samme gælder undersøgelser i forbindelse med mistanke om almindelige kriminelle forhold, der ikke har forbindelse med den pågældende politimands tjeneste. I færdselssager, hvor der er indblandet en politimand, kunne der være et vist behov for at henlægge undersøgelsen til en anden myndighed. Disse sager kræver imidlertid øjeblikkelig undersøgelse på stedet og skal iøvrigt efter de gældende forskrifter altid forelægges statsadvokaten til afgørelse. Hvis der er impliceret en civilperson som tiltalt i sagen, vil denne have mulighed for at få sagen indbragt for retten, således, at den endelige bevisførelse også med hensyn til politimandens andel i sagen foretages i retten. Også ved visse klager af bagatelagtig art, f. eks. klager over manglende høflighed, langsom ekspedition etc., kan behovet for en undersøgelse, der udføres af andre end etatens eget personale, næppe siges at være større ved klager over politiet end ved klager over andre offentlige institutioner eller myndigheder.

Det forhold, der kan begrunde et behov for særlige undersøgelsesformer ved klager over politiet, er, at politifolk er beføjet til at udøve en indgribende myndighed over for borgerne, om fornødent under anvendelse af fysisk magt. De klager, der påkalder sig særlig opmærksomhed, er derfor klager over misbrug af den magt og myndighed, der er betroet politiet.

Politiets magtanvendelse har hjemmel i tre regelsæt:

1) i de bestemmelser, der regulerer strafferetsplejen (f. eks. straffeprocessuelle frihedsindgreb og fuldbyrdelse af straf),

2) i retsplejelovens § 108 om politiets pligt til opretholdelse af sikkerhed, fred og orden, og

3) i de bestemmelser i retsplejeloven og andre love, der har fastsat regler om politiets pligt til om fornødent ved magt at beskytte eller bistå andre myndigheder (f. eks. fogen, børneværnet og læger i sindssygesager) eller at gennemtvinge myndighedernes bestemmelser.

Den nuværende klageadgang i § 814 vedrører kun »formentlig myndighedsmisbrug fra politiets side under efterforskning« i en straffesag. Det er udvalgets opfattelse, at adgangen til retlig undersøgelse bør udstrækkes til alle klager over myndighedsmisbrug under behandling af en straffesag eller politiets medvirken ved fuldbyrdelse af en strafferetlig afgørelse.

Udvalget har overvejet, om også klager over myndighedsmisbrug ved politiets udøvelse af magt til opretholdelse af sikkerhed, fred og orden og som bistand og beskyttelse for andre myndigheder bør kunne undergives retlig undersøgelse. Politiets funktion på disse områder vil efter omstændighederne kunne indebære alvorlige indgreb i borgerens frihed og almindelige rettigheder. Udvalget har imidlertid ment at måtte afstå fra at udvide den retlige klageordning til disse områder af følgende grunde:

Først og fremmest kan den skitserede klageordning med hensyn til myndighedsmisbrug inden for strafferetsplejen og i forbindelse med fuldbyrdelse af strafferetlige afgørelser indgå som et naturligt led i rettens behandling af straffesager. Ofte vil klagen ligefrem kunne behandles sammen med den straffesag, af hvilken den udspringer, enten under det indledende stadium, hvis der er tale om fængsling, anholdelse m. v., eller under den endelige pådømmelse af sagen. Dette vil ikke gælde klager vedrørende politiets funktion med opretholdelsen af sikkerhed, fred og orden eller som bistand for andre myndigheder.

Dernæst giver politiets virksomhed inden

for strafferetsplejen og i forbindelse med straffuldbyrdelse anledning til væsentligt flere og alvorligere tilfælde af magt- og myndighedsudøvelse over for borgerne end politiets virksomhed på de to andre områder. Det må i denne forbindelse bemærkes, at indsættelse i detention eller frihedsberøvelse på grund af husspektakler ofte vil indebære en anholdelse i forbindelse med sigtelse for overtrædelse af politivedtægt eller for vold. Selv om en sådan sigtelse ikke bliver efterfulgt af en straffesag mod den pågældende finder politiets virksomhed i sådanne tilfælde sted inden for strafferetsplejen, og klager over politiets adfærd vil kunne behandles under den skitserede klageordning, selv om denne ikke udvides til andre tilfælde af magtanvendelse til opretholdelse af sikkerhed, fred og orden.

Yderligere vil klager over politiets magtanvendelse som bistand for andre myndigheder efter omstændighederne kunne behandles i forbindelse med en sag efter retsplejelovens kapitel 43 a, såfremt politiets bistand har tilsigtet at gennemføre en administrativ frihedsberøvelse.

Endelig vil en retlig ledet undersøgelse vedrørende klager inden for strafferetsplejen eller vedrørende politiets medvirken ved straffuldbyrdelse falde bedre i tråd med domstolenes øvrige opgaver end en tilsvarende undersøgelse vedrørende politiets magtanvendelse i medfør af retsplejelovens § 108 eller som bistand for andre myndigheder. Retterne har fra behandlingen af straffesager en betydelig erfaring i at vurdere politiets virksomhed inden for strafferetsplejen og i forbindelse med straf fuldbyrdelse. Det samme er ikke tilfældet med politiets virksomhed på de to andre områder. Ganske vist vil retten under en civil erstatningssag mod politiet kunne blive stillet over for at skulle vurdere politiets handlemåde også på disse områder, men under en sådan erstatningssag kræves intet initiativ fra rettens side; den skal her tage stilling til det materiale og de synspunkter, som parterne fremlægger. Det vil være langt mere krævende og uvant for retten selv at skulle lede en undersøgelse på de omhandlede områder, selv om retten har adgang til at få bistand fra anklagemyndighed og fra en for klageren beskikket advokat.

6. Retligt forhør på begæring af politiet eller anklagemyndigheden.

Det er udvalgets opfattelse, jfr. politiauditørudvalgets betænkning side 53, pkt. 8, at der ganske bortset fra klageadgangen kan være behov for gennem et - som regel offentligt - retligt forhør at få klarlagt omstændigheder i forbindelse med politiets virksomhed. Dette kan være tilfældet f. eks. i forbindelse med demonstrationer, hvor politiets handlemåde har givet anledning til offentlig kritik, eller hvis der er indgivet en klage, der ikke falder ind under klageordningen, men hvor en offentlig undersøgelse skønnes påkrævet.

Da udvalget tillægger det væsentlig betydning, at sådanne forhør vil kunne afholdes

også i tilfælde, der ikke falder ind under den foran omtalte klageordning, foreslår udvalget, at der indføres regler om, at der, når en offentlig interesse tilsiger det, kan afholdes retlige forhør efter politiets eller anklagemyndighedens begæring til klarlæggelse af politiets virksomhed, jfr. lovudkastets § 1018 t. Under disse forhør, der minder om de i § 1018 omhandlede forhør, skal dommeren ikke tage stilling til det under forhøret oplyste, men kun lede retsforhandlingen.

Såfremt de af udvalget stillede forslag gennemføres, er behovet for at etablere særlige kontrolordninger vedrørende politiet efter udvalgets opfattelse dækket.

IV. Udvalgets lovudkast.

I lov om rettens pleje, jfr. lovbekendtgørelse nr. 609 af 19. december 1969, foretages følgende ændringer:

1. § 29, stk. 4, nr. 1), affattes således:

„1) når særegne omstændigheder giver grund til at antage, at offentlig forhandling vil tilføje nogen en uforholden krænkelse, herunder når forklaring skal afgives om forretnings- eller driftshemmeligheder. Dørlukning af hensyn til en sigtet (tiltalt), der er til stede, kan kun besluttes, hvis han selv begærer det.“

2. § 31, stk. 3, 2. pkt., ophæves, og i stedet indsættes:

„Endvidere kan retten ved kendelse helt eller delvis forbyde offentlig gengivelse af, hvad der i straffesager forhandles i offentlig retsmøde, når sådan gengivelse er egnet til at skade sagens oplysning, eller der er grund til at antage, at sådan gengivelse vil tilføje nogen en uforholden krænkelse. Referatforbud af hensyn til sigtede (tiltalte), der er til stede, kan kun besluttes, hvis han selv begærer det. Retten kan endvidere forbyde offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, såfremt der fremsættes begæring herom, og ingen offentlig interesse findes at tale herimod.“

3. § 683, 2. pkt., affattes således:

„Det samme gælder sager om oprejsning i anledning af strafferetlig forfølgning og om klager over myndighedsmisbrug fra politiets side, jfr. kapitlerne 93 a og 93 b.“

4. I § 686, 1. pkt., udgår ordene: „Forundersøgelse og“.

5. § 694 affattes således:

„§ 694. Retsmøder under efterforskningen på begæring af politiet kan afholdes ved retten i enhver kreds, hvor oplysning i sagen må antages at kunne tilvejebringes, jfr. dog stk. 2, sidste punktum, og stk. 3.

Stk. 2. Begæring fra sigtede eller forsvareren om retsmøder under efterforskningen indgives til den ret, hvor sagen behandles, eller hvor den kan forventes behandlet. Ved samme ret afgøres tvistigheder mellem politiet og forsvareren om efterforskningsskridt.

Stk. 3. Retsmøder med henblik på sagens behandling i medfør af § 925 eller med henblik på sagens afslutning ved tiltalefrafald eller på anden måde uden domsforhandling afholdes ved retten i den kreds, hvor sigtede bor eller opholder sig, eller ved gerningsstedets værneting. Kan intet af disse værneting anvendes, vil sagen kunne behandles, hvor den sigtede er pågrebet.“

6. § 695 udgår.

7. I § 704, stk. 2, udgår ordene „forundersøgelse eller“.

8. I § 720 udgår 3. pkt. og følgende ord af 2. pkt.: „overensstemmende med reglerne i kapitel 74 og 75.“

9. § 721, stk. 3, ophæves.

10. § 726, stk. 3, 2. pkt., og stk. 4, ophæves.

11. I § 730 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

„Stk. 3. Retten kan på ethvert tidspunkt under sagen ved kendelse afvise en valgt forsvarer, hvis betingelserne efter § 733, stk. 2, for at nægte at beskikke ham foreligger. Der skal i så fald på begæring beskikkes sigtede en offentlig forsvarer.“

Stk. 3 bliver stk. 4.

12. I § 733, 3. pkt. udgår „det findes forsvarelig, og“.

13. Til § 733 føjes som nyt stykke:

„Stk. 2. Retten kan ved kendelse nægte at beskikke den af sigtede ønskede advokat til forsvarer, hvis hans medvirken på grund af særlige omstændigheder, herunder hensynet til sigtedes tarv eller sagens behørig fremme eller opklaring ikke kan anses for forsvarlig. I sager, der angår statens sikkerhed eller dens forhold til fremmede magter, kan sigtedes begæring om beskikkelse af en bestemt advokat som forsvarer altid afslås.“

14. Til § 736 føjes som nyt stykke:

„Stk. 2. Beskikkelse kan endvidere ved kendelse tilbagekaldes, hvis de i § 733, stk. 2, nævnte særlige omstændigheder kommer til at foreligge.“

15. § 737, stk. 1, udgår, og stk. 2, 3 og 4 bliver stk. 1, 2 og 3.

16. Lovens fjerde bog, andet og tredje afsnit (§§ 742-829) ophæves og erstattes af:

„Andet afsnit. Sagens forberedelse inden tiltale rejses.“

Kapitel 67.

Efterforskning.

§ 742. Anmeldelser om strafbare forhold foretages til politiet.

Stk. 2. Politiet iværksætter efter anmeldelse eller af egen drift efterforskning, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er

§ 743. Efterforskningen har til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er til stede, og at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten.

§ 744. Politiet udfærdiger snarest rapport om de afhøringer, der foretages, og om andre efterforskningsskridt, medmindre oplysning herom foreligger på anden måde.

§ 745. Forsvareren har adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, politiet har tilvejebragt. I det omfang materialet uden ulempe kan mangfoldiggøres, skal genpart tilstilles forsvareren. Forsvareren må ikke uden politiets samtykke overlevere det ham udleverede materiale til sigtede eller andre.

Stk. 2. Forsvareren har adgang til at overvære politiets afhøringer af sigtede og ret til at stille yderligere spørgsmål. Efter begæring skal forsvareren underrettes om tidspunktet for afhøringerne.

Stk. 3. Når en afhøring, en konfrontation eller andet efterforskningsskridt af lignende betydning kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, giver politiet så vidt muligt meddelelse til forsvareren inden foretagelsen, således at han kan få lejlighed til at være til stede.

Stk. 4. Hvis hensynet til statens sikkerhed, til sagens opklaring eller til trediemand gør det påkrævet, kan reglerne i stk. 1 og 3 fraviges, eller politiet kan give forsvareren pålæg om ikke at videregive de fra politiet modtagne oplysninger.

§ 746. Retten afgør tvistigheder om lovligheden af politiets efterforskningsskridt samt om sigtedes og forsvarerens beføjelser, herunder om begæringer fra forsvareren eller sigtede om foretagelsen af yderligere efterforskningsskridt. Afgørelsen træffes på begæring ved kendelse.

Stk. 2. Bliver dommeren bekendt med, at en af politiet i medfør af denne lov iværksat foranstaltning, der kræver rettens godkendelse, ikke er forelagt retten inden udløbet af den herfor fastsatte frist, bestemmer han efter at have afkrævet politiet en redegørelse, om foranstaltningen skal opretholdes eller ophæves.

§ 747. Retsmøde afholdes, når der fremsættes begæring om foranstaltninger, som kræver rettens medvirken. På begæring afholdes endvidere retsmøde, når det er påkrævet for at sikre bevis, som ellers må befrygtes at ville gå tabt, eller som ikke uden væsentlig ulempe eller forsinkelse vil kunne føres umiddelbart for den dømmende ret, eller når det må antages at være af betydning for efterforskningen eller af hensyn til en offentlig interesse.

§ 748. Sigtede og hans forsvarer underrettes så vidt muligt om alle retsmøder og er berettiget til at overvære dem. Dette gælder ikke retsmøder, der afholdes med henblik på at opnå rettens forudgående kendelse om foretagelse af foranstaltninger i henhold til kapitlerne. Er sigtede fængslet, kan fremstilling af ham undlades, hvis den vil være forbundet med uforholdsmæssigt besvær.

Stk. 2. Forsvareren er berettiget til at fremføre bemærkninger og i korthed at få disse tilført protokollen, men dommeren bestemmer, på hvilket tidspunkt af retsmødet dette kan ske.

Stk. 3. Retten kan pålægge sigtede at indfinde sig til et retsmøde. Dersom pålægget ikke er givet i et tidligere retsmøde, meddeles det ved en skriftlig tilsigelse. Tilsigelse sker med mindst aftenens varsel. Retten kan dog fastsætte andet varsel eller pålægge sigtede at møde straks. Tilsigelsen skal indeholde oplysning om sigtelsens genstand. Udeblivelse kan kun medføre retsvirkninger, hvis tilsigelsen er lovligt forkyndt og indeholder oplysning om virkningerne af udeblivelse.

Stk. 4. På begæring kan retten bestemme, at underretning ikke meddeles sigtede, eller at sigtede skal være udelukket fra at overvære et retsmøde helt eller delvis, hvis særlige hensyn, herunder sagens opklaring eller statens sikkerhed, gør det påkrævet. Har sigtede været udelukket fra at overvære et retsmøde, skal retten, hvis sigtede er til stede, og ellers politiet, snarest gøre ham bekendt med retsbogstiltførslerne. Hvis de særlige hensyn, som har begrundet udelukkelsen, fortsat er til stede, kan sigtede dog af retten afskæres herfra, ligesom retten kan pålægge forsvareren ikke at give sigtede underretning om det i retsmødet passerede.

§ 749. Politiet afviser en indgivet anmeldelse, hvis der ikke findes grundlag for at indlede efterforskning. Er der ikke grundlag for at fortsætte en påbegyndt efterforskning, kan beslutningen om at indstille efterforskningen ligeledes træffes af politiet, når der ikke har været rejst sigtelse, eller sigtelsen har vist sig grundløs. I andre tilfælde træffes bestemmelsen om at indstille forfølgningen af den myndighed, som påtaleretten tilkom-

mer, medmindre justitsministeren giver anden forskrift. Afgørelsens dato skal fremgå af sagens akter.

Stk. 2. Afvises anmeldelsen eller opgives forfølgningen, underrettes anmelderen og andre, der må antages at have rimelig interesse deri, om afgørelsen og om adgangen til at indbringe den for den overordnede anklagemyndighed.

Stk. 3. Har nogen været sigtet, underrettes tillige den sigtede om afgørelsen. Forfølgning mod den, der har været sigtet, kan kun fortsættes efter den overordnede myndigheds bestemmelse, hvis meddelelse herom er forkyndt for ham inden 2 måneder fra den dag, da bestemmelsen om efterforskningens afslutning er truffet, medmindre sigtedes forhold har medført, at rettidig forkyndelse ikke har kunnet ske, eller betingelserne for genoptagelse, jfr. § 975, er til stede.

Kapitel 68.

Afhøringer.

§ 750. Politiet kan foretage afhøringer, men kan ikke pålægge nogen at afgive forklaring, og ingen tvang må anvendes for at få nogen til at udtale sig. Enhver er dog pligtig på forlangende at opgive navn, adresse og fødselsdato til politiet, og undladelse heraf straffes med bøde.

§ 751. Det væsentlige indhold af de afgivne forklaringer tilføres rapporterne, og særligt vigtige dele af forklaringerne gengives så vidt muligt med den afhørtes egne ord.

Stk. 2. Der skal gives den afhørte mulighed for at gøre sig bekendt med gengivelsen af forklaringen. Den afhørtes eventuelle rettelser og tilføjelser medtages.

Stk. 3. Fonetisk optagelse af forklaringer må kun finde sted, når den afhørte er gjort bekendt hermed.

§ 752. Inden politiet afhører en sigtet, skal han udtrykkeligt gøres bekendt med sigtelsen og med, at han ikke er forpligtet til at udtale sig. Det skal af rapporten fremgå, om disse regler er iagttaget.

Stk. 2. Er sigtede under 18 år, og angår

sagen en overtrædelse af borgerlig straffelov eller af andre love, hvori de i kap. (tidligere kap. 68, 69, 71 og 72) i statsadvokatsager omhandlede retsmidler er gjort anvendelige, skal børne- og ungdomsværnet så vidt muligt underrettes om sagen og have adgang til at overvære afhøringen.

Stk. 3. Spørgsmål til en sigtet må ikke stilles således, at noget, der er benægtet eller ikke erkendt, forudsættes tilstået. Løfter, urigtige foregivender eller trusler må ikke anvendes.

Stk. 4. Afhøringen må ikke forlænges alene for at opnå en tilståelse. Ved afhøringer, der ikke er ganske kortvarige, anføres i rapporten tidspunkterne for afhøringens begyndelse og afslutning.

Stk. 5. Sigtede må ikke rådføre sig med sin forsvarer eller andre angående den umiddelbare besvarelse af et stillet spørgsmål.

§ 753. Ved politiets afhøring af en person, der ikke er sigtet, finder bestemmelserne i §§ 173, stk. 1, 182 og 184, stk. 1 og 2, tilsvarende anvendelse.

§ 754. Ved afhøringer i retten finder §§ 751 og 752 tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Om fremgangsmåden ved afhøring af sigtede gælder regler svarende til dem, der er fastsat om vidner i § 183, stk. 1 og 2.

Kapitel 69."

(Resten af 4. bog, 2. og 3. afsnit er udeladt her).

17. I § 934 indsættes efter stk. 1:

„*Stk. 2.* Behandles sagen i en anden retskreds end den, i hvilken tiltalte bor eller opholder sig, kan retten dog, hvis tiltalte begærer det eller udebliver, bestemme, at tiltalte skal møde til afhøring i den kreds, hvor han bor eller opholder sig.”

Stk. 2 og 3 bliver stk. 3 og 4.

Stk. 4 udgår.

18. Til § 968, *stk. 2*, føjes som nyt punktum:

„Kæremål kan endvidere rejses mod de i §§ 730, stk. 3, 733, stk. 2, og 736, stk. 2, omhandlede kendelser.”

19. Efter § 1018 *m* indføjes som nyt kapitel:

„Kapitel 93 b.

Klager over myndighedsmisbrug fra politiets side m. m.

§ 1018 n. Klager over myndighedsmisbrug fra politiets side under behandling af en straffesag eller under fuldbyrdelse af en strafferetlig afgørelse undersøges på begæring af retten.

Stk. 2. Undersøgelsen foretages af den underret, som behandler eller har behandlet straffesagen, eller for hvilken den kan forventes indbragt. I andre tilfælde foretages undersøgelsen dér, hvor det forhold, som klagen angår, har fundet sted.

Stk. 3. Den, der mener sig forurettet, kan fremsætte klagen mundtligt til retsbogen eller indsende den skriftligt.

Stk. 4. En klage, der er fremsat over for politiet eller anklagemyndigheden, kan, når det findes formålstjenligt, oversendes til retten til undersøgelse.

§ 1018 o. Dommeren kan afvise at indlede undersøgelse, hvis klagen indgives til retten mere end 12 uger, efter at det forhold, som klagen angår, har fundet sted. Det samme gælder, hvis dommeren straks finder, at klagen er grundløs, eller at det forhold, som klagen angår, er af uvæsentlig betydning.

§ 1018 p. Dommeren kan opfordre klageren til at fremkomme med oplysninger om grundlaget for klagen.

Stk. 2. Dommeren kan pålægge politimesteren eller statsadvokaten at tilvejebringe de oplysninger, som han finder af betydning for undersøgelsen, og afæske dem erklæring.

Stk. 3. Hvis der efter klagens beskaffenhed og de oplysninger, hvorpå den støttes, er anledning dertil, kan dommeren uden udgift for klageren beskikke ham en advokat. De for forsvarere fastsatte regler finder i øvrigt tilsvarende anvendelse.

§ 1018 q. Den, som klagen retter sig imod, skal så vidt muligt underrettes om retsmøder, der berammes til undersøgelse af klagen, og have adgang til at være til stede. Disse regler kan fraviges, dersom hensynet til sagens oplysning gør det påkrævet. Inden retten fremsætter sin opfattelse af det på-

klagede forhold, jfr. § 1018 r, stk. 3, skal den, som klagen retter sig imod, have adgang til at gøre sig bekendt med det fremkomne og til at udtale sig i retten.

Stk. 2. Den, som klagen retter sig imod, har ret til at møde med bisidder. Retten kan tillægge bisidderen et passende vederlag.

Stk. 3. Under retsmøder, hvor klagen undersøges, giver anklagemyndigheden møde for det offentlige.

Stk. 4. Dommeren træffer bestemmelse om afhøringer af vidner samt om tilvejebringelse af udtalelser fra sagkyndige og af andre bevismidler.

§ 1018 r. Dommeren kan slutte undersøgelsen, hvis klageren ikke ønsker videre foretaget, eller han undlader at efterkomme en opfordring som nævnt i § 1018 p, stk. 1, eller uden gyldig grund udebliver fra retsmøde, hvortil han er indkaldt.

Stk. 2. Finder dommeren, at sagen ikke er egnet til undersøgelse eller afgørelse efter reglerne i dette kapitel, og erklærer anklagemyndigheden, at der vil blive indledt straffe-

retlig, disciplinær eller anden administrativ undersøgelse, udsætter retten sagens behandling. Medfører undersøgelsen disciplinær straf eller tiltalerejsning, slutter retten sagen.

Stk. 3. I alle andre tilfælde fremsætter retten sin opfattelse af det påklagede forhold.

§ 1018 s. Dommerens afgørelser efter § 1018 p, stk. 1 og 3, samt § 1018 q, stk. 1, 2. pkt. er ikke genstand for kære. Rettens øvrige afgørelser træffes på begæring ved kendelse, der kan påkæres til landsretten.

§ 1018 t. På politiets eller anklagemyndighedens begæring kan retligt forhør afholdes, når en offentlig interesse tilsiger, at omstændighederne i forbindelse med politiets virksomhed søges fastlagt i retten. Afholdes forhøret i anledning af en klage over politiet, finder bestemmelserne i § 1018 p, stk. 3, og § 1018 q, stk. 1 og 2, anvendelse."

§ 2.

Denne lov træder i kraft den

V. Bemærkninger til lovudkastet.

Der stilles forslag om en fuldstændig ændret affattelse af retsplejelovens 4. bog, 2. og 3. afsnit, der handler om den behandling, straffesager undergives inden domsforhandlingen.

Systematikken i de to afsnit er ændret, således at 2. afsnit (der svarer til gældende retsplejelovs 3. afsnit) indeholder de almindelige regler om sagernes forberedelse inden tiltalerejsning. Dette afsnit er inddelt i to kapitler. Kap. 67 indeholder de almindelige regler om politiets efterforskning, om rettens kontrol hermed og medvirken i særlige tilfælde samt om sigtedes og forsvarerens stilling under efterforskningen. Kap. 68 indeholder regler om afhøringer både til politi-rapport og i retten.

Det er udvalgets tanke, at det følgende afsnit (3. afsnit) skal omfatte bestemmelser om de særlige retsmidler, der kan anvendes i forbindelse med efterforskningen: anholdelse, fængsling, ransagning, beslaglæggelse, personundersøgelse, fotografering, fingeraftryk m. v.

Kun bestemmelserne i kap. 67 og 68 er udformet i forslaget, og kun til de enkelte paragraffer i disse kapitler fremsættes der bemærkninger nedenfor.

I tilknytning til ændringerne i 4. bogs 2. og 3. afsnit fremsættes forslag til følgende ændringer:

1) Mindre ændringer i §§ 29 og 31 med det formål at udvide adgangen til at lukke dørene og udstede referatforbud i straffesager navnlig for at beskytte sigtede.

2) Ændringer af §§ 730, 733, 736 og 737 med henblik på at ligestille den valgte og den beskikkede forsvarer samt - i tilslutning til de forøgede beføjelser forslaget iøvrigt giver forsvareren - at åbne mulighed for at udelukke en advokat fra at virke som forsvarer i en konkret straffesag.

3) Indførelse af et nyt kapitel, 93 b, om behandling af klager over myndighedsmisbrug fra politiets side m. m.

4) Visse ændringer - navnlig af redaktionel art - i retsplejelovens 4. bog, 1. afsnit, som konsekvens af de foreslåede ændringer i 2. og 3. afsnit og i kap. 93 b.

Såfremt de foreslåede ændringer gennemføres, vil det være påkrævet at foretage en række konsekvensændringer i 4. og følgende afsnit i retsplejelovens 4. bog. Disse konsekvensændringer er ikke udformede, da det formentlig vil være praktisk samtidig at foretage en gennemgribende revision af disse afsnit, bl. a. således at tilståelsessager behandles i et særskilt kapitel før kapitlerne om domsforhandling, og at reglerne om behandling af domsmandssager ikke fremtræder som henvisninger til nævningekapitlet.

Til nr. 1 (§ 29, stk. 4, nr. 1).

Adgangen til at lukke dørene i en straffesag for at undgå at tilføje nogen en uforholdsmæssig krænkelser foreslås udvidet, således at hensynet til sigtede ligestilles med hensynet til andre. Dørlukning af hensyn til en sigtet, der er til stede, skal dog også efter forslaget kun kunne ske, hvis han selv begærer det.

Forslaget har forbindelse med, at reglen i § 810, stk. 1, om obligatorisk dørlukning under efterforskningsforhør, så længe undersøgelsen ikke er rettet mod en bestemt person som sigtet, foreslås ophævet. Ophævelsen af § 810, stk. 1, har bl. a. til følge, at retsmøder i medfør af de foreslåede regler i kap. 93 b om klager over myndighedsmisbrug fra politiets side m. m. er offentlige, medmindre andet følger af reglerne i § 29.

Dørlukning af hensyn til sigtede vil navnlig kunne være begrundet under retsmøder, der afholdes inden tiltale er rejst. Det vil undertiden forekomme, at en sigtelse for et infamerende forhold, f. eks. i en sædeligheds-sag, må rejses på et forholdsvis usikkert grundlag. Hvis det i et sådant tilfælde er nødvendigt at afholde retsmøde under efterforskningen, f. eks. fordi et vidnes forklaring ønskes sikret, kan det være til ubodelig

skade for sigtede, at retsmødet er offentligt. En senere påtaleopgivelse, fordi sigtelsen har vist sig grundløs eller utilstrækkeligt underbygget til at rejse tiltale, vil ikke være tilstrækkelig til at rense sigtede.

Når tiltale er rejst, er der sket en foreløbig prøvelse af bevisgrundlaget, og de foran fremhævede betæneligheder vejer derfor mindre tungt.

Tilnr. 2 (§ 31, stk. 3).

Adgangen til at udstede referatforbud i straffesager foreslås udvidet.

Medens offentlighed i strafferetsplejen i tidligere tid først og fremmest er blevet anset for en betryggelse for sigtede, må det erkendes, at den i nutiden også ofte kan virke som en belastning for sigtede. Princippet om, at offentligheden skal have adgang til at følge og kontrollere behandlingen af straffesager, bør dog ikke begrænses i videre omfang end nødvendigt. Hensynet til sigtede kan i reglen imødekommes i tilstrækkeligt omfang ved et pålæg om, at hans navn og andre oplysninger, der kan tjene til at identificere ham, ikke offentliggøres.

For det første foreslås indført en generel adgang til udstedelse af referatforbud af hensyn til sagens oplysning. I den gældende retsplejelov har man, hvad angår referatforbud af dette hensyn, kun reglen i § 851 (jfr. §§ 928 og 939), der direkte kun angår domsforhandlingen.

For det andet foreslås - på samme måde som i § 29 - hensynet til sigtede ligestillet med hensynet til andre, når der er spørgsmål om referatforbud for ikke at påføre nogen en uforholdsmæssig krænkelse. Om begrundelsen herfor kan henvises til bemærkningerne til nr. 1.

Endelig foreslås indført en udvidet hjemmel til forbud mod offentlig gengivelse af sigtedes eller andres navn, stilling eller bopæl. Denne regel foreslås udformet således, at det ikke er nødvendigt for at udstede forbud, at man kan godtgøre eller sandsynliggøre, at gengivelse af navn m. v. vil påføre nogen en krænkelse. Det er efter forslaget en tilstrækkelig betingelse, at der fremsættes begæring om forbud, og at ingen offentlig interesse findes at tale mod forbudet. Begrundelsen for reglen er, at medens der ofte er en væsentlig offentlig interesse i, at straffesager frit kan refereres, er det sjældent, at

gengivelse af navn m. v. for sigtede og andre under sagen omhandlede personer tjener noget rimeligt formål. Selv om en væsentlig del af pressen allerede på grundlag af de kollegiale regler om god presseskik overholder en sådan praksis, finder udvalget dog, at spørgsmålet har en sådan betydning, at det bør reguleres ved lov. En regel, der minder om den foreslåede, findes i § 473 om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse og i §§ 453, stk. 2, og 456 o, stk. 2, om domme i ægteskabs- og faderskabssager.

Til nr. 3 (§ 683).

Ændringen er en konsekvens af, at den nuværende regel i § 814 foreslås flyttet fra de almindelige bestemmelser om strafferetsplejen til et nyt kapitel, 93 b.

Til nr. 4, 7 og 8.

Ændringerne er af ren redaktionel art for at tilpasse bestemmelserne til de ændringer, der foreslås i andet og tredje afsnit af retsplejelovens fjerde bog.

Til nr. 5 (§ 694).

Bestemmelsen omhandler værneting for retsmøder under efterforskningen. Stk. 1 handler om retsmøder efter politiets begæring; stk. 2, 1. pkt., om retsmøder efter sigtedes eller forsvarerens begæring. Medens der gives politiet ret stor valgfrihed, skal sigtede og forsvareren henvende sig til den ret, hvor sagen behandles, eller hvor den kan forventes behandlet. Hvis ikke der haves holdpunkt for andet, vil dette være gerningsstedets ret. Er der spørgsmål om at afgøre en tvistighed mellem politiet og forsvarer, har den ret, hvor sagen behandles, eller hvor den kan forventes behandlet, kompetencen — også hvis det er politiet, der begærer tvisten afgjort af retten.

Stk. 3. handler om særlige retsmøder med henblik på sagens afgørelse uden domsforhandling. Bestemmelsen må tages op til revision, hvis der senere udformes et særligt sæt regler for behandlingen af sager, der slutter på denne måde, jfr. foran side 8 og 37.

Til nr. 6 (§ 695).

Ophævelsen er en konsekvens af, at reglerne om forundersøgelse foreslås ophævet, jfr. bemærkningerne til nr. 16.

Til nr. 9 (§ 721).

Reglerne om kompetencen til at afvise en indgivet anmeldelse og til at standse en påbegyndt efterforskning findes i forslaget § 749. Den særlige regel i den nugældende retsplejelovs § 721, stk. 3, 1. pkt., hvorefter politimesteren kun med statsadvokatens samtykke kan undlade påtale i en politisag, hvor afgørelse ved en advarsel er udelukket, er uden aktual betydning, da alle politisager i dag kan slutes med en advarsel - i enkelte tilfælde dog kun med samtykke af en særlig myndighed. Reglen foreslås derfor ophævet. Bestemmelserne i § 721, stk. 3, 2. pkt., er foreslået flyttet til § 749, stk. 3.

Til nr. 10 (§ 726).

Adgangen i retsplejelovens § 726, stk. 3, 2. pkt., og stk. 4, for en person, der mener sig forurettet ved myndighedsmisbrug fra politiets side, til at indbringe klage for retten som offentlig politisag stammer fra loven af 11. februar 1863 om behandling af offentlige politisager i København. Den hidrører således fra en tid med inkvisitorisk straffeprocess, hvor retten aktivt ledede undersøgelsen i straffesager. Det må under den nugældende retsplejeordning betragtes som en anomali, at en privat person kan optræde som anklager i en sag i strafferetsplejens former. Straffesager, der er undergivet privat påtale, behandles iøvrigt efter reglerne i den borgerlige retspleje, jfr. retsplejelovens § 725, stk. 1, og § 726, stk. 3, 1. pkt.

Da reglerne i § 726, stk. 3, 2. pkt., og stk. 4, dernæst så godt som ikke er anvendt i nyere tid, foreslås de ophævet.

Til nr. 11 (§ 730), nr. 12 og 13 (§ 733) og nr. 14 (§ 736).

De regler i retsplejelovens afsnit om efterforskning og forundersøgelse, hvorefter den valgte forsvarer i dag kan afskæres fra nogle af de beføjelser, der tilkommer beskikkede forsvarere (§ 821, stk. 2, nr. 3, og § 823), foreslås ændrede, således at den valgte og den beskikkede forsvarer ligestilles. Se herom nedenfor bemærkningerne til nr. 16, § 745 (side 41) og § 748 (side 44).

Forud for den ved lov nr. 396 af 12. juli 1946 gennemførte ændring af retsplejeloven kunne forsvarer kun beskikkes indenfor en snæver kreds af advokater, som var udpeget

af justitsministeriet. Ved loven af 1946 indførtes den gældende regel (§ 733), hvorefter enhver mødeberettiget advokat kan begæres beskikket som forsvarer. Ved denne ændring blev spørgsmålet om at indføre begrænsninger i den beskikkede forsvarers beføjelser ikke drøftet, og retten fik alene tillagt beføjelse til at nssgte beskikkelse, hvis beskikkelse ikke fandtes forsvarlig.

Efter denne ændring af retsplejeloven er der ikke tilstrækkelig grund til at bevare den bestående forskel mellem den valgte og den beskikkede forsvarers beføjelser; reglerne bør udformes på samme måde for begge kategorier af forsvarere. Som modstykke hertil og til de udvidelser af forsvarerens beføjelser, der foreslås i kap. 67 og 68, foreslås i retsplejeloven indført en adgang for retten til at udelukke en advokat fra at virke i en konkret straffesag som både valgt og beskikket forsvarer.

Der findes i dag ingen regel om tilbagekaldelse af beskikkelse af frygt for, at forsvareren vil misbruge sin stilling, ligesom der ikke er nogen hjemmel til at udelukke en advokat fra at virke som valgt forsvarer.

Reglen i § 733 foreslås uddybet ved indsættelse af et nyt stk. 2, hvori det angives, hvilke særlige omstændigheder, der kan begrunde, at beskikkelse ikke skønnes forsvarlig. De pågældende omstændigheder er hensynet til sigtedes tarv, til sagens behørig fremme eller til sagens oplysning. Endvidere indeholder forslaget med forbillede i § 103 i det udkast til lov om rettergangsmåten i straffesager, som den norske straffeprocesslovkomité har fremsat i juni 1969, en adgang til uden særlig begrundelse at afslå sigtedes ønske om beskikkelse af en bestemt person som forsvarer i en sag, der angår statens sikkerhed eller dens forhold til fremmede magter. Begrundelsen for denne regel er, at det i spionagesager o. lign. er ønskeligt, at der består en mulighed for at udelukke en advokat fra at virke som forsvarer, uden at skulle angive de nærmere grunde herfor.

I § 730 foreslås indføjet et nyt stk. 3, der overfører de for beskikkede forsvarere gældende regler til valgte forsvarere.

Endelig foreslås i § 736 indført en adgang til at tilbagekalde en beskikkelse, når betingelserne for at nægte at beskikke den pågældende er til stede.

Om kære af rettens afgørelser se bemærkningerne til nr. 18, § 968, stk. 2.

Til nr. 15 (§ 737).

Bestemmelsen foreslås ændret i overensstemmelse med de under nr. 11-14 samt nr. 16 (§ 748) foreslåede ændringer.

1. og 2. pkt. i § 737, stk. 1, foreslås flyttet til § 748. Det 3. punktum i § 737, stk. 1, foreslås ophævet som overflødig.

Til nr. 16 (§§ 742-829).

Retsplejelovens afsnit om de undersøgelser, der går forud for tiltalerejsning og om de retsmidler, der herunder kan anvendes, foreslås helt ændrede og omskrevet. Om begrundelsen herfor henvises til side 6.

Til kapitel 67 og 68.

De foreslåede bestemmelser afløser de nugældende regler i kap. 70 (§§ 762-767), kap. 74 (§§ 801-814) og kap. 75 (§§ 815-829).

Den væsentligste materielle ændring består i, at reglerne om »forundersøgelse« foreslås ophævet. Der henvises om begrundelsen herfor til side 8.

Endvidere indebærer forslaget en forkortelse af lovteksten. Det er herved tilsigtet, at loven i det væsentligste kun indeholder de bestemmelser, der direkte tillægger borgerne rettigheder eller pålægge dem pligter. Bestemmelser om forholdet mellem anklagemyndighedens forskellige instanser, der har hjemmel allerede i det almindelige over- og underordningsforhold og derfor naturligt hører hjemme i administrative forskrifter, er udeladt. Endvidere er en del henvisningsregler og bestemmelser, der giver udtryk for regler, der må betegnes som selvfølgeligheder, udeladt.

Med hensyn til de bestemmelser i den nugældende retsplejelov, der foreslås udeladt, skal følgende bemærkes:

Ad § 763, stk. 1. For så vidt angår indkaldelse til forundersøgelse har bestemmelsen mistet sit indhold, når forundersøgelse bortfalder. For så vidt angår indkaldelse til domsforhandling hører bestemmelsen ikke naturligt hjemme i retsplejelovens andet afsnit og er iøvrigt overflødig, da retsplejeloven andetsteds indeholder regler om virknin-

gerne af tiltaltes udeblivelse (§§ 768, 847 og 934).

Ad § 763, stk. 2. Bestemmelsen er foreslået flyttet til § 934.

Ad § 763, stk. 3, og § 765, stk. 1. Bestemmelserne foreslås ophævet som overflødige.

Ad § 765, stk. 4. Det er en grundlæggende tanke i forslaget, jfr. foran side 8, at initiativet under efterforskningen bør være hos politiet og anklagemyndigheden. Som følge heraf er de bestemmelser i den nugældende retsplejelov, der tillægger retten en beføjelse til at tage initiativ og til at træffe bestemmelse om efterforskningens tilrettelæggelse ud fra hensigtsmæssighedsbetragtninger, foreslået ophævet.

Ad § 765, stk. 5. Bestemmelsen er historisk begrundet og tilsigter at tage afstand fra tidligere tiders inkvisitoriske proces, hvis formål var at fremkalde en tilståelse. Bestemmelsen har i dag mistet sin betydning.

Ad 766, stk. 1. Også denne bestemmelse er historisk begrundet og må ses som et udtryk for retsplejelovens afstandtagen fra inkvisitoriske forhørsmetoder. Da den næppe har praktisk betydning i dag, foreslås den ophævet.

Ad § 766, stk. 2. Denne bestemmelse vedrører indenretlige afhøringer. En tilsvarende regel foreslås i § 750 indført for politiafhøringer. Derimod må det anses for overflødig at opretholde bestemmelsen for så vidt angår afhøringer i retten, hvor selve det forum, for hvilket afhøringen foregår, yder tilstrækkelig garanti mod anvendelsen af tvang.

Ad § 767, stk. 4. Selv om § 183, stk. 3, direkte finder anvendelse på afhøring af vidner under 15 år, må det antages, at bestemmelsen uden udtrykkelig henvisning også vil blive efterlevet, hvis en person under 15 år undtagelsesvis afhøres som mistænkt for et strafbart forhold. Henvisningsreglen i § 767, stk. 4, kan derfor udelades.

Ad § 802. Bestemmelsen vedrører den interne myndighedsfordeling inden for politi og anklagemyndighed. Bestemmelsen, der formentlig er overflødig, hører ikke hjemme i et afsnit vedrørende de materielle regler om efterforskning. Hvis det skønnes nødvendigt at opretholde bestemmelsen, bør den flyttes til kap. 10 eller 11.

Ad § 803, stk. 1, 2. pkt. Bestemmelsen er overflødig.

Ad § 803, stk. 2. Bestemmelsen om, at der ved mundtlig anmeldelse til politiet straks bør udfærdiges en skriftlig rapport er af så detailagtig karakter, at den ikke bør findes i retsplejeloven, men i en instruks.

Ad § 804. Bestemmelsens ret udførlige regler hører mere naturligt hjemme i en instruks for politiet end i retsplejeloven. Det bemærkes iøvrigt, at stk. 1 ikke efterleves i praksis, idet politiet i vidt omfang tilendebærer efterforskning i sager, hvor påtale er betinget af begæring fra en særlig myndighed, inden sagen forelægges for denne myndighed. Endelig bemærkes, at der i retsplejelovens § 722, stk. 2, altid er hjemmel til at tage uopsættelige efterforskningsskridt.

Ad § 805, stk. 2. Bestemmelsen kan uden udtrykkelig hjemmel udledes af over- og underordningsforholdet.

Ad § 807, stk. 1 og 2. Bestemmelserne har intet selvstændigt indhold.

Ad § 807, stk. 4, 1. pkt. Der henvises til bemærkningerne ad § 767, stk. 4.

Ad § 808. Bestemmelsen vedrører anklagemyndighedens interne sagsekspedition og bør - hvis dens opretholdelse er nødvendig - finde sin plads i et cirkulære.

Ad § 809, stk. 3 og 4. Der henvises til bemærkningerne ad § 765, stk. 4.

Ad § 810, stk. 1. Bestemmelserne om dørlukning m. v. bør samles i retsplejelovens kap. 2. Derfor foreslås § 810 ophævet, samtidig med at der i §§ 29 og 31 foreslås ændringer.

Ad § 812, stk. 1,1. pkt. Bestemmelsen er overflødig.

Ad § 813. Der henvises til bemærkningerne ad § 808.

Ad §§ 815-821. Samtidig med forundersøgelsesinstituttets bortfald kan en række bestemmelser i kap. 75 ophæves. Dette gælder således §§ 815-820 og 821, stk. 1. Andre af kapitlets bestemmelser vil derimod fortsat have betydning for retlige forhold under efterforskningen og er derfor medtaget i forslaget.

Ad § 824, stk. 1. Bestemmelsen svarer i et vist omfang til § 183 og må iøvrigt kunne ophæves.

Ad § 825. Paragraffen indeholder i det væsentlige ret selvfølgelige bestemmelser om ekspeditionsformen. For så vidt angår stk. 3, 2., pkt., henvises til bemærkningerne ad § 765, stk. 4.

Ad § 827-829. Der henvises til bemærkningerne ad §§ 815-821.

Til § 742.

Bestemmelserne svarer til de gældende regler i § 801 og § 803, stk. 1,1. pkt. Der er ikke ved den foreslåede formulering tilsigtet nogen realitetsændring.

Til § 743.

Bestemmelsen svarer til de nugældende regler i § 806, stk. 1 og 2.

Fremskaffelse af mentalerklæring og andre personlige oplysninger med henblik på afgørelse af sanktionsspørgsmålet falder efter forslaget ind under begrebet efterforskning. »Sagens afgørelse« omfatter ikke blot retlig afgørelse, men også f. eks. afgørelse ved tiltalefrafald og afgørelse om udlevering.

Bestemmelsen er ikke til hinder for, at der foretages efterforskning vedrørende strafbare handlinger begået af personer under 15 år.

Til § 744.

Bestemmelsen svarer til den gældende § 807, stk. 5.

Et notat i en døgnrapport vil efter omstændighederne kunne være tilstrækkeligt til at opfylde bestemmelsens krav.

Til § 745.

I den gældende retsplejelov findes ingen bestemmelser om forsvarerens aktindsigt og om underretning til forsvareren om foranstaltninger under politiets udenretlige efterforskning. Derimod findes i § 823 (jfr. § 810, stk. 2) regler om sigtedes og forsvarers aktindsigt under efterforskningsforhør og forundersøgelse, ligesom der i §§ 737 og 821 (jfr. § 810, stk. 2) findes bestemmelser om sigtedes og forsvarerens adgang til at være

til stede herunder. De foreslåede bestemmelser tilsigter dels at give forsvareren mulighed for i videre omfang end hidtil at tage del i sagens behandling på efterforskningsstadiet, jfr. foran side 11, dels at regulere sagens behandling under den udenretlige efterforskning, som i dag stort set ikke er undergivet lovmæssig regulering, jfr. foran side 7.

Der er ikke i forslaget gjort nogen forskel mellem beskikkede og valgte forsvarere. Efter den praksis, der er vokset op på grundlag af reglen i § 733, sidste pkt., og hvorefter i realiteten enhver mødeberettiget advokat efter ønske kan beskikkes, er der ikke fundet grundlag for at opretholde forskellene mellem beskikkede og valgte forsvareres befordringer.

Da der oftest ikke vil være beskikket en forsvarer på efterforskningsstadiet, medmindre sigtede er fængslet, vil reglen kun have betydning i arrestantsager og i sager, hvor sigtede har en valgt forsvarer.

Bestemmelsen i forslagens stk. 1, 1. pkt., giver forsvareren en almindelig adgang til at gøre sig bekendt med politiets materiale. Udnyttelsen af denne adgang forudsætter en begæring fra forsvarerens side. Forslaget hjemler ikke forsvareren noget krav på at låne akterne med hjem, men hvis politiet i det enkelte tilfælde skønner sådant praktisk og forsvarligt, kan det ske. Mener politiet, at materialet i en konkret sag helt eller delvis bør hemmeligholdes for forsvareren, kan politiet under de i stk. 4 angivne omstændigheder nægte at give ham adgang dertil. Politiets afgørelse kan indbringes for retten, jfr. forslagens § 746.

Udover denne adgang for forsvareren til at gøre sig bekendt med politiets materiale, pålægger forslagens stk. 1, 2. pkt., politiet en pligt til uden begæring fra forsvareren at tilstille denne genpart af materiale, der uden ulempe kan mangfoldiggøres, f. eks. politirapporter, fotografier, rids og sagkyndige erklæringer. Det er ikke i bestemmelsen fastsat, hvornår materialet skal tilstilles forsvareren, men en begæring fra en forsvarer om løbende tilsendelse af genpartmateriale i en konkret sag bør imødekommes.

Det materiale, som forsvareren får udleveret fra politiet (eller genparter heraf), må ikke uden politiets tilladelse overleveres til sigtede eller andre, således at de beholder

det. Derimod er der i almindelighed intet til hinder for, at forsvareren orienterer sigtede om materialets indhold eller foreviser materialet for sigtede. Vil politiet forhindre dette, må det give forsvareren pålæg i henhold til forslagens stk. 4. Er forsvareren utilfreds med et sådant pålæg, kan han indbringe det for retten, jfr. forslagens § 746.

Forslagets stk. 2 hjemler forsvareren en adgang til at overvære politiets afhøringer af sigtede og til i forbindelse hermed at stille yderligere spørgsmål. En tilsvarende lov hjemlet adgang har forsvareren ikke i dag, men sigtede kan ved at nægte at udtale sig, medmindre hans forsvarer er til stede, normalt opnå samme resultat. Afhøringerne ledes af politiet, og forsvarerens ret til at stille yderligere spørgsmål må ikke benyttes til at overtage afhøringen eller til at gribe ind i politiets afhøring. Sigtede må således ikke rådføre sig med forsvareren om den umiddelbare besvarelse af et stillet spørgsmål, jfr. § 752, stk. 5, ligesom forsvarerens yderligere spørgsmål normalt først må stilles, når politiets afhøring er til ende, eller afhøringen om et enkelt afsnit er afsluttet. Reglen hjemler ikke forsvareren adgang til at overvære afhøringen af andre f. eks. anmelderen eller medsigtede, men udelukker ikke, at politiet giver forsvareren adgang dertil. Bestemmelsen om forsvarerens adgang til at være til stede under politiafhøring af sigtede kan ikke fraviges efter stk. 4. Dette følger allerede af, at sigtede altid kan nægte at udtale sig, medmindre forsvareren er til stede.

Forslagets stk. 3 pålægger politiet pligt til at underrette forsvareren, inden der foretages udenretlige efterforskningskridt, der kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under sagen. Forsvareren skal endvidere have lejlighed til at være til stede. De pågældende efterforskningskridt - typisk konfrontationer, rekonstruktioner af handlingsforløb eller fonetisk optagelse af børns forklaringer - må i realiteten anses som anteciperet bevisførelse og vil kunne have en lignende betydning for sagens afgørelse. Udvalget finder derfor, at forsvareren bør have lejlighed til at være til stede ved sådanne efterforskningshandlingers foretagelse. Reglen gælder ikke ransagninger, da bevismidlet her i mindre grad er handlingens foretagelse end de forefundne genstande. Reglen finder di-

rette kun anvendelse på udenretlige efterforskningsskridt. For indenretlige efterforskningsskridt gælder bestemmelserne i § 748.

Det er ikke tilsigtet med reglen i stk. 3 at udvide området for anteciperet bevisoptagelse, men kun at regulere fremgangsmåde ved sådan bevisoptagelse. I nogle tilfælde kan praktiske vanskeligheder, navnlig hvis foranstaltningen ikke tåler opsættelse, og politiet ikke kan komme i forbindelse med forsvareren, være til hinder for anvendelse af reglen. Derfor foreskriver den kun, at forsvareren »så vidt muligt« skal have underretning. Endvidere er der mulighed for at fravige reglen under de i forslagens stk. 4 angivne omstændigheder.

Sigtede selv har efter forslaget ikke en tilsvarende ret til at være til stede under de omhandlede efterforskningsskridt.

Bestemmelserne i stk. 1 og 3 er nye, og de medfører en væsentlig udvidelse af forsvarernes krav på aktindsigt og på deltagelse i sagens behandling på efterforskningsstadiet. Selvom der i medfør af §§ 730 og 733 er mulighed for at udelukke en advokat fra at virke som forsvarer, vil denne beføjelse ikke altid kunne påregnes at være tilstrækkelig til at undgå, at opklaringsarbejdet hindres eller hensynet til statens sikkerhed kompromitteres, hvis forsvarerens opfattelse af betydningen af at vise diskretion over for sigtede med hensyn til de oplysninger han er kommet i besiddelse af, afviger fra politiets vurdering. Af denne grund foreslås det, at der i stk. 4 indføres hjemmel til at fravige reglerne i stk. 1 og 3, hvis hensynet til statens sikkerhed, til sagens opklaring eller til trediemand - f. eks. en anmelder, der ønsker at være anonym - gør det påkrævet. En begrænsning i forsvarerens aktindsigt i medfør af stk. 4 bortfalder senest inden domsforhandlingen.

Bestemmelsen i stk. 4 om, at politiet kan meddele pålæg til forsvareren om ikke at videregive de fra politiet modtagne oplysninger, finder anvendelse på alle fra politiet modtagne oplysninger, herunder oplysninger fra politiafhøringer eller konfrontationer, som forsvareren har overværet.

Politiets afgørelse i henhold til stk. 4 kan i medfør af § 746 indbringes for retten.

Såfremt en forsvarer overtræder et pålæg meddelt i medfør af stk. 4, vil straffelovens § 157, jfr. retsplejelovens § 136, kunne finde anvendelse på forholdet.

Til § 746.

Forslaget tilsigter at fastlægge rettens opgaver under efterforskningen.

Retsplejeloven indeholder ikke i dag bestemmelser om adgang for forsvareren til under politiets udenretlige efterforskning at begære særlige undersøgelser, afhøringer eller andre skridt foretaget. Derimod er der i § 809, stk. 2, og § 819 regler om forsvarerens begæringer om indenretlige foranstaltninger. I praksis vil politiet tage en begæring fra forsvareren om et rimeligt efterforskningsskridt til følge. Da afgørelsen af, om en begæring er rimelig, kan give anledning til tvist, giver forslaget mulighed for at indbringe spørgsmålet for retten, der herved må tage stilling til, om det af forsvareren begærede efterforskningsskridt kan have betydning for sigtedes forsvar, jfr. den gældende § 809, stk. 2.

For så vidt angår politiets efterforsknings-skridt, skal retten kun træffe afgørelse om lovligheden, men ikke om hensigtsmæssigheden.

Forslagets stk. 2 svarer til den gældende regel i § 814, stk. 2, men er væsentlig forkortet. Den obligatoriske regel i stk. 2, sidste punktum, om ophævelse af en foranstaltning er udeladt. Iøvrigt er der ikke tilsigtet nogen realitetsændring ved de sproglige rettelser og forkortelser.

Til § 747.

Bestemmelsen svarer til § 803, stk. 3, § 806, stk. 3 og 4, og § 809, stk. 1 og 2, i den gældende retsplejelov.

Begæring om retsmøde kan fremsættes enten af politiet eller af forsvareren. Retten vil normalt ikke have nogen anledning til at prøve en begæring om hensigtsmæssighed, medmindre der protesteres fra modpartens side, jfr. § 746.

Adgangen til at foranstalte anteciperet bevisoptagelse svarer til de gældende regler i § 806, stk. 3, og § 818, men den foreslåede formulering hjemler en vis udvidelse af anvendelsen af anteciperet bevisførelse, der formentlig svarer til gældende praksis og bringer bestemmelsen i harmoni med retsplejelovens § 174, 2. pkt. om vidner.

Bestemmelsens sidste led tilsigter at åbne mulighed for allerede på undersøgelsesstadiet i et offentligt retsmøde at få belyst for-

hold i en straffesag, der har påkaldt sig offentlig interesse.

Til § 748.

Bestemmelserne svarer til de gældende regler i §§ 737, 762-764, 821, stk. 2-4 (jfr. § 810, stk. 2) samt § 822 (jfr. § 810, stk. 2).

For så vidt angår pligten til at underrette sigtede og forsvareren om retsmøder foreslås de modificerende ord »så vidt muligt« overført fra den gældende regel. Der er hermed tænkt på tilfælde, hvor der - f. eks. fordi retsmødet skal afholdes hurtigt - ikke er nogen praktisk mulighed for at give underretning. Er der i en sag to sigtede, behøver sagens behandling i retten heller ikke at udsettes, fordi indkaldelse af den ene ikke har kunnet ske.

Endvidere foreslås indføjet en undtagelse, hvorefter underretning til sigtede og forsvareren ikke skal gives om retsmøder, der afholdes med henblik på at opnå rettens forudgående kendelse om foretagelse af særlige foranstaltninger (anholdelse, ransagning, telefonaflytning m. v.). De pågældende foranstaltninger vil ofte være uden værdi, hvis sigtede i forvejen er bekendt med deres foretagelse. Derfor må underretning af ham undlades. Sædvanligvis vil der ikke være nogen forsvarer på det processtadium, hvor der er tale om at indhente forudgående retskendelse vedrørende de omhandlede foranstaltninger. Der kan imidlertid være en valgt forsvarer, ligesom der vil være en beskikket forsvarer i arrestantsager. Hvis der blev givet underretning til forsvareren, måtte politiet samtidig give ham pålæg om ikke at underrette sin klient. Herved ville forsvareren blive stillet i en loyalitetskonflikt, som kunne skade forholdet til hans klient, og som han næppe ville finde ønskelig. Det foreslås derfor, at også underretning til forsvareren undlades.

Den gældende hjemmel i § 821, stk. 2, nr. 3, til at udelukke en valgt forsvarer fra tilstedeværelse i retten, hvis der er grund til at antage, at han vil modvirke undersøgelsen, er udeladt. Om forholdet mellem valgt og beskikket forsvarer henvises i det hele til bemærkningerne til § 745. Er der grund til at frygte, at en forsvarer vil misbruge de oplysninger, han kommer i besiddelse af, til at modvirke sagens opklaring, må retten tage

stilling til, om han bør udelukkes fra hvervet som forsvarer, jfr. forslagene til § 730, stk. 3, § 733, stk. 2, og § 736, stk. 2.

Bestemmelsen i forslaget's stk. 1, sidste pkt., om undladelse af at fremstille en sigtet, der er fængslet, tager bl. a. sigte på tilfælde, hvor sigtede opholder sig på et sådant sted - f. eks. som indlagt til mentalundersøgelse - at hans fremstilling er forbundet med et besvær, der ikke står i rimeligt forhold til retsmødets betydning.

Bestemmelsen i stk. 2 svarer til de gældende regler i § 737, stk. 1.

Der er ikke ved formuleringen af bestemmelserne i stk. 3 om indkaldelse af sigtede og stk. 4 om udelukkelse af sigtede tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til de gældende regler.

Bestemmelserne i § 748 angår kun sigtedes og forsvarerens stilling; anklagemyndighedens tilsvarende beføjelser er derfor ikke omtalt.

Reglerne i retsplejelovens § 151 om rettergangspoliti gælder sideløbende med bestemmelserne i forslaget til § 748.

Til § 749.

Bestemmelserne, der svarer til de gældende §§ 805, 808, 811, 812 og 826, samler reglerne om, hvilke myndigheder, der kan bestemme, at en anmeldelse skal henlægges eller en indledt efterforskning slutes, samt om hvilken fremgangsmåde, der skal anvendes herved, herunder om den overordnede anklagemyndigheds omgørelsesadgang.

Der har i praksis været nogen usikkerhed med hensyn til rækkevidden af de politiet ved retsplejelovens § 805 og anordning nr. 199 af 13. juli 1927 givne bemyndigelser til i sager, hvor påtaleretten er hos statsadvokaten, at undlade at iværksætte efterforskning på grundlag af en indgivet anmeldelse og at slutte en iværksat efterforskning. Det må iøvrigt anses for ønskeligt, at de i anordningen fastsatte regler overflyttes til retsplejeloven som foreslået.

I forslaget er reglen udformet således, at kompetencen er hos politiet, hvis anmeldelsen er grundløs. Er der tale om at indstille en allerede iværksat efterforskning kræves yderligere, enten at der ikke har været rejst sigtelse, eller at sigtelsen har vist sig grundløs. Dette er formelt en udvidelse af kompe-

tencen i forhold til anordningen af 1927, der kræver, at sigtelsen skal være »åbenbart urigtig«. Den særlige kompetenceregel i retsplejelovens § 721, stk. 3, er foreslået ophævet, jfr. herom bemærkningerne til nr. 9.

Kompetencen til at træffe bestemmelse om indstilling af forfølgning tilkommer efter udkastet iøvrigt den myndighed, som påtaleretten tilkommer. Samtidig gives der justitsministeren bemyndigelse til at fastsætte anden forskrift, f. eks. til at give politiet adgang til at slutte visse statsadvokatsager. Der skabes herved en klar hjemmel til ved administrativ forskrift at foretage ændring af den ved loven fastsatte normale kompetence til at indstille efterforskningen.

Der er ikke i forslaget noget påbud om, at den i stk. 2 og 3 omhandlede underretning skal gives skriftligt, men politiet bør sikre sig bevis for underretningen, hvilket ofte sker lettest ved skriftlig underretning.

Bestemmelsen i forslagens stk. 2 om, at anmelderen skal underrettes om sin adgang til at indbringe afgørelsen for den overordnede anklagemyndighed, er i overensstemmelse med almindelige forvaltningsretlige principper, der har fundet udtryk i folketingets ombudsmands beretninger for 1955 og 56, henholdsvis side 99 og side 17.

Fristen for en overordnet myndigheds adgang til at ændre den underordnede anklagemyndigheds beslutning om påtaleundladelse gælder - ligesom i de gældende regler - kun hvis nogen har været sigtet (og derfor ved sagens henlæggelse er blevet underrettet herom). Udvalget har overvejet at forlænge den nuværende 2-måneders frist i retsplejelovens § 721, stk. 3, og § 826, jfr. at den norske Straffeprosesslovkomite i lovudkastets § 75 har foreslået fristen fastsat til 3 måneder. Nærværende udvalg har imidlertid fundet det rettest at bevare den nuværende frist på 2 måneder fra den underordnede myndigheds beslutning. Bestemmelsen om afbrydelse af fristen foreslås derimod ændret, således at den overordnede myndigheds afgørelse skal være forkyndt, medmindre sigtedes forhold har været til hinder herfor.

Til kapitel 68.

I den gældende retsplejelov findes kun ganske få udtrykkelige regler om politiets udenretlige afhøringer. Det må dog antages,

at de for retlige forhør gældende regler, §§ 766, stk. 2, og 767 i det væsentlige finder anvendelse også på politiforhør.

I forslaget er reglerne om afhøringer formuleret med politiafhøringer som udgangspunkt, da disse er de altovervejende på efterforskningsstadiet. Ved henvisningsreglen i § 754, stk. 1, er deres anvendelse overført til retlige afhøringer.

§§ 750 og 751 vedrører afhøring af både sigtede og vidner, § 752 vedrører afhøring af sigtede, og § 753 vedrører afhøring af vidner. I lovtæksten anvendes ordet »vidne« kun i forbindelse med indenretlige forhør.

Til § 750.

Bestemmelsen i 1. pkt. fastslår politiets ret til at iværksætte afhøringer, men samtidig den af hørtes ret til at nægte at udtale sig, hvadenten han er sigtet eller ej.

Bestemmelsen i 2. pkt. om pligt til at opgive navn, adresse og fødselsdato til politiet og om straf for undladelse heraf er overflyttet fra politilovene (lov af 11. februar 1863 angående omordning af Københavns politi m. v. § 13 og lov nr. 21 af 4. februar 1871 om politiet udenfor København § 11).

Til § 751.

Bestemmelserne, der finder direkte anvendelse på politiafhøringer, men ved forslagens § 754, stk. 1, også er gjort anvendelig på retlige forhør, svarer til § 824, stk. 2 og 3, i den gældende retsplejelov.

Selv om politirapporter normalt ikke benyttes som bevismidler i retten, kan det være af betydning for anklager og forsvarer og ved statsadvokatens afgørelse af tiltale-spørgsmålet at have særligt vigtige dele af forklaringen gengivet med den afhørtes egne ord.

Da politirapporter ofte ikke nedskrives på stedet, men udarbejdes senere på stationen på grundlag af optagne notater, kan den afhørte ikke altid straks få lejlighed til at gennemse rapporten. Forslagets stk. 2 er derfor udformet således, at det er tilstrækkeligt, at den afhørte gøres bekendt med, at han ved henvendelse på politistationen på et senere tidspunkt vil kunne få lejlighed til at gennemse eller få oplæst rapporten. Han har ingen pligt til at underskrive rapporten, og

han bør gøres bekendt hermed, hvis politiet vil opfordre ham til at underskrive.

Bestemmelsen i forslagens stk. 3 om fonetisk optagelse af forklaringer er ny. Den svarer til advokatsamfundets kollegiale regler om god advokatskik, afsnit VI, nr. 4.

Til § 752.

Bestemmelserne svarer til reglerne i de gældende §§ 767, 807, stk. 3, og 822, stk. 4 (jfr. § 807, stk. 4 og § 810, stk. 2).

Bestemmelsen i stk. 1, 2. pkt., om, at det af rapporten skal fremgå, om sigtede er gjort bekendt med sin retsstilling, er ny. Den er dog i overensstemmelse med praksis og kan betyde en sikring af reglens overholdelse.

Bestemmelsen indeholder ingen regler om, at et ønske fra sigtede om at sætte sig i forbindelse med en advokat, inden han afgiver forklaring, skal imødekommes. Udvalget har været betænkelig ved at optage en bestemmelse herom i loven såvel som andre bestemmelser om, hvem sigtede skal have ret til at sætte sig i forbindelse med, da særlige hensyn undtagelsesvis kan gøre det påkrævet at fravige dem.

Ordene i stk. 2 »sigtede under 18 år« indbefatter mistænkte under 15 år, hvilket især får betydning ved politiafhøringer, som forslagens § 752 direkte finder anvendelse på. Ved henvisningsreglen i § 754 er den også gjort anvendelig på retlige afhøringer.

Pligten til at tilkalde børneværnsrepræsentant ved afhøring af sigtede under 18 år er indskrænket til at gælde sager om overtrædelse af straffeloven og af andre love, hvor de i kapitlerne om anholdelse, fængsling m. v. om statsadvokatsager fastsatte regler er gjort anvendelige. Forslaget er på dette punkt stort set i overensstemmelse med nuværende praksis, idet tilkaldelse af børneværnsrepræsentant normalt aldrig finder sted ved afhøringer i politisager.

Reglen i retsplejelovens § 822, stk. 4, 2. og 3. pkt., hvorefter en repræsentant for børne- og ungdomsværnet skal tilkaldes, når et barn under 15 år skal afhøres i anledning af en sædelighedsforbrydelse, er udeladt i overensstemmelse med socialministeriets udtalelse af 23. maj 1969, jfr. side 63. For så vidt angår retlige afhøringer må retsplejelovens § 183, stk. 3, anses for at indeholde tilstrækkelig hjemmel til tilkaldelse af børne-

værnsrepræsentant. For så vidt angår politiafhøringer foreslås reglen afløst af en instruktorsk bestemmelse, der ikke som hidtil er begrænset til sædelighedssager. Se herom side 50.

Bestemmelsen i stk. 4 om afhøringens længde tilsigter at imødegå en kritik, der i enkelte tilfælde har været rejst mod politiafhøringer. Den er ikke til hinder for, at en afhøring, der på grund af sagens omfang eller betydning må være omfattende og detaljeret, gennemføres. Når tidspunkterne for afhøringens begyndelse og afslutning (og dermed også for længerevarende pauser) skal anføres i rapporten, haves en betydelig sikkerhed mod misbrug eller mod beskyldninger om misbrug.

Stk. 5 svarer til den gældende regel i § 767, stk. 3.

Til § 753.

Bestemmelsen overfører nogle af reglerne fra retsplejelovens kap. 18 om indenretlig vidneafhøring på politiets afhøringer af vidner. Dette medfører navnlig, at politiet, inden det afhører personer, der kan begære sig fritaget for at afgive vidneforklaring i retten, skal gøre de pågældende bekendt med deres retsstilling. Herved modvirker man, at der til politiet afgives vidneforklaringer, som den afhørte kan begære sig fritaget for at gentage i retten. Den i en sag, refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1968, side 152, anvendte fremgangsmåde, hvor det tilfaldes den politimand, der havde optaget rapporten, at afgive indenretlig vidneforklaring om indholdet heraf, vil efter forslaget ikke kunne opretholdes.

Udvalget har fundet det ønskeligt, at reglen i retsplejelovens § 182 om, at vidner skal afhøres hver for sig, og normalt ikke må påhøre hinandens forklaringer, overføres på politiafhøringer, selv om udvalget erkender, at lokaleforhold og andre forhold undertiden kan gøre det vanskeligt at overholde reglen.

Til § 754.

Bestemmelsen vedrører indenretlige afhøringer. Stk. 1 overfører hertil regler om politiafhøringer.

Stk. 2 overfører visse regler om afhøring af vidner på afhøring af sigtede. Hvis der i retsplejelovens kapitel om domsforhandling

var regler om, hvorledes afhøring af sigtede skal foregå, ville det være naturligere at hen-vise hertil end til vidnekapitlet.

Tilnr. 17 (§934).

Bestemmelsen i det nye stk. 2 er overflyt-tet fra den gældende § 763, stk. 2.

Ophævelsen af stk. 4 er en konsekvens af ændringerne til § 726, jfr. bemærkningerne til nr. 10.

Tilnr. 18 (§ 968, stk. 2).

Forslaget tilsigter at åbne mulighed for at påkære en beslutning, ved hvilken en advo-kat er blevet udelukket fra at virke som for-svarer i en sag.

Til nr. 19 (kapitel 93 b).

Efter forslaget henlægges undersøgelser vedrørende politiets forhold til retten i de tilfælde, hvor der er særligt behov for, at be-folkningen kan have fuld tillid til, at de fore-tages hurtigt og objektivt. Dette gælder to typer af undersøgelser: *dels* undersøgelser vedrørende klager over myndighedsmisbrug fra politiets side under behandling af en straffesag og fuldbyrdelse af en strafferetlig afgørelse og *dels* forhør på politiets eller an-klagemyndighedens begæring til fastlæggelse af omstændighederne i forbindelse med poli-tiets virksomhed, også uden for strafferets-plejen.

Den hidtidige regel i § 814 om retlig un-dersøgelse af klager over politiet vedrører kun klager over politiets handlemåde under efterforskningen af en straffesag. Under hen-syn til, at bestemmelsens område foreslås ud-videt, er reglerne foreslået placeret i et nyt kapitel efter bestemmelserne i kap. 93 a om oprejsning i anledning af strafferetlig for-følgning.

De foreslåede nye regler i kap. 93 b erstater og udbygger den gældende § 814, stk. 1. Bestemmelserne vedrører behandling af kla-gesager (§§ 1018 n-s) samt særlige undersø-gelsesforhør (§ 1018 t). Tvistigheder iøvrigt under behandlingen af en straffesag må be-handles efter de almindelige regler i straffe-retsplejen, jfr. udkastets § 746.

Undersøgelserne foreslås foretaget af un-derretterne i strafferetsplejens former. Da udvalget samtidig foreslår ophævelse af rets-plejelovens § 810, 1. stk., vil undersøgel-

serne normalt være offentlige. Dørlukning og udstedelse af referatforbud vil dog kunne ske i overensstemmelse med de almindelige regler i retsplejelovens kap. 2.

Til § 1018 n.

Med hensyn til forståelsen af begrebet »myndighedsmisbrug« samt hvilke arter af klager, der er omfattet af bestemmelsen, hen-vises til bemærkningerne ovenfor side 29.

Med ordene » en straffesag« forstås alle sager, der behandles i strafferetsplejens for-mer, således også sager, hvor der nedlægges påstand om nogen af de i straffelovens kap. 8 og 9 omhandlede retsfølger eller om ophæ-velse af en forening.

Klage kan indgives af enhver, der mener sig forurettet ved myndighedsmisbruget. Så-ledes vil f. eks. også en person, der ikke er sigtet, men hos hvem ransagning har fundet sted, kunne indgive klage. Den pågældende må dog efter almindelige regler have retlig interesse i klagemålet.

Mundtlig klage til retsbogen bør kun mod-tages i tilfælde, hvor der i forvejen verserer en straffesag for retten. I andre tilfælde bør klage være skriftlig.

I stk. 4 foreslås indført en adgang for poli-tiet og anklagemyndigheden til at henskyde administrative klager til retlig undersøgelse.

Til § 1018 o.

Den foreslåede frist har samme længde som fristen i § 1018 g, stk. 2.

Klage kan inden fristens udløb fremsættes over for retten, selvom tilsvarende klage har været indgivet til administrativ myndighed og muligvis er fundet grundløs af denne.

Dommeren er ikke afskåret fra efter fri-stens udløb at optage klagen til undersø-gelse.

Dommerens grundlag for at afvise at fore-tage undersøgelse - eventuelt uden afhol-delse af retsmøde - kan være klagerens egne oplysninger, akterne vedrørende en tidligere administrativ behandling af klagen eller ret-tens kendskab til det påklagede forhold fra tidligere eller verserende retssager.

Til § 1018 p.

For at undgå, at det offentliges undersø-gelse sættes i gang som følge af en ganske

grundløs klage, er der givet dommeren adgang til at opfordre klageren til at fremkomme med oplysninger om grundlaget for klagen. Der bør ikke kræves klageren en egentlig dokumentation for klagens berettigelse, men blot sådanne oplysninger, at dommeren kan vurdere, om klagen på forhånd må betegnes som grundløs. Efterkommer klageren ikke opfordringen, vil klagen i medfør af § 1018 r, stk. 1, kunne afvises uden retsmøde.

I visse klagesager kan der blive behov for at tilvejebringe oplysninger, f. eks. tekniske undersøgelser, rids og fotografier, som retten ikke selv kan skaffe til veje. Sådanne oplysninger kan retten derfor pålægge politiet og anklagemyndigheden at tilvejebringe. Endvidere kan retten afæske disse myndigheder erklæring. Dette har betydning f. eks. i tilfælde, hvor klagen på forhånd forekommer berettiget. I sådanne tilfælde vil sagens behandling måske straks kunne afsluttes derved, at politiet eller anklagemyndigheden erkender en begået fejl. Derimod bør dommeren ikke i almindelighed sende en modtaget klage til politiet til rapportoptagelse. Herved ville netop formålet med den retlige undersøgelse blive forskertset.

Da beskikkelse af advokat for klageren finder sted af hensyn til det offentlige interesse i, at undersøgelsen bliver tilstrækkelig grundig og alsidig, foreslås det, at det offentlige betaler udgiften til advokaten, hvadenten klageren får medhold eller ej.

Til § 1018 q.

Hvis klagen giver anledning til afholdelse af et retsmøde, skal anklagemyndigheden - normalt ved politimesteren - tilvarsles. Fremsættes klagen under et retsmøde, behøver dette ikke at afbrydes, for at tilvarsling af anklagemyndigheden kan finde sted. Normalt vil anklagemyndigheden i forvejen være repræsenteret under retsmødet.

Udelukkelse af en indklaget fra at overvære et retsmøde bør kun finde sted i undtagelsestilfælde, f. eks. hvis der er flere indklagede vedrørende samme forhold, og retten ønsker at høre de enkelte indklagedes forklaring, uden at disse kan høre hinandens forklaringer. Sagen bør i så fald ikke påkendes af retten, uden at de indklagede er gjort bekendt med det fremkomme og har haft lejlighed til at udtale sig.

Vederlag til bisidder vil normalt kun være begrundet, hvis bisidderen er advokat eller hvis han har haft positive udgifter. Vederlaget bør ikke overstige salær til en beskikket advokat for tilsvarende arbejde.

Hvis klagen fremsættes under et retsmøde, er der intet til hinder for, at dommeren straks og uden tilkaldelse af den indklagede behandler klagen. Dommeren bør dog aldrig give udtryk for en misbilligelse af politiets handlemåde, uden at den indklagede har haft lejlighed til at udtale sig.

Både klageren, den indklagede og tredie-mand kan afgive forklaring under sagen.

Til § 1018 r.

Bestemmelsen handler om de reaktioner, retten kan anvende som følge af undersøgelsen. Bestemmelsen forudsætter, at egentlige disciplinære eller strafferetlige reaktioner finder sted på grundlag af en behandling i overensstemmelse med de almindelige tjenstemandsretlige og straffeprocessuelle regler. Hvis der bliver indledt disciplinær eller strafferetlig undersøgelse i anledning af det påklagede forhold, udsætter retten derfor sin behandling af klagen. Sluttes den disciplinære eller strafferetlige undersøgelse uden disciplinær straf eller tiltalerejsning, genoptager retten sin behandling af klagen. I modsat fald slutter retten for sit vedkommende sagen.

Retten kan endvidere udsætte sin undersøgelse, hvis sagen ikke skønnes egnet til retlig undersøgelse, og anklagemyndigheden erklærer, at administrativ undersøgelse vil blive foretaget, jfr. nærmere ovenfor side 28.

Hvis klagens behandling munder ud i, at retten ønsker at udtale en misbilligelse af politiets handlemåde, bør misbilligelsen ikke have karakter af en irettesættelse over for den eller de indklagede politifolk. En sådan irettesættelse bør kun tildeles i overensstemmelse med reglerne i tjenstemandsloven om disciplinærforfølgning. Rettens udtalelse bør have karakter af en almindelig holdt misbilligelse af politiets handlemåde uden at placere ansvaret hos nogen enkeltperson, jfr. som eksempel afgørelsen i UfR 1970.93.

Til § 1018 t.

Der kan i visse tilfælde være en offentlig interesse i, at omstændighederne i forbin-

delse med politiets virksomhed klarlægges gennem afhøringer i retten. Dette kan således være tilfældet, hvis politiets virksomhed har været gjort til genstand for offentlig kritik.

Ved forhør efter § 1018 t skal dommeren ikke tage stilling til det undersøgte forhold, men alene lede undersøgelsen.

Det forhold, at politi eller anklagemyndighed har begæret forhør afholdt efter § 1018 t, afskærer ikke en privatperson fra at klage til retten over det samme forhold. Sagen må i så fald overgå til behandling efter reglerne i §§ 1018 n-s.

VI. Udkast til administrative bestemmelser.

1. Instruks til politiet om underretning til børneværnet om afhøring af børn i straffesager.

§ 1. Børneværnets medvirken ved afhøring af børn i straffesager tilsigter dels at formidle børneværnets kontakt med børn og unge mennesker, i forhold til hvem der kan blive tale om hjælpeforanstaltninger i henhold til loven om børne- og ungdomsforsorg, dels at yde barnet eller den unge en bistand under selve afhøringen.

§ 2. Inden politiafhøring finder sted af en person under 18 år, der sigtes for en overtrædelse af borgerlig straffelov eller af andre love, hvori de i retsplejelovens kap. . . (tidligere kap. 68, 69, 71 og 72) i statsadvokatsager omhandlede retsmidler er gjort anvendelige, skal børne- og ungdomsværnet ifølge retsplejelovens § 752, stk. 2, underrettes om sagen, og om hvornår afhøringen finder sted. Underretningen skal gives med et sådant varsel, at børne- og ungdomsværnet har mulighed for at komme til stede og overvære afhøringen.

Stk. 2. I påtrængende tilfælde kan afhøringen foretages uden forudgående underretning af børne- og ungdomsværnet, eller inden dette er kommet til stede. Har forudgående underretning ikke fundet sted, skal børne- og ungdomsværnet snarest gøres bekendt med sagen.

Stk. 3. Afhøring, der ikke går ud over en udspørgen om generalia og enkelte faktiske forhold, der er nødvendige, for at politiet kan danne sig et foreløbigt skøn over sagens karakter, kan dog foretages, inden den i stk. 1 nævnte underretning gives.

Stk. 4. Giver børneværnet ikke møde til det fastsatte tidspunkt eller tilkendegiver det ved tilkaldelsen, at det ikke vil lade sig repræsentere, kan afhøringen foretages uden nærværelse af en repræsentant for børneværnet.

Stk. 5. Underretning i henhold til stk. 1

rettes til børne- og ungdomsværnet på sigtedes hjemsted. Hvis der ikke straks kan skaffes oplysning om, til hvilket børne- og ungdomsværn henvendelse skal ske, eller hvis der på grund af afstanden eller af anden årsag ikke kan gives møde af en repræsentant for dette værn, skal det stedlige børne- og ungdomsværn tilkaldes.

§ 3. Reglerne i § 2 finder også anvendelse, når den mistænkte er under 15 år. Endvidere finder reglerne anvendelse på afhøring af sigtede, der er 18 år eller derover og er under børne- og ungdomsforsorg.

§ 4. Når et barn under 15 år skal afhøres til politirapport som vidne, skal en repræsentant for børneværnet tilkaldes, hvis sagens art eller barnets forhold gør det ønskeligt, at børneværnet overværer afhøringen. Dette vil som regel være tilfældet i sager, hvor en af forældrene er mistænkt, i sager om børnemishandling, vanrøgt og blodskam samt i sager om grovere sædelighedsforbrydelser. Også i andre sager vil omstændighederne — således hvor barnets forældre ikke er til stede under afhøringen — kunne tilsige, at børneværnet bliver underrettet og får lejlighed til at være til stede.

Stk. 2. En afhøring, der ikke går ud over en udspørgen af barnet for at få oplyst, om det har nogen kendskab til sagen, kan dog foretages uden tilkaldelse af en repræsentant for børneværnet.

Stk. 3. I tvivlstilfælde bør politiet gøre børneværnet bekendt med den forestående afhøring, således at børneværnet kan tage stilling til, om det bør lade sig repræsentere under afhøringen.

§ 5. Udover de i de foregående paragrafer omhandlede meddelelser om afhøringer påhviler det politiet at give børne- og ungdomsværnet underretning om sager, hvori personer, der er under 18 år eller under børne- og ungdomsforsorg, sigtes for over-

trædelse af borgerlig straffelov eller af andre love, hvori de i retsplejelovens kap. (tidligere kap. 68, 69, 71 og 72) i statsadvokatsager omhandlede retsmidler er gjort anvendelige. Samme regel gælder, når personer under 15 år mistænkes for de omhandlede overtrædelser.

Stk. 2. Underretningen, der gives til børne- og ungdomsværnet på den pågældendes hjemsted, kan ske ved tilsendelse af genpart af forholdsfortegnelse eller anklageskrift. Er sagen af større omfang, således at den politimæssige efterforskning ikke kan ventes afsluttet i løbet af få dage, bør børne- og ungdomsværnet dog orienteres inden afslutningen, eventuelt telefonisk.

2. Cirkulære til politiet om vidnereglernes anvendelse på politiafhøringer.

I § 753 i retsplejeloven er det forudsat, at bestemmelserne om vidneudelukkelse og vidnefritagelse finder tilsvarende anvendelse ved politiets afhøringer. Det følger heraf, at den, der foretager afhøringen, skal gøre vidnet bekendt med retten til ikke at afgive forklaring, hvis omstændighederne giver grund dertil. Er vidnet under 18 år, gives vejledningen såvidt muligt til forældremyndighedens indehaver.

Er vidnet omfattet af vidneudelukkelsesreglerne i §§ 169 og 170 (tavshedspligt) eller den særlige vidnefritagelsesregel i § 172 (pressen), kan det normalt påregnes, at vidnet selv er klar over sin stilling, således at vejledning er uforholdsmæssig.

Om vidnet er omfattet af vidnefritagelsesgrundene i § 171, stk. 2, beror på en vurdering i det enkelte tilfælde.

Vedledning meddeles derfor kun, når den, der afhører, har grund til at formode, at afhøringen - eller den fortsatte afhøring - vil kunne udsætte vidnet eller dets nærmeste for straf, velfærdstab eller anden væsentlig skade.

Derimod bør et vidne, der hører til en sigtets nærmeste og således er omfattet af vidnefritagelsesreglen i § 171, stk. 1, f.eks. en hustru i en sag mod ægtefællen, som almindelig regel, inden afhøringen begynder, gøres bekendt med retten til ikke at afgive forklaring.

I følgende tilfælde vil vejledning kunne undlades:

1) Når vidnet af sig selv har henvendt sig til politiet for at afgive forklaring.

2) Når vidnet er krænket ved den forbrydelse, som mistanken angår.

3) Når sagen hører under politimesterens påtale, og de i kap. (tidligere kap. 68, 69, 71 og 72) for statsadvokatsager omhandlede retsmidler ikke er gjort anvendelige.

4) Når det er åbenbart, at afhøringen ikke kan bringe vidnet i modsætningsforhold til dets nærmeste.

Udenfor de af 1) og 4) omfattede tilfælde bør der vises tilbageholdenhed med at afhøre en person, der hører til sigtedes nærmeste. Især bør det undgås at afhøre børn og unge under 18 år i sager, hvor en af deres forældre eller stedforældre er mistænkt. Findes sådan afhøring undtagelsesvis nødvendig, fremsættes begæring til retten om afholdelse af retligt forhør, medmindre det er påtrængende nødvendigt, at afhøringen sker uden at afvente et retsmøde.

VIL Bilag.

Skrivelse af 11. november 1968 fra Psykologisk laboratorium ved Københavns universitet.

I besvarelse af en henvendelse fra »Justitsministeriets udvalg vedrørende retsplejelovens 4. bog, 2. og 3. afsnit« af 13. maj 1968 skal meddeles følgende:

1. Det første spørgsmål går ud på, om der findes psykologiske videnskabelige undersøgelser, der har behandlet problemet om *eventuel psykisk skadevirkning ved genoplevelse af ubehagelige indtryk, f. eks. sædelighedsforbrydelser, under senere samtaler eller afhøringer vedrørende oplevelsen.*

Svar:

Spørgsmålet om børn som vidner i sædelighedssager er et ret gammelt tema i tysk psykologi, dog oftest behandlet under hensyn til udsagnetes troværdighed og mindre med hensyn til eventuelle skadevirkninger af afhøringen. Professor *William Stern* fra Hamburg holdt gæsteforelæsninger derom på Københavns universitet ca. 1927, idet han kort forinden havde udsendt bogen »*Jugendliche Zeugen in Sittlichkeitsprozessen*« (Leipzig 1926).

Temaet genfindes i tyske arbejder fra 1950'erne, bl. a.

Ilse Matthes: Minderjährige »geschädigte« als Zeugen in Sittlichkeitprozessen (psykologisk disputats, Köln, 1957).

I. Aengenendt: Die Aussage von Kindern in Sittlichkeitprozessen (Bonn 1955).

Sidstnævnte med fyldig liste over tysk litteratur om emnet. Disse bøger beskæftiger sig ligeledes mest med troværdigheden samt med de forhold, der kan forplumre denne, til dels også med de eventuelle skadevirkninger af selve oplevelsen (forbrydelsen), derimod ikke med den eventuelle skadevirkning af afhøringen.

Der gøres opmærksom på, at ofrene for sædelighedsforbrydelsen ofte kommer til at opfatte sig selv som en slags medskyldige, medens andre, mest yngre børn, fortæller

mere direkte derom og uden spærringer af skam og skyld. Sidst anførte forfatter beklager, navnlig under hensyn til den førstnævnte kategori af ofre, at den børnepsykologiske sagkyndige som regel sent inddrages i undersøgelsen (an dritter oder vierter Stelle).

Det siger sig selv, at spørgsmålet om skadevirkninger af afhøringen må ses i sammenhæng med den måde, hvorpå denne finder sted, hvor direkte udspørgningen sker, hvor meget der gøres i detaljer, tonefald, samtals atmosfære etc. Dette er en af grundene til, at man har interesseret sig for spørgsmålet om sagkyndig børnepsykologisk assistance ved afhøringer af børn i sædelighedssager. Det er et spørgsmål, der bl. a. har været behandlet i en skrivelse fra det svenske *Riksåklagarambetet* til de svenske lærerforeninger (1958). I denne skrivelse anser man et krav fra lærerforeningerne om, at psykologisk sagkundskab altid skal være til stede eller benyttes ved afhøringer, for dels at være uigennemførligt, dels overflødig, hvilket dog ikke udelukker, at man i mindre omfang kan benytte sig deraf.

Igen er det dog mere sagens rette og opklaring end den eventuelle skadevirkning man har for øje. Og der henvises til, at en artikel af *Gustav Jonsson: Forhør med barn* er optaget i *Kriminologisk handbok*, som er tilgængelig for alle politifolk og anklagere.

Det er altså stort set temmelig magert, hvad der kan henvises til af litteratur om eventuelle skadevirkninger af afhøringer. Deres skrivelse taler om »genoplevelse« af de ubehagelige indtryk; i den forbindelse må der dog gøres opmærksom på, at der i en tænken-tilbage på det ubehagelige indtryk, forbrydelsen, ikke bliver tale om en egentlig oplevelse, men om noget i forhold til den originale oplevelse mere eller mindre afsvækket, muligvis dog også i visse tilfælde

forstærket - men i hvert fald om noget andet.

2. De spørger i samme forbindelse, om der er *mulighed for at udtale sig om eventuelle skadevirkninger*, hvilket må forstås sådan: ikke ud fra den foreliggende litteratur eller ud fra undersøgelser om specielt dette spørgsmål, men *ud fra almindelig psykologisk indsigt*.

Svar:

Man må anse det for meget vanskeligt at sige noget generelt derom, da børn reagerer meget forskelligt, dels efter alder, dels efter deres individuelle beskaffenhed, f. eks. de forestillinger om og den indstilling til det seksuelle, som de allerede har. Atter må det siges, at en del vil afhænge af afhøringsmåden, gennem hvilken man kan formindske muligheden for skadevirkninger ved f. eks. ikke at accentuere de mere prekære dele af oplevelsen i højere grad end de mindre prekære, ved at holde en tone af venlig objektivitet o. l.

3. Endelig spørger De, om afhøring af børn i straffesager i øvrigt giver anledning til bemærkninger.

Svar:

Som allerede anført har spørgsmålet tre aspekter, nemlig

a) spørgsmålet om pålidelig konstatering af, hvad der virkelig har fundet sted, samt

den værdi der kan tillægges børns vidneudsagn til opklaring deraf. De fleste vidnepsykologer tilråder en betydelig forsigtighed i dette stykke og giver eksempler på, at man let kan blive ført bag lyset, et forhold, der naturligvis ikke må stille sig i vejen for, at man får sagen opklaret bedst muligt, og som for øvrigt er alment kendt.

b) den eventuelle skadevirkning af selve attacken, forbrydelsen, f. eks. om denne har gjort et sådant indtryk, at en eller anden behandling, f. eks. psykologisk behandling senere vil være indiceret.

c) den eventuelle skadevirkning af selve afhøringen, hvilket er omtalt ovenfor.

Med henblik på b) og c) må det i almindelighed bemærkes, at begrebet »skadevirkning« ikke er alt for klart. Nærliggende fortolkninger deraf i denne forbindelse ville være, at der kan påføres et barn et psykisk traume, som kan give det en følelse af skyld, af mindreværd, af at det på uoprettelig måde er blevet ringere, noget som kan forhindre eller forringe dets mulighed for en normal seksuel udvikling, som kan belaste dets bevidsthed med tanker, som det var bedre for det at være fri for. Det drejer sig herved om ting, som nok er reelle og af betydning, men som det er vanskeligt at give eksakt udtryk for, især i kvantitativ retning. Heri kan man se en grund til, at de i så ringe grad har været gjort til genstand for videnskabelig undersøgelse.

Tove Møller-Holst.

Udvalgets skrivelse af 8. oktober 1968 til Justitiedepartementet, Stockholm, og Justitiedepartementets svar af 26. november 1968.

1. Udvalgets skrivelse.

Udvalget har i den forløbne tid bl. a. beskæftiget sig med reglerne om afhøring af børn i straffesager, både når barnet afhøres som vidne og når det afhøres som sigtet, og både når afhøringen sker i retten, og når den sker til politirapport.

Udvalgets opmærksomhed er herved blevet henledt på reglen i Förundersökningskingörelsens § 19, hvorefter personer med særlig sagkundskab i børne- og forhørspsykologi i visse sager bør medvirke ved forhøret eller udtale sig om værdien af barnets udsagn.

Til brug ved udvalgets overvejelser skal man herved anmode om at få oplysning om følgende forhold i forbindelse med reglen i § 19:

1. I hvilket omfang anvendes reglen i praksis?
2. Hvilke persongrupper yder den omhandlede bistand?
Hvorledes er de pågældendes uddannelses- og ansættelsesforhold?
3. Hvilke erfaringer har man om bistandens anvendelse?
4. Findes der litteratur om ordningen og dens forudsætninger?«

2. Justitiedepartementets svar.

Som svar på de spørgsmål som stilledes opp i udvalgets skrivelse får jeg härmed anföra följande.

1. I vilken omfattning används regeln i praktiken

Polismästarna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Vasterås och Karlstad har tillfrågats om i vilken utsträckning barn- och förhørspsykologisk expertis medverkade vid förhör med barn under år 1967.

Hos polismyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Karlstad har sådan expertis inte anlåtts i något fall under år 1967.

Hos polismyndigheterna i Malmö och Vasterås medverkade barnpsykolog i endast ett fall under detta år.

Som anledning till att barn- och förhørspsykologisk expertis använts i så ringa omfattning under den tid som förfrågan avsåg har polismästarna i Stockholm, Göteborg och Vasterås angett att det inom polisdistrikten finns tillgång till kvinnliga förste kriminalassistenter med mångårig förhörsvana och att tillfredsställande resultat därför kunnat uppnås ända.

2. Vilka persongrupper används för de uppgifter som avses i 19 §. Vad har vederbörande för utbildnings- och anställningsförhållanden

Svaret på denna fråga bygger på upplysningar från laboratorn Stina Sandels vid barnpsykologiska forskningslaboratoriet vid Stockholms universitet.

2.1. Följande persongrupper brukar användas

2.1.1. läkare och barnpsykologer vid rådgivningsbyråer och organisationsavdelningar inom den psykiska barna- och ungdomsvården (PBU)

2.1.2. andra praktiskt verksamma barnpsykologer

2.1.3. särskilda småbarnpsykologer (Befattning som särskild småbarnpsykolog finns f. n. bara i Stockholm men skall troligen inrättas även i en del andra större städer)

2.1.4. psykologiskt utbildad personal vid barnpsykologiska forskningslaboratoriet vid Stockholms universitet

2.2. Krav på utbildning.

Psykologerna bör i vart fall ha kompetens som *biträdande psykologer*. För sådan kompetens kravs fil. kand. examen i ämnena psykologi och pedagogik och ettdera av ämnena sociologi och statistik. Vidare fordras minst 6 månaders praktisk tjänstgöring. *Sälvständig psykolog* skall ha avlagt fil. lic. examen och skaffat sig ytterligare praktik.

J. Vilka erfarenheter har man av användandet av barn- och förhörpsykologisk expertis vid förhör

Samme polismästare som angavs under 1. har tillfrågats om sina erfarenheter i detta hänseende. Av svaren framgår att barn- och förhörpsykologisk sakkunskap över huvud taget inte använts i någon större utsträckning sedan bestämmelsen i 19 § kom till. *Polismästaren i Göteborg* uppger att 19 § tillämpades regelmässigt i början men att bestämmelsen efter hand kom att tillämpas mera sällan beroende på att erfarenheterna av de sakkunnigas medverkan ofta blev negativ.

Polismästaren i Vasterås säger sig ha goda erfarenheter av tillämpningen av 19 § förundersökningskungörelsen speciellt vid imdersökning av barns trovärdighet, då medverkan av barnpsykologisk expertis varit mycket värdefull. *Polismästaren* framhåller dock att man i brådskande fall har varit tvungen att hålla förhör utan närvaro av psykolog.

Enligt *polismästaren i Stockholm* tillämpas i stället ganska ofta det förfarandet att den som hållit förhöret kallas in till domstol under rättegången för att uttala sig om bl. a. sin uppfattning om barnets trovärdighet.

Polisen i Karlstad skaffar in intyg från barnpsykiatriska kliniken om barn som hörts om olika brott. Barnet tas för detta ändamål in på kliniken för undersökning af dess psykiska utveckling.

Polismästaren i Malmö anför att bestämmelsen i 19 § inte har tillämpats i sådan omfattning att några erfarenheter av förfarandet kan redovisas.

4. Finns det någon litteratur om förfarandet och dess förutsättningar

4.1. Leche-Hagelberg: Förhör i brottmål (Stockholm 1958). Avsnittet förhörsledningen vid barnförhör.

4.2. Trankell: Vittnespsykologien som hjälpmedel i svensk rättegång. Uppsats av laboratorn Stina Sandels ang. förhör med barn, s. 196-213 obs s. 211.

4.3. PM med utkast till förundersökningskungörelse m. m. Justitiedepartementets Processreformburå mars 1947, s. 95.

4.4. Brottens Beivrande av Maths Heuman, Bengt Lassen m. fl., Kriminologisk handbok IV. Uppsats av Gustav Jonsson ang. förhör med barn, s. 264 obs s. 285.

Enligt uppdrag

Bertil Werner.

Hovrättsassessor.

Uddrag af udvalgets skrivelse af 2. december 1968 til Socialministeriet.

1. Ved skrivelse af 26. juni 1964 (j. nr. Bf s.H.3/6/64) henstillede socialministeriet til justitsministeriet, at der optoges forhandling mellem de to ministerier med henblik på en gennemgang af reglerne i retsplejeloven om afhøring af børn. Spørgsmålet var på daværende tidspunkt af justitsministeriet henvist til behandling i retsplejerådet.

Justitsministeriet har senere til udtalelse i socialministeriet fremsendt et udkast til cirkulære om børne- og ungdomsværnenes medvirken ved behandling af straffesager. Ved skrivelse af 26. januar 1967 (l.k.j.nr.M.2.95.66) svarede ministeriet for familiens anliggender, at dette ministerium var af den opfattelse, at udarbejdelse af et sådant cirkulære burde afvente resultaterne af forhandlinger med retsplejerådet om revision af retsplejelovens regler om afhøring af børn m. v.

2. Ved skrivelse af 16. januar 1968 nedsatte justitsministeriet nærværende udvalg. Udvalget har som en af dets første opgaver taget retsreglerne om børns stilling inden for strafferetsplejen op til overvejelse.

Udvalget optog kontakt med socialministeriet og afholdt den 3. maj 1968 et møde med deltagere fra dette ministerium og fra børne- og ungdomsforsorgen. Der vedlægges et mødereferat samt et af udvalgets sekretær

udarbejdet notat om afhøring af børn i straffesager.

3. Udvalgets overvejelser er hidtil gået i retning af, at reglerne om afhøring af børn i straffesager bør udformes dels som (enkelte) bestemmelser i retsplejeloven og dels som (mere udførlige) instruksoriske bestemmelser. Reglerne bør omhandle spørgsmål om forældres og børneværns medvirken ved afhøringerne, om anteciperet bevissikring, når børn er vidner i straffesager, og eventuelt om tid, sted og form for afhøringerne. Da udvalget må tillægge socialministeriets opfattelse vedrørende børneværnets medvirken afgørende betydning, fremsendes vedlagt udkast til bestemmelser i retsplejeloven og til instruksoriske bestemmelser om spørgsmålet, idet man skal anmode om en udtalelse, herunder om der efter ministeriets opfattelse er behov for regler udover de af udvalget foreslåede. Specielt skal man bede oplyst, om der efter socialministeriets opfattelse er behov for regler om tid, sted og form for afhøringerne. Endelig skal man forespørge, om det må antages, at de kommende forandringer af kommunestrukturen vil medføre ændringer i børne- og ungdomsværnenes muligheder for og ønsker om at yde bistand under afhøringerne.

—————«

Skrivelse af 14. marts 1969 fra Landsforeningen af børne- og ungdomsværn til Direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen.

Ved skrivelse af 20. februar 1969 - j.nr. 450-012 - har direktoratet udbedt sig landsforeningens udtalelse dels vedrørende et justitsministerielt udvalgs udkast til nye forenkledte regler i retsplejeloven ved afhøring af børn og unge dels til en instruks indeholdende nærmere regler om politiets pligt til at underrette børne- og ungdomsværnet i disse sager.

I denne anledning skal man meddele, at landsforeningens bestyrelse anser den foreliggende skitse af 29. november 1968 til retsplejelovens bestemmelser om børne- og ungdomsværnenes medvirken ved afhøring af børn og unge for tilstrækkelig, for så vidt der straks i forbindelse med vedtagelsen af lovændringen vil blive udsendt den foreslåede, mere udfærlige, instruks til politiet vedrørende børne- og ungdomsværnenes medvirken ved afhøringer, ligesom man anser nugældende § 183, stk. 3 i retsplejeloven som værende tilstrækkelig for så vidt angår indenretlige afhøringer af børn under 15 år i sædelighedssager.

Med hensyn til spørgsmål om behov for regler om tid, sted og form for politiets afhøringer, er man af den opfattelse, at politiets afhøringer af børn og unge i hovedsagen foregår på betryggende måde hos politiet, og

man må nære betænkeligheder ved en sammenblanding af politiets og børne- og ungdomsværnenes funktioner ved f. eks. at lade disse foregå i børne- og ungdomsværnets lokaler. For så vidt angår tid for afhøringer, vil man dog henstille, at der i de instruktorske bestemmelser til politiet indføres en bestemmelse om, at afhøringer i videst muligt omfang søges henlagt til tidspunkter uden for evt. skole- eller arbejdstid.

Endelig skal anføres, at landsforeningen antager, at de kommende forandringer i kommunestrukturen vil medføre en betydelig bedre administrativ tilrettelæggelse af børne- og ungdomsværnenes arbejde, hvilket også vil føre til bedre muligheder for - og ønsker om - medvirken ved afhøringer af børn og unge, hvorfor man - under hensyn til at regler vedrørende afhøring af børn og unge ikke er nedfældet i lov om børne- og ungdomsforsorg - skal henstille, at der i tilslutning til vedtagelsen af de foreslåede ændringer i retsplejeloven søges udfærdiget et cirkulære til børne- og ungdomsværnene således, at der for disse ikke vil være tvivl om rækkevidden af møderetten og mødepligten ved afhøringer af børn og unge i retten og hos politiet.

P. B. V.

Emilie Rasmussen.

Formand.

F. Toftgaard Jensen.

Sekretær.

Skrivelse af 14. marts 1969 fra Direktoratet for Københavns børne- og ungdomsværn til Direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen.

I besvarelse af direktoratets skrivelse af 20. februar d. å., hvilken skrivelse var vedlagt fotokopi af socialministeriets skrivelse af 14. februar d. å., med 3 bilag, skal man udtale følgende:

For så vidt angår skitsen til bestemmelser i retsplejeloven om børne- og ungdomsværnets medvirken ved afhøring af børn i straffesager, synes de foreslåede ændringer ikke at give anledning til bemærkninger, idet børne- og ungdomsværnet kan være enig i, at det lovmæssigt fastslås, at visse mindre alvorlige sager ikke kræver tilsigelse af en repræsentant herfra.

Hvad angår skitsen til ny instruks til politiet til erstatning for §§ 50 og 51 i rigsadvokatens cirkulære af 4. august 1966, synes der dog at være anledning til enkelte bemærkninger til instruksens § 2, stk. 5 og § 4.*)

I § 2, stk. 5 anføres, at det stedlige børne- og ungdomsværn kan tilkaldes til afhøringer af børn og unge når politiet ikke straks kan skaffe sig oplyst, til hvilket børne- og ungdomsværn henvendelse skal ske, eller hvis der på grund af afstanden eller af andre årsager ikke kan gives møde af en repræsentant for hjemstedets børne- og ungdomsværn.

Denne bestemmelse synes at kunne medføre en urimelig belastning for Københavns børne- og ungdomsværn, der i modsætning til omegnskommunerne har en døgnvagtordning, hvilket vil kunne medføre, at vi tilkal-

des i mange sager, hvor omegnskommunerne burde møde. Man vil derfor mene, at instruksens til politiet mere kategorisk bør give udtryk for, at politiet skal have pligt til at underrette børne- og ungdomsværnet på barnets eller den unges hjemsted på et så tidligt tidspunkt, at rette børne- og ungdomsværn kan give møde.

I denne forbindelse ønsker man at anføre, at afstanden ikke synes at kunne være afgørende, når det drejer sig om Københavns omegnskommuner.

Hvis det gennem direktoratet kunne pålægges omegnskommunerne at etablere en vagtordning, så politiet havde mulighed for at kontakte rette børne- og ungdomsværn, ville foranstående indsigelser løse sig af sig selv.

Med henblik på redigeringen af instruksens § 4, kunne man ønske en stramning af politiets pligt til at tilkalde børne- og ungdomsværnet, når et barn under 15 år skal afhøres. Af skitsen fremgår, at børne- og ungdomsværnet skal tilkaldes, hvis sagens art eller barnets forhold gør det ønskeligt og at det normalt vil være ønskeligt i sager om børnemishandling, vanrøgt, blodskam og iøvrigt i sædelighedssager.

Selvom området for børne- og ungdomsværnets tilkaldelse er udvidet, hvad angår sagernes art, synes skitsen at tillægge politiet for frit et skøn over, om børne- og ungdomsværnet skal tilkaldes til afhøringerne.

P. D.V.

Frøkjær.

Eksp.sekr.

*) Det bemærkes, at udkastet til instruks er omredigeret efter modtagelsen af direktoratets skrivelse

Skrivelse af 9. maj 1969 fra Direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen til Socialministeriet.

I skrivelse af 14. februar 1969 har socialministeriet udbedt sig en udtalelse vedrørende skrivelse af 2. december 1968 fra justitsministeriets udvalg vedrørende retsplejelovens 4. bog, 2. og 3. afsnit og de dermed fremsendte udkast til nye forenklede regler om børne- og ungdomsværnenes medvirken ved afhøring af børn i straffesager og til instruks til politiet om politiets underretningspligt over for børne- og ungdomsværnene i disse sager.

Direktoratet har i denne anledning indkaldt vedlagte udtalelse fra Landsforeningen af børne- og ungdomsværn og fra direktoratet for Københavns børne- og ungdomsværn, begge erklæringer dateret 14. marts 1969.

Det fremgår heraf, at der er enighed om, at den foreslåede formulering af nye bestemmelser i retsplejeloven om børne- og ungdomsværnenes medvirken ved afhøring af børn og unge skønnes tilstrækkelig til sikring af denne medvirken i hensigtsmæssigt omfang, idet det dog fremhæves, at det herved er forudsat, at den samtidig foreslåede instruks til politiet vedrørende behandlingen af de omhandlede sager udsendes i forbindelse med lovændringen.

Direktoratet kan tilslutte sig det i de nævnte skrivelser herom anførte og skal yderligere anbefale landsforeningens forslag

om, at det henstilles til politiet, at de nævnte afhøringer så vidt muligt søges henlagt til tidspunkter uden for skole- og arbejdstid. Direktoratet kan ligeledes tilslutte sig det af Københavns børne- og ungdomsværn anførte forslag om, at det i instruksens § 2, stk. 5 og § 4 indføjes, at indkaldelse til afhøring så vidt muligt skal gives så betids, at det rette børne- og ungdomsværn kan give møde.

Det tilføjes, at direktoratet principielt kan være enig i det af Københavns børne- og ungdomsværn anførte om, at kriteriet for om børne- og ungdomsværnet bør tilkaldes i de enkelte sager, hvor børn under 15 år afhøres som vidner, ikke bør være for almindeligt formuleret.

Direktoratet skal herved udtale, at sagens alvor som sådan ikke alene kan være afgørende for, om en repræsentant for børne- og ungdomsværnet skal være til stede ved disse afhøringer. Også hensynet til det for harnet usædvanlige eller måske chokerende ved en politiafhøring kan tale for, at en repræsentant for børne- og ungdomsværnet er til stede i de tilfælde, hvor forældrene ikke kan tage sig af barnet i forbindelse med afhøringen, og kan drage omsorg for, at barnet også før og efter selve afhøringen har en rimelig menneskelig kontakt, der kan bidrage til, at det passerede forstås og accepteres af barnet.

P. D. V.

Poul W. Perch.

Konsulent.

Ingrid Kjær.

Eksp.sekr.

Skrivelse af 23. maj 1969 fra Socialministeriet.

I skrivelser af 2. og 17. december 1968 har udvalget anmodet om en udtalelse over et af udvalget udarbejdet forslag til ændrede regler vedrørende børne- og ungdomsværnets medvirken ved afhøring af børn i straffesager.

Udvalget har samtidig spurgt, om der efter socialministeriets opfattelse er behov for regler udover de af udvalget foreslåede, specielt med hensyn til tid, sted og form for afhøringerne. Udvalget har herved henvist til et af MF. Else-Merete Ross stillet forslag om at lade politiafhøringer af børn og unge under 18 år foretage uden for politistationerne, f. eks. i børne- og ungdomsforsorgens lokaler.

Endelig har udvalget spurgt, om det må antages, at de kommende forandringer af kommunestrukturen vil medføre ændringer i børne- og ungdomsværnenes muligheder for og ønsker om at yde bistand under afhøring.

Fra direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen har socialministeriet modtaget en udtalelse af 9. maj 1969 tillige med erklæringer indhentet fra landsforeningen af børne- og ungdomsværn og direktoratet for Københavns børne- og ungdomsværn.

Idet man i øvrigt henviser til de fremkomne udtalelser, der vedlægges i fotokopi, skal man meddele, at socialministeriet intet finder at erindre imod udvalgets forslag, hvorefter der i retsplejeloven alene optages enkelte almindelige bestemmelser om børne- og ungdomsværns adgang til at overvære dels politimæssige afhøringer, dels retlige forhør, når den sigtede er under 18 år, medens de nærmere regler om politiets pligt til at underrette børne- og ungdomsværnene fastsættes i en særskilt instruks. Socialministeriet har heller ikke bemærkninger til de

enkelte regler i de af udvalget udarbejdede udkast, udover hvad der fremgår af nedenstående.

Med hensyn til spørgsmålet vedrørende tid, sted og form for politiafhøringer bemærkes, at der efter ministeriets opfattelse - foruden praktiske vanskeligheder - knytter sig visse principielle betænkeligheder til tanken om at lade politiet foretage afhøringer i børne- og ungdomsværnenes lokaler, således som det også er fremhævet i udtalelsen fra landsforeningen af børne- og ungdomsværn. Man er ligeledes enig i det af direktoratet og landsforeningen anførte om ønskeligheden af, at politiets afhøringer af børn og unge så vidt muligt foretages uden for den pågældendes arbejds- eller skoletid.

Hvad angår afhøringens form er der efter socialministeriets opfattelse næppe trang til at fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved afhøringer af børn og unge, idet man går ud fra, at politiet er opmærksomt på, at der i disse sager bør udvises særlig takt og hensynsfuldhed. På foranledning af en henvendelse, som ministeriet underhånden har modtaget fra landsforeningen af børne- og ungdomsværn, skal man dog rejse spørgsmålet om, hvorvidt der kunne være trang til bestemmelser, der begrænser politiets adgang til at tage fingeraftryk og foretage fotografering af ganske unge lovovertrædere, når der er tale om bagatelkriminalitet.

Endelig skal man udtale, at de kommende ændringer i kommunestrukturen utvivlsomt vil medføre, at børne- og ungdomsværnets arbejde mange steder vil blive effektiviseret, hvilket også vil have betydning for børne- og ungdomsværnenes muligheder for at yde bistand ved såvel udenretlige som indenretlige afhøringer af børn og unge.

P.M.V.

E.B.

T. Loft.

Referat af udvalgets 31. møde onsdag den 15. april 1970.

Til stede: alle med undtagelse af Casper-sen.

Endvidere var indbudt: Lektor Reimer Jensen, Danmarks Lærerhøjskole, amanuensis, cand. psyk. Tove Møller-Holst, Københavns universitets institut for klinisk psykologi, overlæge Hedvig Jacoby, Københavns amts sygehus i Gentofte, og dr. phil. Helle H. Nielsen, psykologisk institut, Århus.

Formanden bød velkommen og takkede de tilstedeværende psykologer, fordi de ville komme til stede og besvare spørgsmål. *Formanden* redegjorde for udvalgets hidtidige arbejde med hensyn til spørgsmål om afhøring af børn, herunder møderne med repræsentanter for politiet (3. møde) og børneværnene (4. møde) samt udtalelserne af 11. november 1968 fra psykologisk laboratorium i København og 26. november 1968 fra det svenske justitsministerium.

/. Skadevirkning.

Jacoby udtalte, at det er vanskeligt at sige noget om en eventuel psykisk skadevirkning ved et barns genfortælling af belastende oplevelser. Navnlige alderen og udviklingsniveauet kan have betydning for en eventuel skadevirkning.

Helle Nielsen anførte, at et barns genoplevelse og genfortælling af en ubehagelig oplevelse ikke behøver at være skadelig. Undertiden kan det ligefrem være en fordel for barnet at få gjort op med den pågældende begivenhed ved at fortælle om den. Det er dog af afgørende betydning, at dette kommer til at foregå i en tryk og afspændt atmosfære.

Reimer Jensen oplyste, at der ikke findes nogen undersøgelser, der kan belyse spørgsmålet om skadevirkning. Dette er en følge af, at vi ikke har nogen definition af »skadevirkning«, samt at forholdene er alt for komplekse, således at man ikke kan udskille, hvilke faktorer der er årsag til eventuelle senere psykologiske fænomener.

Møller-Holst understregede, at det er vigtigt, at der etableres kontakt til forældrene, inden små børn afhøres.

Formanden forespurte, om kvinder generelt er bedre end mænd til at afhøre børn.

Jacoby og *Møller-Holst* mente ikke, at der er grundlag for en sådan antagelse. Det afgørende er, om den pågældende person er egnet til at tale med et barn.

Sørensen rejste spørgsmål, om det har betydning, at den afhørende er i uniform eller civil.

Helle Nielsen svarede, at jo mere politimæssig der er ved afhøringen, jo mere angstprovokerende vil denne være.

Jacoby mente, at der er behov for en fleksibel ordning ved afhøring af børn. Undertiden vil det være bedst at afhøre barnet i hjemmet, undertiden på politistationen og undertiden i skole eller børnehave. Man bør ikke låse sig fast i en bestemt metode. Hun mente iøvrigt, at psykologisk bistand ved afhøringerne er ønskelig, ikke så meget for at medvirke i selve afhøringen som for forud at give vejledning med hensyn til afhøringsformen samt med hensyn til at bedømme, hvilken sindstilstand barnet har været i under afhøringen, og hvilken betydning man kan tillægge de fremkomne oplysninger. Det er meget væsentligt, hvorledes afhøringen indledes. Den af hørende bør prøve at få et indtryk af, hvorledes barnet oplever afhørings-situationen, inden selve afhøringen begynder. Man kan herunder rette eventuelle misforståelser hos barnet. Det var *Jacobys* indtryk, at man ved politiafhøringer undertiden går for hurtigt og direkte over til selve udspørgningen om sagen.

//. Troværdighed.

Reimer Jensen understregede, at en normal afhøring er en dårlig måde til at få oplysninger fra et barn. Man kan her ikke an-

vende den sædvanlige interviewform. Man bør under samtaleform tillade barnet at komme med oplysninger om andet end relevante fakta. Barnet kan vanskeligt skelne fakta fra fantasier og vurderinger. Hvis man presser barnet til kun at give faktiske oplysninger om de kendsgerninger, man mener har betydning for sagen, risikerer man, at oplysningerne bliver urigtige. Den bedste måde, på hvilken man kan få oplysninger fra et barn, er en samtale, hvor barnet kan få lov til spontant at fortælle løs. Bagefter kan man ved hjælp af psykologer søge at sortere de oplysninger ud, der refererer sig til fakta.

Jacoby fremhævede, at hvis man overfor et barn, der nødtigt udtaler sig, presser på for at få faktiske oplysninger, bliver disse ofte urigtige, idet barnet kan føle sig tvunget til at fortælle, hvad det tror, at den voksne gerne vil høre.

Formanden udtalte, at han har erfaring for, at børn har bedre evne end voksne til at lægge mærke til og huske detaljer.

Jacoby og *Reimer Jensen* var enige heri, men advarede imod at se dette som et udtryk for at man kan lægge større vægt på barnets forklaring, når den angår dynamiske funktioner, spørgsmål om hensigter og kausalitet. Barnet noterer omhyggeligt enkeltheder, men har vanskeligt ved at vurdere en situation og et handlingsforløb.

Formanden spurgte, om børn er mere tilbøjelige til at svare ja fremfor nej på spørgsmål.

Møller-Holst oplyste, at undersøgelser tydeligt havde vist det. Blandt adfærdsvanskelige børn fandt man dog undertiden »nej-sigere«.

///. Psykologers bistand?

Erik Christensen rejste spørgsmålet, om psykologer under medvirken i en sag ville være i stand til at udtale sig generelt om barnets troværdighed eller om værdien af barnets udsagn vedrørende et konkret forhold.

Reimer Jensen mente, at psykologens bistand måtte vedrøre bevisværdien af et konkret udsagn.

Formanden spurgte, hvilke undersøgelser psykologen måtte foretage for at kunne afgive udtalelse herom,

Helle Nielsen og *Reimer Jensen* mente, at det ville være nødvendigt at samtale med barnet i enrum. Undertiden ville det være nødvendigt med flere samtaler eller med andre supplerende undersøgelser, f. eks. milieuundersøgelser.

Reimer Jensen bemærkede, at selve den sproglige ikthedning af barnets forklaring kan låse denne fast ved senere afhøringer. Derfor er det vigtigt, at psykologer medvirker på så tidligt et stadium som muligt.

Lindegaard forespurgte, om psykologens udtalelse om troværdighed på grundlag af samtale med barnet beror på almindelig »common sense« eller også på andet.

Reimer Jensen svarede, at psykologens udtalelser vil bygge også på faglig erfaring og teoretisk viden.

IV. Hvilke personer kan yde psykologisk bistand?

Reimer Jensen mente, at bistanden må ydes af børnepsykologer med klinisk erfaring.

Møller-Holst, *Jacoby* og *Helle Nielsen* var enige heri. De pågældende psykologer er for tiden knyttet til børnehospitaler, rådgivningsklinikker og skolepsykologiske kontorer. 80-90 pct. af dem er beskæftiget i København. Man vil ikke for tiden kunne skaffe bistand over hele landet. Der blev udtrykt nogen betænkelighed ved at anvende skolepsykologer, da de er i for høj grad indblandet i pædagogiske problemer. På spørgsmål, hvor mange personer den gruppe, der kan yde bistand, omfatter, udtalte man, at der er ca. 50 børnepsykologer og ca. 30 børnepsykiatere.

Børneværnets amtskonsulenter vil næppe være anvendelige. De er socialrådgivere uden tilstrækkelig psykologisk uddannelse.

I forbindelse med den kommende revision af forsorgsvæsenet vil der formentlig blive oprettet børnepsykologiske kontorer i hvert amt med tilstrækkelig kvalificeret medhjælp.

Jacoby udtalte til sidst ønsket om, at hele spørgsmålet om børns retlige forklaringer blev taget op af et udvalg. Det er ønskeligt med dyberegående undersøgelser, eventuelt på nordisk plan.

Formanden takkede de fremmødte psykologer for bistanden.

Oversigt over visse emner inden for svensk og norsk strafferetspleje.

I. Svensk ret.

A. Almindelige regler om efterforskning.

Den undersøgelse, som foretages af politi og anklagemyndighed i anledning af en begået forbrydelse, betegnes som »förundersökning«. Reglerne herom findes i rattegångsbalken (RB) kap. 23 og i förundersökningskungörelsen af 19. december 1947. Formålet med förundersökning er dels at give grundlag for påtalebeslutningen, dels at forberede sagens behandling, herunder domsforhandlingen ved retten.

Förundersökningen ledes af anklageren eller i sager af enkel beskaffenhed af politiet (RB, kap. 23 § 3). Undersøgelseslederen kan lade foretage afhøring af enhver, der kan give oplysning af betydning for sagen (§ 6). Nægter den pågældende at udtale sig, eller er det ønskeligt, at hans forklaring afgives under strafansvar, kan retligt forhør finde sted på undersøgelseslederens begæring (§ 13). Det samme gælder for at sikre bevis, der må befrygtes at ville gå tabt inden domsforhandlingen, eller som kun med vanskelighed vil kunne føres der (§ 15). Skal der ske fængsling, beslaglæggelse eller telefonaflytning, må rettens kendelse indhentes (§ 16, jfr. kap. 24-28).

Der findes ikke i Sverige et til den danske forundersøgelse svarende processtadium, hvor sagens oplysning finder sted under rettens ledelse.

B. Påtaleundladelse.

Ved »förundersökningen«s afslutning skal der træffes beslutning om tiltalen (RB kap. 23, § 20). Hvis der er tilstrækkeligt grundlag til at antage (»tillräckliga skäl«), at den mistænkte er skyldig i en forseelse, der er undergivet offentlig påtale, skal tiltale rejses (RB kap. 20, § 6). I særlige tilfælde kan tiltale dog frafalde - f. eks. hvis den mistænkte er mindreårig eller sindssyg, eller hvis forseelsen er begået inden en tidligere straffedom over mistænkte og næppe ville

have medført straf forhøjelse, hvis den havde været medtaget under den tidligere sag. Riksåklagaren har endvidere en almindelig beføjelse til at frafalde tiltale, hvis det er åbenbart, at påtale ikke er nødvendigt for at afholde den pågældende fra fremtidige forseelser, og det i øvrigt ikke findes påkrævet, at tiltale rejses (RB kap. 20, § 7). En beslutning om tiltalefrafald kan tilbagekaldes, hvis der ikke længere findes tilstrækkeligt grundlag for beslutningen.

Uden for de nævnte tilfælde af tiltalefrafald (hvor der er objektivt grundlag for at gennemføre en tiltale) falder sager, hvor påtale undlades, fordi der ikke er tilstrækkeligt grundlag til at antage, at den mistænkte er skyldig. I disse sager kan den forurettede overtage forfølgningen (RB kap. 20, § 9). På samme måde kan forurettede videreføre en af det offentlige rejst tiltale ved anke til højere ret (§ 8).

C. Værneting.

Reglerne i rattegångsbalken om værneting i straffesager gælder både domsforhandlingen, retsmøder under »förundersökningen« og retsmøder med henblik på anvendelse af tvangsmidler (kap. 19, § 12). Sagen skal som hovedregel behandles, hvor forbrydelsen er begået (§ 1). Sagen kan dog også behandles ved sigtedes hjemting, eller hvor han opholder sig.

D. Retsmøders offentlighed.

Retsmøder under »förundersökningen« holdes for lukkede døre, hvis den mistænkte begærer det eller retten finder, at offentlighed vil være til skade for efterforskningen (RB kap. 5, § 1, stk. 2).

E. Forsvarerens stilling.

Til forsvarer kan sigtede vælge enhver person, der med hensyn til redelighed, indsigt og tidligere virksomhed anses egnet af retten (RB kap. 12, § 2, jfr. kap. 21, § 3).

Har sigtede ikke selv valgt en forsvarer, eller afvises den af ham valgte forsvarer, skal en offentlig forsvarer beskikkes, hvis sigtede er fængslet, eller hans rettigheder på grund af sagens beskaffenhed eller af andre grunde ikke uden bistand kan varetages (kap. 21, § 3).

Til offentlig forsvarer beskikkes en advokat, som findes egnet dertil. Sigtedes ønske om, hvem der skal beskikkes, skal imødekommes, medmindre det vil medføre væsentlig øgede omkostninger, eller anden grund taler derimod (kap. 21, § 5). Retten kan afvise en valgt forsvarer, hvis han viser sig uredelig, uanvendelig eller uforstandig eller han på anden måde findes uegnet (kap. 12, § 5, jfr. kap. 21, § 3). Også beskikkelsen af en offentlig forsvarer kan tilbagekaldes, hvis der findes gyldig grund dertil (kap. 21, § 6). Offentlig forsvarer kan tale med en fængslet sigtet i enrum; valgt forsvarer kun med anklagerens eller rettens samtykke (§ 9).

Forsvareren kan træde i funktion - og offentlig forsvarer skal efter omstændighederne beskikkes - allerede under »förundersökning«. Sigtede og hans forsvarer har ret til at være til stede ved afhøringer, der afholdes efter deres begæring. Ved andre afhøringer må forsvareren være til stede, hvis det kan ske uden skade for undersøgelsen (kap. 23, § 10). Er sigtede eller hans forsvarer til stede ved et forhør, må de efter undersøgelseslederens bestemmelse stille spørgsmål (§ 11). Sigtede og hans forsvarer skal, så snart det kan ske uden skade for undersøgelsen, gøres bekendt med, hvad der er oplyst under sagen. De kan begære yderligere efterforskningskridt foretaget. Begæringen skal tages til følge, hvis den ønskede foranstaltning kan være af betydning for undersøgelsen. Tiltale må ikke besluttes, før sigtede og hans forsvarer har haft lejlighed til at gøre sig bekendt med det oplyste og til at begære yderligere undersøgelser (§ 18).

F. Særligt om afhøring af børn.

1. som sigtet.

Ifølge RB kap. 21, § 1, kan den mistænkte selv »föra sin talan«. Er han umyndig, skal retten, hvis det under hensyn til forseelsens beskaffenhed eller iøvrigt findes nødvendigt, indkalde den, der udøver værgemålet; denne kan også udøve partsrettigheder for den umyndige.

Hvis den, der afhøres udenretligt, er under 15 år, bør værgen være til stede, hvis det kan ske uden skade for sagen, jfr. kap. 23, § 10. Reglen synes at gælde både sigtede og vidner under 15 år.

I förundersökningskungörelsen af 19. december 1947 er der givet supplerende regler om afhøring af børn under udenretlig efterforskning. § 15 bestemmer, at hvis der er grund til at antage, at en strafbar handling er blevet begået af et barn, der ikke er fyldt 15 år, må forhør kun afholdes med henblik på, om nogen, som har nået denne alder, har medvirket, for at efterforske gods, der er forsvundet ved forbrydelsen, eller hvis det iøvrigt er af særlig betydning at få oplysning fra barnet om handlingen. Der kan dog altid til barnet stilles sådanne spørgsmål, som er nødvendige for at få oplyst, om barnet har begået handlingen.

Hvis forhør afholdes med en mistænkt under 15 år, skal barnavårdsnamden være underrettet, helst i så godt tid, at en repræsentant kan være nærværende. Det samme gælder ved forhør med sigtede under 21 år, såfremt der er grund til at antage, at det omhandlede forhold bør foranledige indskriden fra børneværnet, jfr. § 16. Er sigtede elev på en skole under børneværnet, skal skolens rektor underrettes.

Ifølge § 18 skal forhør med barn holdes af en person, der er særligt egnet dertil. Hvis det er ønskeligt under hensyn til barnets køn og alder, bør forhørslederen være en kvinde. Denne regel gælder for afhøring af både sigtede og vidner.

2. Som vidne.

Retten afgør ifølge RB kap. 36, § 4, om en person under 15 år kan afhøres som vidne. Ed kan ikke aflægges af person under 15 år, jfr. kap. 36, § 13. Modvilligt vidne under 15 år kan ikke pålægges bøde eller hæfte, jfr. kap. 36, § 22.

Om udenretlig afhøring af barn som vidne bestemmer förundersökningskungörelsen i § 17, at forhøret skal afholdes på en sådan måde, at der ikke opstår fare for, at barnet tager skade deraf. Særlig stor varsomhed bør der udvises i sager, der berører sexuallivet. Afhøringen må ikke gøres mere indgående end omstændighederne nødvendiggør. Om muligt bør forhør kun afholdes én gang. Hvis der er grund til at antage, at det, der er

oplyst i sagen, bør foranledige børneværnets indgriben, skal dette underrettes inden afhøringen, hvis barnet er under 15 år, såvel som hvis den pågældende er mellem 15 og 21 år, jfr. § 16, stk. 2.

Er barnets forklaring af særlig betydning for sagen, bør personer, der har særlig sagskundskab i børne- eller afhøringspsykologi, medvirke ved forhøret eller udtale sig angående værdien af barnets udsagn, jfr. § 19.

II. Norsk ret.

A. Almindelige regler om efterforskning.

De norske regler om straffeprocessen findes i loven om rettergangsmåten i straffesaker af 1. juli 1887 med senere ændringer. Ifølge disse regler findes to processtadier, inden påtale rejses: efterforskning og forundersøgelse.

Efterforskningens formål (§ 264) er at tilvejebringe de fornødne oplysninger til at afgøre, om retslig forfølgning skal indledes, samt at forberede sagens førelse for retten, herunder at sikre bevis, der ellers kan gå tabt, eller som ikke er egnet til at føres eller som ikke uden betydelig tidsspilde eller omkostning kan føres under domsforhandlingen. Efterforskningen udføres af politi og anklagemyndighed, men der kan under efterforskningen afholdes retsmøder til afhøring af sigtede og vidner, eller hvis fængsling, beslaglæggelse eller ransagning skal finde sted (266). Nærmere regler om efterforskningen er givet ved påtaleinstruksen af 14. december 1934.

Retlig *forundersøgelse* skal afholdes i sager, der skal rejses for lagmannsrett, d. v. s. sager om forbrydelser, der kan medføre strengere straf end fængsel i 5 år (§ 271, jfr. § 19). Sigtede kan dog samtykke i, at forundersøgelse undlades. Forundersøgelens formål er (§ 274) at tilvejebringe de fornødne oplysninger til afgørelse af, om tiltale bør rejses, og til forberedelse af bevisførelsen samt at foretage anteciperet bevissikring. Retten leder forundersøgelsen (§ 275) og kan give politiet pålæg og hos andre retter begære foretagelse af rettergangsskridt (§ 276). Forundersøgelse anvendes i praksis sjældent. I den af Straffeprocesslovkomitéen i juni 1969 afgivne betænkning (side 94) om rettergangsmåten i straffesaker foreslås for-

undersøgelsesinstituttet afskaffet, således at afgørelse af tiltalespørgsmålet træffes på grundlag af det under efterforskningen oplyste. Efter forslaget bevares dog en adgang for anklagemyndigheden til at anmode retten om at overtage efterforskningen, hvor særlige grunde tilsiger det (forslagets § 253).

B. Påtaleundladelse.

Påtale kan undlades, enten fordi der ikke er tilstrækkeligt bevis til at gennemføre sagen til fældende dom, eller når særlige forhold kan begrunde et tiltalefraval, eventuelt på nærmere angivne vilkår (§ 85). Ved de forseelser, hvor politiet kan rejse tiltale, har det også beføjelse til at undlade eller fratage forfølgning (§ 90). En af en underordnet myndighed truffet beslutning om at undlade eller fratage forfølgning kan omgøres af den overordnede myndighed, når meddelelse herom tilstilles sigtede senest to måneder, efter at han er blevet underrettet om den første afgørelse (§ 91). Er forfølgning indstillet på grund af mangel på bevis, kan forfølgningen dog genoptages, hvis beviser af vægt senere opdares (§ 87).

I Straffeprocesslovkomitéens betænkning (lovudkast § 75) foreslås 2-måneders-fristen forlænget til 3 måneder. Samtidig foreslås fristens begyndelsestidspunkt ændret efter dansk forbillede til tidspunktet for beslutningen om at indstille forfølgning, ligesom beslutningen om påny at forfølge sagen blot skal være truffet inden fristens udløb.

C. Værneting.

Enkeltstående retshandlinger under efterforskningen foretages i reglen i den retskreds, hvor den person bor eller opholder sig, eller den ting er eller må antages at være, i anledning af hvilken retshandlingen finder sted (§ 135, stk. 1). Denne bestemmelse, der svarer til retsplejelovens § 694, suppleres (§ 135, stk. 2) med en værnetingsregel for forundersøgelser, der - i lighed med retsplejelovens § 695 - bestemmer, at forundersøgelse afholdes i den retskreds, hvor den strafbare handling er forøvet, eller hvor sigtede er pågrebet eller bor eller opholder sig, eller hvor de fleste bevisligheder antages at kunne tilvejebringes.

I Straffeprocesslovkomitéens betænkning, der foreslår ophævelse af forundersøgelsen, er værnetingsreglen for enkeltstående rets-

handling under efterforskningen (lovudkastets § 14) uændret fra den gældende regel.

D. Offentlighed.

Retsmøder under efterforskningen er som hovedregel offentlige, men der er dog en langt videre adgang til at lukke dørene end ved domsforhandlingen. Således kan offentligheden under efterforskningsforhør altid udelukkes, når det antages, at den vil kunne vanskeliggøre oplysning af sagen (domstolsloven af 13. august 1915 § 126, stk. 2).

E. Forsvarerens stilling.

Sigtede har ret til at lade sig bistå af forsvarer på ethvert trin af forfølgningen (§ 99). Forsvarer kan enten være beskikket eller valgt. Ved herreds- og byretter samt lagmannsretter kan enhver advokat eller med rettens samtykke en anden uberygtet og egnet person virke som forsvarer (§ 103). I arrestantsager skal sigtede have forsvarer, og hvis sigtede ikke allerede har valgt en forsvarer, skal forsvarer, hvis det kan ske uden særlig ulempe eller tidsspilde, beskikkes før fængslingspørgsmålet prøves (§ 100, stk. 2).

En valgt forsvarer bliver efter begæring at beskikke, medmindre omstændighederne gør det utilrådeligt (§ 107). Rettens formand kan beskikke en anden forsvarer i stedet for den oprindeligt beskikkede, hvis det findes fornødent af hensyn til sigtedes tarv (§ 108).

En beskikket offentlig forsvarer har ret til ukontrolleret samkvem med sigtede i fængsel (§ 53, i lov af 12. december 1958 om fængselsvæsenet).

Der er ikke hjemlet forsvareren nogen ret til at deltage i udenretlige efterforskningskridt, men til retsmøder under efterforskningen (og forundersøgelsen) skal der så vidt muligt gives ham indkaldelse (§ 277, jfr. § 270). Den valgte forsvarer kan dog under særlige omstændigheder udelukkes fra at være til stede (§ 278, stk. 3). Sigtede - og dermed forsvareren - kan under efterforskningen begære rettergangsskridt foretaget til afkræftelse af mistanken (§ 268). Inden retsmødet skal der gives den beskikkede forsvarer lejlighed til at gøre sig bekendt med sagens dokumenter (§ 277, stk. 2). Sigtede og hans valgte forsvarer har ret til at gøre sig

bekendt med retsbogen og sagens akter, men kan indtil forundersøgelsens slutning udelukkes herfra, hvis der er grund til at frygte, at forfølgningens øjemed ellers vil blive modarbejdet eller udsat for fare (§§ 280 og 278, stk. 3).

I Straffeprocesslovkomitéens lovudkast findes udover den ovenfor side 39 nævnte regel om adgang til at afslå sigtedes begæring om beskikkelse af en bestemt person som forsvarer i en sag, der angår rigets sikkerhed eller forholdet til fremmede magter - navnlig følgende ændringsforslag:

En forsvarerbeskikkelse skal kunne tilbagekaldes, hvis det findes utilrådeligt, at den beskikkede forsvarer fortsat gør tjeneste (§ 106). Ved dommerafhøringer uden for retsmøde af børn i sædelighedssager skal forsvareren indvarsles og have ret til at være til stede, når det kan ske uden at sinke afhøringen (§ 245). Ved andre udenretlige efterforskningskridt er der ikke efter lovudkastet hjemlet forsvareren nogen adgang til at være til stede. Derimod foreslås der indført en hjemmel for forsvareren - herunder den valgte - til at gøre sig bekendt med sagens dokumenter, også sådanne, der ikke fremlægges i retten, såfremt det kan ske uden fare for efterforskningens øjemed (§ 248).

F. Særligt om afhøring af børn.

1. Som sigtet.

Ifølge § 98 i loven om rettergangsmåten i straffesaker tilkommer sigtedes partsrettigheder »også« værgen, hvis sigtede ikke har nået myndighedsalderen. Loven forudsætter, at den umyndige selv har partsrettigheder ved siden af værgen, jfr. Andenæs, Straffeprocessen, side 59. Er sigtede under 15 år, tilkommer valget af forsvarer dog værgen alene, jfr. lovens § 99, stk. 2.

Yderligere regler om mindreårige sigtedes stilling i retten findes ikke i den norske straffeprocesslov. Derimod indeholder påtaleinstruksen af 14. december 1934 med senere ændringer regler om politiets afhøring af mindreårige sigtede. Ifølge instruksens § 10, stk. 5, skal der, når en person under 21 år afhøres som mistænkt (sigtet) så vidt muligt gives underretning til værgen, der skal have lejlighed til at være til stede, til at gøre sig bekendt med de foreliggende oplysninger, samt til at udtale sig. Når et barn under 18 år eller nogen, som er anbragt i eller udskre-

vet på prøve fra en specialskole for børn med tilpasningsvanskeligheder eller andet behandlingshjem for sådanne børn, afhøres som mistænkt (sigtet), skal der ifølge instruksens § 10, stk. 6, være et medlem af eller repræsentant for børneværnsnævnet til stede, såfremt der er grund til det, og udvalget forlanger det.

2. Som vidne.

Ifølge straffeproseslovens § 172, stk. 2, skal indkaldelse som vidne for retten til et barn under 14 år forkyndes for dets »foresatte«, der har ansvaret for, at indkaldelsen efterkommes. § 186 bestemmer, at vidner, der ikke er fyldt 15 år, ikke må aflægge ed. Forklaring for dommeren af et vidne under 16 år under efterforskningsforhør i en sædelighedssag »bør« ifølge § 266, stk. 3, ske uden for et retsmøde. Ved forklaringer for dommeren uden for et retsmøde har sigtede og hans forsvarer efter gældende ret ikke krav på at være til stede, jfr. Andenæs, side 181.

Ifølge § 332, sidste stk., træder under domsforhandling for lagmannsret i sædelighedssager oplæsning af retlige forklaringer afgivet af vidner under 16 år i stedet for personlig afhøring, medmindre retten af særlige

grunde finder det uundgåeligt at indhente vidnets mundtlige forklaring. I så fald foretages afhøringen af lagmannen, jfr. § 334, stk. 3.

Om afhøring af børn som vidner til politirapport findes regler i påtaleinstruksens § 9. Det hedder heri, at når et barn afhøres som vidne, bør en af dets forældre eller foresatte normalt have lejlighed til at være til stede, såfremt de ikke selv er vidne eller anmeldt i sagen. I sædelighedssager bør barn under 16 år ikke afhøres som vidne flere gange eller i større udstrækning end højst nødvendigt. Afhøringen bør normalt begæres foretaget af dommeren og må kun i påtrængende tilfælde foretages af politiet. Piger skal i sædelighedssager så vidt muligt afhøres af en kvindelig dommer eller politifunktionær eller i overværelse af en kvinde, hvis ikke barnets forældre eller foresatte kan være til stede.

I straffeprosesslovkomitéens lovudkast foreslås i § 244 en regel om, at vidneforklaring af en person under 16 år, der afgives i en sædelighedssag uden for et retsmøde til en dommer, så vidt muligt skal optages på lydbånd. Afspilning af sådant lydbånd kan under hovedforhandlingen træde i stedet for personlig forklaring af det pågældende vidne, jfr. udkastets § 304.

Lovudkastet og den gældende retsplejelov som paralleltekster.

Gældende formulering.

Udkastet.

§ 29, stk. 4, nr. 1.

Stk. 4. I straffesager kan retten beslutte, at dørene skal lukkes, når sigtede (tiltalte) er under 18 år, samt undtagelsesvis.

1) når særegne omstændigheder giver grund til at antage, at offentlig forhandling ville tilføje nogen en uforholdsmæssig krænkelse, herunder når forklaring skal afgives om forretnings- eller driftshemmeligheder. I første række skal dette hensyn tages til de ved forbrydelsen forurettede og vidner, men det skal ikke være aldeles udelukket, at bestemmelse i så henseende træffes for at undgå at tilføje sigtede (tiltalte) eller hans nærmeste en uforholdsmæssig stor lidelse. Det er dog i sidstnævnte tilfælde en betingelse, at sigtede (tiltalte) selv begærer det;

§ 31, stk. 3.

Stk. 3. Offentlig gengivelse af forhandlingen i straffesager kan ved kendelse forbydes, såfremt sigtede er under 18 år, og det begæres af værgeren eller en repræsentant for børneværnsudvalget (i København børnenævnet). Endvidere kan offentlig gengivelse af, hvad der i straffesager forhandles i offentlige retsmøder, af retten undtagelsesvis ved kendelse helt eller delvis forbydes, når særegne omstændigheder giver grund til at antage, at sådan gengivelse vil tilføje en person, der ikke er sigtet under sagen, uforholdsmæssig stor lidelse, eller når det begæres af en sigtet, og retten skønner, at offentlig gengivelse vil forvolde ham eller hans nærmeste en uforholdsmæssig stor lidelse. Rettens nægtelse af at udstede sådant forbud kan påkæres. I øvrigt er rettens afgørelse ikke genstand for kære eller anke. Overtrædelse af rettens forbud straffes med bøde.

§ 29, stk. 4, nr. 1.

Stk. 4. I straffesager kan retten beslutte, at dørene skal lukkes, når sigtede (tiltalte) er under 18 år, samt undtagelsesvis

1) når særegne omstændigheder giver grund til at antage, at offentlig forhandling **vil** tilføje nogen en uforholdsmæssig krænkelse, herunder når forklaring skal afgives om forretnings- eller driftshemmeligheder. Dørlukning af hensyn til en sigtet (tiltalt), der er til stede, kan kun besluttes, hvis han selv begærer det.

§ 31, stk. 3.

Stk. 3. Offentlig gengivelse af forhandlingen i straffesager kan ved kendelse forbydes, såfremt sigtede er under 18 år, og det begæres af værgeren eller en repræsentant for børneværnsudvalget (i København børnenævnet). Endvidere kan retten ved kendelse helt eller delvis forbyde offentlig gengivelse af, hvad der i straffesager forhandles i offentlig retsmøde, når sådan gengivelse er egnet til at skade sagens oplysning, eller der er grund til at antage, at sådan gengivelse vil tilføje nogen en uforholdsmæssig krænkelse. Referatforbud af hensyn til sigtede (tiltalte), der er til stede, kan kun besluttes, hvis han selv begærer det. Retten kan endvidere forbyde offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, såfremt der fremsættes begæring herom, og ingen offentlig interesse findes at tale herimod. Rettens nægtelse af at udstede sådant forbud kan påkæres. I øvrigt er rettens afgørelse ikke genstand for kære eller anke. Overtrædelse af rettens forbud straffes med bøde.

*Gældende formulering.**Udkastet.*

§ 683. Alle spørgsmål om straf, som ikke i medfør af særlig lijemmel i lovgivningen afgøres uden særlig straffesag eller behandles i den borgerlige retsplejes former eller henhører under særlige domstole, behandles efter de i denne bog fastsatte regler. Det samme gælder sager om oprejsning i anledning af strafferetlig forfølgning, jfr. kap. 93 a.

§ 686, 1. pkt.

Forundersøgelse og enkeltstående retshandlinger foretages ved underretten, henholdsvis sø- og handelsretten, som undersøgelsesret.

§ 694. Enkeltstående retshandlinger foretages i reglen ved undersøgelsesretten (§ 686) i den retskreds, hvor den person, som skal afhøres, bor eller opholder sig, eller hvor den ting findes eller antages at være, til hvilken retshandlingen har hensyn.

§ 695. Forundersøgelse kan begæres enten i den retskreds, hvor forbrydelsen er begået, eller hvor sigtede er pågrebet, eller hvor han bor eller opholder sig, eller hvor oplysninger i sagen antages bedst at kunne tilvejebringes.

§ 704, stk. 2.

Stk. 2. At forundersøgelse eller enkeltstående retshandlinger uden for domsforhandling ikke er foregået ved rette værning, berøver dem ikke deres gyldighed.

§ 683. Alle spørgsmål om straf, som ikke i medfør af særlig hjemmel i lovgivningen afgøres uden særlig straffesag eller behandles i den borgerlige retsplejes former eller henhører under særlige domstole, behandles efter de i denne bog fastsatte regler. Det samme gælder sager om oprejsning i anledning af strafferetlig forfølgning og om klager over myndighedsmisbrug fra politiets side, jfr. kapitlerne 93 a og 93 b.

§ 686, 1. pkt.

Enkeltstående retshandlinger foretages ved underretten, henholdsvis sø- og handelsretten, som undersøgelsesret.

§ 694. Retsmøder under efterforskningen på begæring af politiet kan afholdes ved retten i enhver kreds, hvor oplysning i sagen må antages at kunne tilvejebringes, jfr. dog stk. 2, sidste punktum, og stk. 3.

Stk. 2. Begæring fra sigtede eller forsvareren om retsmøder under efterforskningen indgives til den ret, hvor sagen behandles, eller hvor den kan forventes behandlet. Ved samme ret afgøres tvistigheder mellem politiet og forsvareren om efterforskningsskridt.

Stk. 3. Retsmøder med henblik på sagens behandling i medfør af § 925 eller med henblik på sagens afslutning ved tiltalefrafald eller på anden måde uden domsforhandling afholdes ved retten i den kreds, hvor sigtede bor eller opholder sig, eller ved gerningsstedets værning. Kan intet af disse værning anvendes, vil sagen kunne behandles, hvor den sigtede er pågrebet.

§ 695. Udgår.

§ 704, stk. 2.

Stk. 2. At enkeltstående retshandlinger udenfor domsforhandling ikke er foregået ved rette værning, berøver dem ikke deres gyldighed.

*Gældende formulering.**Udkastet.*

§ 720. I alle sager, hvis forfølgning ikke er henvist til politimesteren eller private (§§ 721 og 725), tilkommer det statsadvokaten at påtale for den dømmende ret. Forfølgning ved undersøgelsesret rejses i sådanne sager af politimesteren, medmindre statsadvokaten undtagelsesvis overtager forfølgningen overensstemmende med reglerne i kap. 74 og 75. Politimesteren kan i disse sager kun frafalde forfølgning med statsadvokatens samtykke.

§ 720. I alle sager, hvis forfølgning ikke er henvist til politimesteren eller private (§§ 721 og 725), tilkommer det statsadvokaten at påtale for den dømmende ret. Forfølgning ved undersøgelsesret rejses i sådanne sager af politimesteren, medmindre statsadvokaten undtagelsesvis overtager forfølgningen.

(Se endvidere udkastets § 749, ad gældende § 805).

§ 721, *stk. 3.*

Stk. 3. I de tilfælde, hvor afgørelse ved en advarsel af en politisag mod en tiltalt, der findes skyldig, er udelukket (se § 937), kan politimesteren kun med statsadvokatens samtykke undlade påtale eller standse forfølgning. I øvrigt binder politimesterens beslutning om at undlade påtale eller standse forfølgning ikke de overordnede påtalemyndigheder; dog må påtalens iværksættelse eller forfølgningens fortsættelse i henhold til den overordnede myndigheds beslutning finde sted snarest muligt og senest inden 2 måneder efter politimesterens beslutning, der skal påtegnes sagen.

§ 721, *stk. 3.*

Ophæves.

Se dog udkastets § 749, ad gældende § 805.

§ 726. De lovbestemmelser, som særlig hjemler private beføjelse til at påtale lovovertrædelser, der også kan forfølges af det offentlige, bliver stående ved magt.

§ 726. De lovbestemmelser, som særlig hjemler private beføjelse til at påtale lovovertrædelser, der også kan forfølges af det offentlige, bliver stående ved magt.

Stk. 2. Endvidere skal lovovertrædelser, hvis offentlige forfølgning er betinget af en privats begæring, også hvor det ikke er særlig hjemlet, kunne påtales af den vedkommende private, dersom handlingen ikke kan medføre højere straf end hæfte.

Stk. 2. Endvidere skal lovovertrædelser, hvis offentlige forfølgning er betinget af en privats begæring, også hvor det ikke er særlig hjemlet, kunne påtales af den vedkommende private, dersom handlingen ikke kan medføre højere straf end hæfte.

Stk. 3. Ved forfølgningen i ovennævnte tilfælde finder reglerne i § 725, stk. 1 og 4, tilsvarende anvendelse. Dog skal det have sit forblivende ved den i lov om behandlingen af offentlige politisager i København m. m. af 11. februar 1863 § 2, 2. pkt., den formentlig forurettede hjemlede beføjelse til at indbringe til behandling som offentlig politisag myndighedsmisbrug af politiets

Stk. 3. Ved forfølgningen i ovennævnte tilfælde finder reglerne i § 725, stk. 1 og 4, tilsvarende anvendelse.

personale, således at herved reglerne i kapitel 81, jfr. § 721, skal finde anvendelse.

Stk. 4. Den ved ovennævnte lov af 11. februar 1863 hjemlede ret for den formentlig forurettede skal på tilsvarende måde gælde uden for København.

§ 730. Den, der sigtes for en forbrydelse, er berettiget til at vælge en forsvarer til at stå ham bi i overensstemmelse med de nedenfor nærmere givne regler. Er han under 18 år, tilkommer valget hans værge, som derhos altid er berettiget til at optræde på hans vegne.

Stk. 2. Kun de til møde for vedkommende ret berettigede advokater eller de særlig af justitsministeren til beskikkelse som offentlige forsvarere ved vedkommende ret antagne personer kan vælges til forsvarere. Dog kan retten, når det under hensyn til sagens karakter og øvrige omstændigheder findes forsvarligt, tillade, at der som forsvarer vælges en advokat fra andet nordisk land. Endvidere kan retten undtagelsesvis tilstede, at andre uberygtede personer over 18 år benyttes som forsvarere.

Stk. 3. Udelukkede fra at vælges er personer, der er indkaldt til at afhøres som vidner eller syns- eller skønsmænd, eller som er begæret indkaldt i sådan egenskab, indtil retten har truffet afgørelse herom, eller hvis optræden ifølge § 60, nr. 3, ville medføre inhabilitet hos dommeren.

§ 733. Til at beskikkes som offentlige forsvarere antager justitsministeren efter overenskomst et passende antal af de til møde for vedkommende domstol berettigede advokater eller, om fornødent, andre dertil egnede mænd. I påtrængende tilfælde kan dog også en advokat, der ikke er antaget af justitsministeren, men dog berettiget til møde for vedkommende ret, beskikkes til

§ 730. Den, der sigtes for en forbrydelse, er berettiget til at vælge en forsvarer til at stå ham bi i overensstemmelse med de nedenfor nærmere givne regler. Er han under 18 år, tilkommer valget hans værge, som derhos altid er berettiget til at optræde på hans vegne.

Stk. 2. Kun de til møde for vedkommende ret berettigede advokater eller de særlig af justitsministeren til beskikkelse som offentlige forsvarere ved vedkommende ret antagne personer kan vælges til forsvarere. Dog kan retten, når det under hensyn til sagens karakter og øvrige omstændigheder findes forsvarligt, tillade, at der som forsvarer vælges en advokat fra andet nordisk land. Endvidere kan retten undtagelsesvis tilstede, at andre uberygtede personer under 18 år benyttes som forsvarere.

Stk. 3. Retten kan på ethvert tidspunkt under sagen ved kendelse afvise en valgt forsvarer, hvis betingelserne efter § 733, stk. 2, for at nægte at beskikke ham foreligger. Der skal i så fald på begæring beskikkes sigtede en offentlig forsvarer.

Stk. 4. Udelukkede fra at vælges er personer, der er indkaldt til at afhøres som vidner eller syns- eller skønsmænd, eller som er begæret indkaldt i sådan egenskab, indtil retten har truffet afgørelse herom, eller hvis optræden ifølge § 60, nr. 3, ville medføre inhabilitet hos dommeren.

§ 733. Til at beskikkes som offentlige forsvarere antager justitsministeren efter overenskomst et passende antal af de til møde for vedkommende domstol berettigede advokater eller, om fornødent, andre dertil egnede mænd. I påtrængende tilfælde kan dog også en advokat, der ikke er antaget af justitsministeren, men dog berettiget til møde for vedkommende ret, beskikkes til

forsvarer. Efter sigtedes begæring kan endvidere en advokat, der ikke er antaget af justitsministeren, beskikkes til forsvarer, for så vidt det findes forsvarligt, og han er mødeberettiget for den pågældende ret og er villig til at lade sig beskikke.

§ 736. Beskikkelsen kan tilbagekaldes, når det findes nødvendigt i forsvarets interesse, samt, for så vidt sagen ikke derved forhales, efter begæring af sigtede, når han har truffet overenskomst om forsvarets udførelse uden udgift for det offentlige.

§ 737. Forsvareren er berettiget til at overvære alle retsmøder, selv om disse holdes for lukkede døre (§ 29), den valgte forsvarer dog kun, for så vidt han ikke er udelukket fra tilstedeværelse i medfør af § 821, nr. 3. I de retsmøder, der afholdes, forinden tiltale er rejst, er forsvareren berettiget til at fremføre bemærkninger og til i korthed at få disse tilført protokollen; men dommeren bestemmer, på hvilket tidspunkt af retsmødet dette kan ske, jfr. dog § 824. I retsmødet er forsvareren berettiget til at samtale med den sigtede angående disse tilførsler, men i anden anledning kun med dommerens samtykke.

§ 737, stk. 2-4.

Stk. 2. Under domsforhandlingen kan det af retten tillades, at flere valgte forsvarere optræder for samme sigtede, dog kun én for

forsvarer. Efter sigtedes begæring kan endvidere en advokat, der ikke er antaget af justitsministeren, beskikkes til forsvarer, for så vidt han er mødeberettiget for den pågældende ret og er villig til at lade sig beskikke.

Stk. 2. Retten kan ved kendelse nægte at beskikke den af sigtede ønskede advokat til forsvarer, hvis hans medvirken på grund af særlige omstændigheder, herunder hensynet til sigtedes tarv eller sagens behørig fremme eller opklaring ikke kan anses for forsvarlig. I sager, der angår statens sikkerhed eller dens forhold til fremmede magter, kan sigtedes begæring om beskikkelse af en bestemt advokat som forsvarer altid afslås.

§ 736. Beskikkelsen kan tilbagekaldes, når det findes nødvendigt i forsvarets interesse, samt, for så vidt sagen ikke derved forhales, efter begæring af sigtede, når han har truffet overenskomst om forsvarets udførelse uden udgift for det offentlige.

Stk. 2. Beskikkelse kan endvidere ved kendelse tilbagekaldes, hvis de i § 733, stk. 2, nævnte særlige omstændigheder kommer til at foreligge.

§ 748. Sigtede og hans forsvarer underrettes så vidt muligt om alle retsmøder og er berettiget til at overvære dem. Dette gælder ikke retsmøder, der afholdes med henblik på at opnå rettens forudgående kendelse om foretagelse af foranstaltninger i henhold til kapitlerne. Er sigtede fængslet, kan fremstilling af ham undlades, hvis den vil være forbundet med uforholdsmæssigt besvær.

Stk. 2. Forsvareren er berettiget til at fremføre bemærkninger og i korthed at få disse tilført protokollen, men dommeren bestemmer, på hvilket tidspunkt af retsmødet dette kan ske.

(Om § 748, stk. 3, se ad gældende § 764. Om § 748, stk. 4, se ad gældende § 821).

§ 737. Under domsforhandlingen kan det af retten tillades, at flere valgte forsvarere optræder for samme sigtede, dog kun én for

Gældende formulering.

hver enkelt del af forhandlingen. Sigtede er berettiget til selv tillige at tage ordet til sit forsvar, ifr. dog 8 956, stk. 1, og 8 965, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 3. Den offentlige forsvarer, som er beskikket til at varetage sigtedes tarv under domsforhandlingen, er beføjet til at give møde også under retshandlinger ved anden ret. Skal en sådan retshandling foregå uden for den underretskreds, hvori han bor, kan på hans begæring en særlig forsvarer beskikkes til at møde ved samme. Dog bør i påtrængende tilfælde retshandlingen ikke ud sættes herefter.

Stk. 4. Når forsvarerens hverv er endt, er han forpligtet til at aflevere til retten de ham udleverede udskrifter og genparter af sagens aktstykker.

Kap. 67, 68 og 69.

Kapitel 70.

Sigtedes indkaldelse for retten.

§ 762. Den sigtede, som befinder sig på fri fod, er pligtig efter lovlige indkaldelse personlig at møde for retten til afhørelse og i øvrigt, når loven kræver hans nærværelse. Udeblivelse uden oplyst lovligt forfald kan efter de nærmere i loven givne regler medføre anholdelse, fængsling, beslaglæggelse af formuen eller sagens pådømmelse i sigtedes fraværelse.

§ 763. Sigtede er ordentligvis pligtig at møde for den ret, ved hvilken tiltale er rejst eller forundersøgelse indledet.

Stk. 2. Foregår forundersøgelse eller er tiltale i en politisag rejst i en anden underretskreds end den, i hvilken sigtede bor eller opholder sig, kan dog retten, når sigtede begærer det eller udebliver, bestemme, at han skal møde til afhørelse ved undersøgelsesretten (§ 686) i den kreds, hvor han bor eller opholder sig.

Stk. 3. Hvor sigtedes helbredstilstand gør dette nødvendigt, bliver retten at sætte på sådant sted, som omstændighederne udkræver.

Udkastet.

hver enkelt del af forhandlingen. Sigtede er berettiget til selv tillige at tage ordet til sit forsvar, jfr. dog § 956, stk. 1, og § 965, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 2. Den offentlige forsvarer, som er beskikket til at varetage sigtedes tarv under domsforhandlingen, er beføjet til at give møde også under retshandlinger ved anden ret. Skal en sådan retshandling foregå uden for den underretskreds, hvori han bor, kan på hans begæring en særlig forsvarer beskikkes til at møde ved samme. Dog bør i påtrængende tilfælde retshandlingen ikke ud sættes herefter.

Stk. 3. Når forsvarerens hverv er endt, er han forpligtet til at aflevere til retten de ham udleverede udskrifter og genparter af sagens aktstykker.

Nye bestemmelser er ikke formulerede.

Kap. 67 og 68.

Se ad gældende § 764.

I § 934 om virkningen af tiltaltes udeblivelse i en politisag indsættes efter stk. 1:

„*Stk. 2.* Behandles sagen i en anden retskreds end den, i hvilken tiltalte bor eller opholder sig, kan retten dog, hvis tiltalte begærer det eller udebliver, bestemme, at tiltalte skal møde til afhøring i den kreds, hvor han bor eller opholder sig.”

Stk. 2 og 3 bliver stk. 3 og 4.

Stic. 4. Retten bestemmer indkaldelsesvarslet, hvor loven ikke indeholder forskrift herom.

§ 764. For så vidt sigtede ikke under møde for retten af denne har fået pålæg om yderligere møde til bestemt tid og sted, bliver han at indkalde til retsmøde ved en efter reglerne i kap. 17 forkyndt skriftlig tilsigelse, der, hvor ikke andet er bestemt, udgår fra den ret, for hvilken mødet skal finde sted.

Stk. 2. Foruden sigtedes navn, og hvad der i øvrigt hører til hans nøjagtige betegnelse, sted og tid for mødet, det varsel, som skal gives, samt bemærkning om følgerne af udeblivelse uden oplyst forfald skal tilsigelsen, første gang sigtede indkaldes i en sag, angive, hvorpå sigtelsen går ud. I indkaldelse til møde under domsforhandling (stævning) bliver sagen at betegne ved henvisning til anklageskriftet.

§ 765. Sigtede, som møder eller fremstilles for retten til afhørelse, adspørges først om navn, alder, stilling samt bopæl og andet, som findes fornødent til oplysning om hans identitet.

Stk. 2. Efter dernæst at have gjort sigtede bekendt med den imod ham rettede sigtelse og med, at han ikke er forpligtet til at udtale sig, spørger dommeren ham, om han er villig til at forklare sig nærmere om de forhold, sigtelsen angår. I bekræftende fald udspørger påtalemyndigheden ham nærmere om sagen. Derefter kan forsvareren, hvis en sådan er til stede, stille spørgsmål til sigtede. Yderligere spørgsmål kan, foruden af dommeren, stilles af påtalemyndigheden og forsvareren.

Stk. 5. Når særlige omstændigheder i det enkelte tilfælde gør det påkrævet, kan dommeren i fornødent omfang fravige reglerne i stk. 2, 2. og 3. pkt., ved selv i stedet for påtalemyndighed og forsvarer at udspørge sigtede.

Stk. 4. Når dommeren finder det hensigtsmæssigt, kan han bestemme, at sigtedes forklaring helt eller delvis først vil være at afgive på et senere tidspunkt af retsforhandlingen.

Se ad gældende § 764.

§ 748, *stk. 3.* Retten kan pålægge sigtede at indfinde sig til et retsmøde. Dersom pålægget ikke er givet i et tidligere retsmøde, meddeles det ved en skriftlig tilsigelse. Tilsigelse sker med mindst aftens varsel. Retten kan dog fastsætte andet varsel eller pålægge sigtede at møde straks. Tilsigelsen skal indeholde oplysning om sigtelsens genstand. Udeblivelse kan kun medføre retsvirkninger, hvis tilsigelsen er lovligt forkyndt og indeholder oplysning om virkningerne af udeblivelse.

§ 754. Ved afhøringer i retten finder §§ 751 og 752 tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Om fremgangsmåden ved afhøring af sigtede gælder regler svarende til dem, der er fastsat om vidner i § 183, stk. 1 og 2.

*Gældende formulering.**Udkastet.*

Stk. 5. Sigtede er berettiget til på ethvert trin af sagen at tage sin erkendelse af sigtelsens rigtighed tilbage.

§ 766. Sigtede fremstilles i retten fri for bånd.

Stk. 2. Ingen tvang må anvendes imod en sigtet, der vægrer sig ved at svare i det hele eller på enkelte spørgsmål, eller som hindrer afhørelsen ved forstilt afsindighed eller på lignende måde. Kan sådant forhold medføre sagens forhaling eller vanskeliggøre forsvaret, bør dommeren gøre ham opmærksom derpå.

§ 767. Sigtede skal tiltales med ro og værdighed. Spørgsmålene til ham bør være bestemte, tydelige og således stillede, at det er ham klart, hvad han bekræfter eller benægter ved sine svar, og intet spørgsmål må fremsættes således, at noget, der er benægtet eller ikke vedgået, forudsættes som tilstået.

Stk. 2. Løfter, urigtige foregivender eller trusler må ikke anvendes. Ej heller må afhøringen forlænges i det øjemed at fremskaffe en tilståelse.

Stk. 3. Det er ikke sigtede tilladt at rådføre sig med en forsvarer angående den umiddelbare besvarelse af de ham gjorte spørgsmål.

Stk. 4. Er sigtede under 15 år, finder reglerne i § 183, stk. 3, anvendelse.

Kap. 71-73 a.

Kap. 74 og 75.

Kapitel 74.

Efterforskning.

§ 801. Det påhviler politiembedsmændene, når i øvrigt betingelserne derfor er til stede, af egen drift og med den størst mulige hurtighed at efterforske alle strafbare handlinger, som forfølges af det offentlige, så snart der opstår rimelig formodning om, at sådanne er forøvede.

§ 802. Statsadvokaten fører tilsyn med politiets efterforskning af forbrydelser. Han

Se ad gældende § 765, stk. 2.

Nye bestemmelser er ikke formulerede.

Kap. 67 og 68.

Kapitel 67.

Efterforskning.

§ 742. Anmeldelser om strafbare forhold foretages til politiet.

Stk. 2. Politiet iværksætter efter anmeldelse eller af egen drift efterforskning, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået.

kan som følge heraf begære oplysninger af og stille forlangender til vedkommende politimester (politidirektøren) og, når særegne omstændigheder måtte opfordre hertil, selv handle i dennes sted, men politimesteren (politidirektøren) skal da uopholdelig underrettes om de trufne dispositioner.

§ 803. Anmeldelser fra private om formentlig begåede forbrydelser eller om forhold, der vækker mistanke herom, gøres ordentligvis til politiet. Dog kan de også modtages af statsadvokaten, som da ufortøvet tilstiller politimesteren samme.

Stk. 2. Anmeldelsen kan være skriftlig eller mundtlig; i sidste fald skal modtageren af samme opsætte skriftlig beregning om den.

Stk. 3. Når dertil findes grund, kan politimesteren eller statsadvokaten, forinden videre skridt foretages, ved begæring til undersøgelsesretten foranledige anmelderen afhørt for retten (jfr. § 809).

§ 804. Er sagens påtale afhængig af justitsministerens befaling eller af en opfordring fra en særlig offentlig myndighed (jfr. § 722), skal politimesteren bringe de ham tilkomne oplysninger henholdsvis til statsadvokatens eller den særlige myndigheds kundskab, men i øvrigt ikke foretage yderligere efterforskninger, førend vedkommendes befaling eller opfordring foreligger.

Stk. 2. Er en lovertrædelse, hvis offentlige forfølgning er betinget af en privats begæring, kommet til politimesterens kundskab, men der er grund til at antage, at den er den pågældende private ubekendt, kan han gøre meddelelse til denne, men foretager i øvrigt ingen efterforskning, førend en udtrykkelig begæring fra den private foreligger. Indeholder en af den private indgivne anmeldelse om forbrydelsen ingen sådan begæring, skal han foranlediges til at give den fornødne erklæring.

Stk. 3. Ovenstående regler udelukker dog ikke, at uopsættelige efterforskningsskridt foretages, førend befalingen, opfordringen eller begæringen foreligger, såfremt gemningen må antages at være vedkommende ubekendt, og omstændighederne gør det rimeligt, at påtale vil blive begært (jfr. § 722).

Se ad gældende § 801.

§ 805. Finder politimesteren, at der mangler grund til at foretage videre skrift i anledning af en indgiven anmeldelse eller en fremsat begæring om forfølgning, skal han på forlangende meddele en skriftlig erklæring om sin vægring, og om denne er grundet på, at den formentlige lovovertrædelse ikke antages at være genstand for offentlig forfølgning, eller på anmeldelsens utilstrækkelige grundlag.

Stk. 2. Den, som har indgivet anmeldelsen eller fremsat begæringen, kan derefter henvende sig til den overordnede myndighed med andragende om, at det må blive pålagt vedkommende at træde i virksomhed.

§ 806. Efterforskningen skal rettes på at tilvejebringe sådanne oplysninger, som er tilstrækkelige til at bestemme, om forfølgning skal indledes ved retten ved begæring om forundersøgelse eller ved iværksættelse af tiltale.

Stk. 2. Så bør og i øvrigt alle oplysninger fremskaffes og foranstaltninger træffes, som skønnes nødvendige eller tjenlige til at forberede sagens behandling ved retten.

Stk. 3. Befrygtes et bevis ellers at ville gå tabt, bør bevisførelse foranstaltes.

Stk. 4. Udover disse øjemed må efterforskningen ikke strækkes.

§ 807. Til opnåelse af efterforskningens øjemed er politimesteren berettiget til under de betingelser og med de nærmere bestemmelser, som herom i det foregående er fastsat, at foretage ransagninger og beslaglæg-

§ 749. Politiet afviser en indgivet anmeldelse, hvis der ikke findes grundlag for at indlede efterforskning. Er der ikke grundlag for at fortsætte en påbegyndt efterforskning, kan beslutningen om at indstille efterforskningen ligeledes træffes af politiet, når der ikke har været rejst sigtelse, eller sigtelsen har vist sig grundløs. I andre tilfælde træffes bestemmelsen om at indstille forfølgningen af den myndighed, som påtaleretten tilkommer, medmindre justitsministeren giver anden forskrift. Afgørelsens dato skal fremgå af sagens akter.

Stk. 2. Afvises anmeldelsen eller opgives forfølgningen, underrettes anmelderen og andre, der må antages at have rimelig interesse deri, om afgørelsen og om adgangen til at indbringe den for den overordnede anklagemyndighed.

Stk. 3. Har nogen været sigtet, underrettes tillige den sigtede om afgørelsen. Forfølgning mod den, der har været sigtet, kan kun fortsættes efter den overordnede myndigheds bestemmelse, hvis meddelelse herom er forkyndt for ham inden 2 måneder fra den dag, da bestemmelsen om efterforskningens afslutning er truffet, medmindre sigtedes forhold har medført, at rettidig forkyndelse ikke har kunnet ske, eller betingelserne for genoptagelse, jfr. § 975, er til stede.

§ 743. Efterforskningen har til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er til stede, og at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten.

Se ad gældende § 809.

§ 750. Politiet kan foretage afhøringer, men kan ikke pålægge nogen at afgive forklaring, og ingen tvang må anvendes for at få nogen til at udtale sig. Enhver er dog pligtig på forlangende at opgive navn,

*Gældende formulering.**Udkastet.*

gølgelser, fordrø oplysninger af offentlige myndigheder, indkalde vidner, foretage besigtigelse, lade foretage syn og skøn, anholde mistænkte m. v.

adresse og fødselsdato til politiet, og undladdelse heraf straffes med bøde.

Stk. 2. Kræver loven i anledning af en således truffen foranstaltning en efterfølgende henvendelse til retten, påhviler det den pågældende embedsmand at sørge for, at denne finder sted på lovbealet måde.

Stk. 3. Forinden politiet foretager udenretslig afhøring af en sigtet, skal det udtrykkelig gøre ham opmærksom på, at han ikke er forpligtet til at svare.

§ 753. Ved politiets afhøring af en person, der ikke er sigtet, finder bestemmelserne i §§ 173, stk. 1, 182 og 184, stk. 1 og 2, tilsvarende anvendelse.

Se ad gældende § 809.

§ 752. Inden politiet afhører en sigtet, skal han udtrykkelig gøres bekendt med sigtelsen og med, at han ikke er forpligtet til at udtale sig. Det skal af rapporten fremgå, om disse regler er iagttaget.

Stk. 3. Spørgsmål til en sigtet må ikke stilles således, at noget, der er benægtet eller ikke erkendt, forudsættes tilstået. Løfter, urigtige foregivender eller trusler må ikke anvendes.

Stk. 4. Afhøringen må ikke forlænges alene for at opnå en tilståelse. Ved afhøringer, der ikke er ganske kortvarige, anføres i rapporten tidspunkterne for afhøringens begyndelse og afslutning.

Stk. 5. Sigtede må ikke rådføre sig med sin forsvarer eller andre angående den umiddelbare besvarelse af et stillet spørgsmål.

Stk. 4. Er den mistænkte under 15 år, finder reglerne i § 183, stk. 3, tilsvarende anvendelse. Endvidere finder bestemmelserne i § 822, stk. 4, tilsvarende anvendelse.

§ 752, stk. 2. Er sigtede under 18 år, og angår sagen en overtrædelse af borgerlig straffelov eller af andre love, hvori de i kap. (tidligere kap. 68, 69, 71 og 72) i statsadvokatsager omhandlede retsmidler er gjort anvendelige, skal børne- og ungdomsværnet så vidt muligt underrettes om sagen og have adgang til at overvære afhøringen.

Stk. 5. Om de foretagne efterforsknings-handlinger optages skriftlige beretninger.

§ 744. Politiet udfærdiger snarest rapport om de afhøringer, der foretages, og om andre efterforskningsskridt, medmindre oplysning herom foreligger på anden måde.

§ 751. Det væsentlige indhold af de afgivne forklaringer tilføres rapporterne, og særligt vigtige dele af forklaringerne gengives så vidt muligt med den afhørtes egne ord.

Stk. 2. Der skal gives den afhørte mulighed for at gøre sig bekendt med gengivelsen af forklaringen. Den afhørtes eventuelle rettelser og tilføjelser medtages.

Stk. 3. Fonetisk optagelse af forklaringer må kun finde sted, når den afhørte er gjort bekendt hermed.

§ 745. Forsvareren har adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, politiet har tilvejebragt. I det omfang materialet uden ulempe kan mangfoldiggøres, skal genpart tilstilles forsvareren. Forsvareren må ikke uden politiets samtykke overlevere det ham udleverede materiale til sigtede eller andre.

Stk. 2. Forsvareren har adgang til at overvære politiets afhøringer af sigtede og ret til at stille yderligere spørgsmål. Efter begæring skal forsvareren underrettes om tidspunktet for afhøringerne.

Stk. 3. Når en afhøring, en konfrontation eller andet efterforskningskridt af lignende betydning kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, giver politiet så vidt muligt meddelelse til forsvareren inden foretagelsen, således at han kan få lejlighed til at være til stede.

Stk. 4. Hvis hensynet til statens sikkerhed, til sagens opklaring eller til trediemand gør det påkrævet, kan reglerne i stk. 1 og 3 fraviges, eller politiet kan give forsvareren pålæg om ikke at videregive de fra politiet modtagne oplysninger.

§ 808. Skønner politimesteren enten straks eller i løbet af efterforskningen, at der vil blive spørgsmål om at undlade påtale i medfør af § 723, forelægger han de fremkomne oplysninger for statsadvokaten og standser alle ikke uopsættelige efterforskningskridt, indtil beslutning fra denne foreligger.

Se ad gældende § 805.

§ 809. Finder politimesteren (jfr. §§ 801 og 802), at der under efterforskningen bør træffes foranstaltninger, som kræver medvirkning af retten (kap. 18, 19 og 67-72), kan han rette fornøden begæring til denne.

Stk. 2. Undersøgelsesretten er pligtig at tage begæringen til følge, medmindre nogen

§ 747. Retsmøde afholdes, når der fremsættes begæring om foranstaltninger, som kræver rettens medvirken. På begæring afholdes endvidere retsmøde, når det er påkrævet for at sikre bevis, som ellers må befrygtes at ville gå tabt, eller som ikke uden væsentlig ulempe eller forsinkelse vil kunne

Gældende formulering.

af de hindringer er til stede, som er betegnede nedenfor i § 817, eller denne lovs regler i øvrigt er til hinder derfor. Retten prøver i enhver henseende, hvorvidt en fremsat begæring om beslaglæggelse, ransagning, anholdelse eller fængsling er tilstrækkelig begrundet. Fremkommer sådan begæring fra sigtedes eller dennes forsvarers side, er undersøgelsesretten i tilsvarende omfang pligtig at tage begæringen til følge, medmindre det må antages, at foretagelsen af den pågældende retshandling er uden betydning for sigtedes forsvar.

Stk. 3. Rettens virksomhed ophører, når den begærte retshandling er tilendebragt, dog kan retten uden at afvente yderligere begæring foretage rettergangsskridt, som ikke uden ulempe kan opsættes.

Stk. 4. Også ellers, såsom hvor anmeldelse om en forbrydelse sker umiddelbart til retten, kan denne af egen drift foretage retshandlinger, som ikke tåler opsættelse. For nøden meddelelse gives uden ophold politimesteren.

§ 810. Under efterforskningen er retsmøderne ikke offentlige, så længe undersøgelsen ikke er rettet mod en bestemt person som sigtet; er dette derimod tilfældet, er retsmøderne offentlige, medmindre retten i medfør af § 29 har besluttet, at forhandlingen skal foregå for lukkede døre.

Stk. 2. Med hensyn til undersøgelsesrettens virksomhed under efterforskningen finder de i §§ 821, 822 og 824 givne regler anvendelse, for så vidt det ikke udelukkes ved forholdets natur. Endvidere finder reglen i § 823 anvendelse.

§ 811. Tages den begæring eller opfordring, af hvilken en offentlig forfølgning er afhængig, tilbage, eller befales det af en politimesteren overordnet myndighed, standses efterforskningen, og sagen henlægges med påtegning om grunden. Hvis meddelelsen til politimesteren om den omstændighed, der foranlediger sagens henlæggelse, ikke er sket gennem statsadvokaten, gør politimesteren indberetning om det passerende til denne, for så vidt sagen hører under hans virkekreds.

Udkastet.

føres umiddelbart for den dømmende ret, eller når det må antages at være af betydning for efterforskningen eller af hensyn til en offentlig interesse.

§ 746. Retten afgør tvistigheder om lovligheden af politiets efterforskningsskridt samt om sigtedes og forsvarerens beføjelser, herunder om begæringer fra forsvareren eller sigtede om foretagelsen af yderligere efterforskningsskridt. Afgørelsen træffes på begæring ved kendelse.

Se ad gældende §§ 821-824.

Se ad gældende § 805.

*Gældende formulering.**Udkastet.*

§ 812. Findes efterforskningens øjemed at være opnået, tager vedkommende embedsmand beslutning om sagens forfølgning ved retten i overensstemmelse med de i det følgende givne regler eller om efterforskningens afslutning ved sagens henlæggelse. Henlægges sagen, vedtegnes grunden.

Stk. 2. Er politimesteren påtaleberettiget i henhold til § 721, tilkommer det ham at tage de ovennævnte beslutninger. Hører sagen under statsadvokatens virkekræds, har politimesteren at begære retlig forundersøgelse, når han ifølge efterforskningens resultat finder anledning dertil, og gør derom indberetning til statsadvokaten; ellers indsender han sagen til statsadvokaten, der tager fornøden beslutning om yderligere efterforskning, begæring om forundersøgelse, tiltale eller sagens henlæggelse.

§ 813. Får politimesteren, efter at tiltale er rejst i en under statsadvokatens virkekræds hørende sag, kundskab om omstændigheder, der opfordrer til yderligere efterforskning, og forholdene ikke tilsteder at indhente statsadvokatens nærmere bestemmelse, foretager han på egen hånd de efterforsknings handlinger, han skønner fornødne, og gør derefter uopholdelig indberetning til statsadvokaten om det foretagne. Under en sådan genoptagen efterforskning kan politimesteren, om fornødent, overensstemmende med § 809 rette begæringer til en anden undersøgelsesret om foretagelse af enkeltstående retshandlinger (jfr. § 820, stk. 2):

§ 814. Klage over formentligt myndighedsmisbrug fra politiets side under efterforskning kan fremsættes for undersøgelsesretten i den kreds, hvor den påklagede handling har fundet sted, eller for den ret, hvis virksomhed påkaldes mod klageren, eller ved hvilken sag om den lovovertrædelse, der var genstand for efterforskning, tingfæstes.

Stk. 2. Unnlader politiet i de i denne lovs §§ 746, 750 a og b og 758, jfr. 773, §§ 774 og 783 omhandlede tilfælde at forelægge sagen for retten inden de foreskrevne frister, skal underrettsdommeren på det sted, hvor be-

Se ad gældende § 805.

Se ad gældende § 805.

Lovudkastets kap. 93 b, se betænkningen side 35.

§ 746. *Stk. 2.* Bliver dommeren bekendt med, at en af politiet i medfør af denne lov iværksat foranstaltning, der kræver rettens godkendelse, ikke er forelagt retten inden udløbet af den herfor fastsatte frist, bestem-

slaglæggelsen, telefonaflytningen m. v., ransagningen, anholdelsen eller fængslingen er sket, når det ved klage fra den forurettede eller på anden måde kommer til hans kundskab, afæske politiet nærmere forklaring og kan efter omstændighederne ophæve den trufne foranstaltning. Undlader politiet at svare, ophæves foranstaltningen straks ved kendelse.

mer han efter at have afkrævet politiet en redegørelse, om foranstaltningen skal oprettholdes eller ophæves.

Kapitel 75.

Forundersøgelse ved retten.

§ 815. Forundersøgelse finder ikke sted i politisager eller i de i § 800, stk. 2, nævnte sager. Forundersøgelse i politisager kan dog begæres, hvis fængsling finder sted.

Stk. 2. Forundersøgelse ved retten foretages kun efter begæring af politimesteren eller af statsadvokaten, hvor denne optræder i politimesterens sted, og skal være rettet mod en bestemt person som sigtet.

Stk. 3. Om genoptagelsen af en sluttet forundersøgelse gælder reglen i § 825, stk. 3.

§ 816. Begæring om forundersøgelse fremsættes skriftlig eller mundtlig til retsbogen; den skal betegne den eller de personer, mod hvem, og den eller de handlinger, med hensyn til hvilke undersøgelse begæres, og skal ledsages af de fornødne nærmere begæring om indkaldelse af vidner m. v.

Stk. 2. Ved begæringens indgivelse til retten er sagen tingfæstet.

Stk. 3. Forundersøgelsen begrænses i reglen til de sigtede og de handlinger, som er betegnede i begæringen. Fremkommer der under forundersøgelsen grundet mistanke mod andre personer eller om andre forbrydelser end dem, der er nævnt i begæringen, bør retten give påtalemyndigheden fornøden meddelelse; dog kan retten uden at afvente yderligere begæring foretage sådanne skridt, som ikke uden ulempe kan udsættes.

§ 817. Finder retten, at sagen ikke er indbragt for ret værning, eller at den, der påtaler, ej er berettiget dertil, eller at forundersøgelse er udelukket ved reglerne i denne lov, eller at handlinger af den art, som sig-

teisen angår, ikke er genstand for straf, eller at strafskylden er forældet eller forfølgning af andre lignende grunde utilstedelig, afsiger den kendelse om, at begæringen om forundersøgelserne ikke kan tages til følge.

§ 818. Forundersøgelsens øjemed er at tilvejebringe sådanne oplysninger, som udfordres for at afgøre om, for hvilken forbrydelse og for hvilken ret tiltale skal rejses. Tillige bliver sådanne beviser at føre, som det må anses for umuligt eller dog forbundet med særlig ulempe at tilvejebringe under domsforhandlingen. Udover disse øjemed må forundersøgelsen ikke strækkes. Ganske særlig bør det iagttages, at børn under 15 år, der må antages at skulle afhøres under domsforhandlingen, ikke afhøres under forundersøgelsen, medmindre det må anses for tvingende nødvendigt af hensyn til tiltale-spørgsmålet.

§ 819. Om de retshandlinger, der skal foretages til opnåelse af forundersøgelsens øjemed, tager dommeren beslutning i henhold til begæring fra parterne. Det påhviler som følge heraf politimesteren at ledsage sin begæring om forundersøgelse med de fornødne nærmere begæringer om indkaldelse af vidner m. v. samt, efterhånden som forundersøgelsen skrider frem, at fremkomme med yderligere begæringer i så henseende, for så vidt det fremkomne giver anledning dertil. Tilsvarende pligt påhviler forsvareren i sigtedes interesse. Også uden for de undtagelsestilfælde, hvor statsadvokaten påtaler for undersøgelsesretten, er han berettiget til at henvende sådanne begæringer til den.

Stk. 2. Retshandlinger, som parterne ikke har begæret, kan dog besluttes af dommeren af egen drift, når han finder dem fornødne for øjemedet, navnlig i sigtedes interesse. Derhos bør dommeren våge over, at undersøgelsen fremmes med størst mulige hurtighed, og kan i den anledning rette opfordring til politimesteren samt efter omstændighederne ved kendelse ophæve en fængsling, der utilbørlig forlænges.

Stk. 3. Findes en begæring ikke at kunne tages til følge, afsiges kendelse.

Stk. 4. Politimesteren skal efter dommerens i det enkelte tilfælde fremsatte ønske

holde denne underrettet om, hvilke undersøgelseshandlinger han, efter at forundersøgelse ved retten er begyndt, foretager på egen hånd.

§ 820. Under betingelser, som svarer til de i § 819, stk. 2, nævnte, kan dommeren give politiet pålæg.

Stk. 2. I påtrængende tilfælde kan en undersøgelsesdommer, for hvem sagen ikke er tingfæstet, uden at afvente begæring, foretage enkelte retshandlinger i undersøgelsens interesse, som han anser for uopsættelige. Han har i så fald uopholdelig at underrette den dommer, for hvem sagen er tingfæstet, om det foretagne.

§ 821. Det er påtalemyndighedens pligt at være til stede i retsmøderne under forundersøgelsen som regel ved politimesteren eller dennes fuldmægtig, og så vel sigtede som dennes forsvarer (jfr. § 737) har ordentligvis ret til at være til stede i disse, hvad enten de er offentlige eller ej.

Stk. 2. Undtagelse fra foranstående regel finder sted:

- 1) når dommeren finder anledning til at anvende den ham efter § 151, stk. 1, tilkommende beføjelse mod nogen af de nævnte personer;
- 2) sigtede kan midlertidig fjernes, når der er grund til at antage, at en uforbeholden udtalelse af en person, der afhøres, ellers ikke kan opnås;
- 3) sigtede og hans valgte forsvarer kan midlertidig udelukkes fra deltagelse, når der er grund til at antage, at den pågældende vil modvirke undersøgelsen ved at påvirke medsigtede eller vidner til at afgive urigtig forklaring, ved at fjerne gerningens spor eller på anden lignende måde; når det begæres, afsiges kendelse herom;
- 4) er der flere sigtede, beror det på dommerens bestemmelse, om den ene sigtede må påhøre den andens forklaringer.

Stk. 3. Har sigtede i henhold til reglerne under nr. 1-4 været udelukket, bliver det retsbogen tilførte at meddele ham, når grunden til hans udelukkelse er ophørt, og i ethvert fald inden forundersøgelsens slutning,

§ 748. *Stk. 4.* På begæring kan retten bestemme, at underretning ikke meddeles sigtede, eller at sigtede skal være udelukket fra at overvære et retsmøde helt eller delvis, hvis særlige hensyn, herunder sagens opklaring eller statens sikkerhed, gør det påkrævet. Har sigtede været udelukket fra at overvære et retsmøde, skal retten, hvis sigtede er til stede, og ellers politiet, snarest gøre ham bekendt med retsbogstilførslerne. Hvis de særlige hensyn, som har begrundet udelukkelsen, fortsat er til stede, kan sigtede dog af retten afskæres herfra, ligesom retten kan pålægge forsvareren ikke at give sigtede underretning om det i retsmødet passerede.

(Se endvidere ad gældende § 737).

for så vidt han ej har unddraget sig forfølgning.

Stk. 4. Føres beviser under forundersøgelsen for at kunne benyttes ved oplæsning under domsforhandlingen, skal sigtede være personlig til stede, medmindre sagen ingen udsættelse tåler, eller retten under hensyn til bevisførelsens genstand eller de i øvrigt foreliggende omstændigheder finder hans nærværelse uforholdsmæssigt. Reglerne under nr. 1-3 finder dog også anvendelse i det her omhandlede tilfælde.

§ 822. Til retsmøder under forundersøgelsen, i hvilke sigtede ikke fremstilles som anholdt eller fængslet, og om hvilke han ikke har fået fornøden meddelelse i et foregående retsmøde, skal han indkaldes ved lovlig tilsigelse (§ 764), medmindre øjemedet ikke tilsteder det ophold, som dette ville medføre. Er han mødt, kan retshandlingen altid fremmes.

Stk. 2. Er sigtede fængslet, kan han forlange sig henbragt til retsmødet — i hvilken henseende der bør gives ham lejlighed til at udtale sig — medmindre det afholdes uden for underretskredsen og i sådan afstand, at uforholdsmæssigt besvær kan forudses at følge deraf.

Stk. 3. Så vidt muligt gives der påtalemyndigheden og forsvareren, hvor en sådan er antaget eller beskikket, betimelig meddelelse om retsmøderne.

Stk. 4. Når sigtede er under 18 år, skal der til retsmødet indkaldes en repræsentant for børneværnsudvalget (i København børnenævnet) på den pågældendes hjemsted eller det stedlige børneværnsudvalg (børnenævn). Det samme gælder, når et barn under 15 år skal afhøres i anledning af en sædelighedsforbrydelse. I særlig påtrængende tilfælde kan indkaldelse undlades.

Stk. 5. Uden for det tilfælde, som ommeldes i sidste stykke af § 821, hindres en retshandlings fremme ikke ved, at nogen, som havde ret til at overvære den, udebliver.

§ 823. Af aktstykker, der fremlægges i retten, skal i fornødent omfang genpart medfølge til brug for forsvareren. Udskrift af det retsbogen tilførte skal snarest tilstilles politimesteren, forsvareren samt på begæ-

Se ad gældende § 737.

Se ad gældende § 807, stk. 4.

Se ad gældende § 807, stk. 5.

ring statsadvokaten. Sigtede har under iagttagelse af de nærmere bestemmelser, retten måtte give, adgang til at gøre sig bekendt med tilførslerne til retsbogen og med de til denne fremlagte aktstykker. Sådan adgang kan dog ved kendelse nægtes sigtede, ligesom de nævnte genparter og udskrifter kan nægtes hans valgte forsvarer, alt når der er grund til at befrygte modvirken af undersøgelsen ved fjernelse af gerningens spor, påvirken af medsigtede eller vidner til afgivelse af urigtig forklaring eller på anden lignende måde; kendelsen skal dog i ethvert tilfælde ophæves inden forundersøgelsens slutning.

§ 824. Vidner og syns- og skøns mænd afhøres af den, der har begæret dem indkaldt, medmindre dommeren under hensyn til særlige omstændigheder i det enkelte tilfælde beslutter at overtage afhøringen. Når forsvarer ikke er til stede, overtager dommeren afhøringen i hans sted. Foretages afhøringen af dommeren, kan parterne begære yderligere spørgsmål stillet.

Stk. 2. Af forklaringer, der afgives af sigtede, jfr. § 765, eller af vidner eller syns- og skøns mænd, skal det væsentlige indhold gengives i retsbogen; vigtigere erklæringer af sigtede og navnlig tilståelser skal så vidt muligt gengives med hans egne ord; det samme gælder om forklaringer, der afgives af vidner og syns- eller skøns mænd, som ikke skal afhøres under domsforhandlingen. Når afhøringen er endt, oplæses og vedtages det retsbogen tilførte.

Stk. 3. Efter oplæsningen er påtalemyndigheden, sigtede og forsvareren berettigede til at fremføre bemærkninger med hensyn til den skete tilførsel. Sådanne bemærkninger indføres i korthed i retsbogen.

Stk. 4. Afslag på begæring om yderligere spørgsmål såvel som afgørelse af tvistepunkter, der opstår under forundersøgelsen, sker ved kendelse.

§ 825. Frafaldes forfølgningen, eller finder retten, at lovens betingelser for dens virksomhed ikke er til stede, standses forundersøgelsen, og fornøden underretning meddeles påtalemyndigheden og sigtede.

Se udkastets § 754 jfr. § 751 (se ad gældende § 765 og § 807, stk. 5).

*Gældende formulering.**Udkastet.*

Stk. 2. Forundersøgelsen slttes, når retten finder, at undersøgelsen er fremmet så vidt, som øjemedet udkræver, så og når påtalemyndigheden begærer det og oplyser, at tiltale er rejst. Udskrift af sagen tillige med dennes aktstykker såvel som de af forsvareren benyttede udskrifter og genparter tilstilles snarest muligt påtalemyndigheden. Underretning om slutningen meddeles sigtede.

Stk. 3. En sluttet forundersøgelse kan genoptages efter begæring af påtalemyndigheden eller sigtede. Indtil tiltale er rejst, kan retten også af egen drift genoptage forundersøgelsen for at træffe bestemmelse om ophør af fængsling eller anden vedvarende foranstaltning.

§ 826. Statsadvokatens beslutning om frafald af forfølgning binder ikke den overordnede myndighed; dog må forfølgningens fortsættelse efter den overordnede myndigheds beslutning finde sted inden udløbet af to måneder, medmindre betingelserne for sagens genoptagelse efter § 975 er til stede.

Se ad gældende § 805.

§ 827. Fremkommer der under forundersøgelsen oplysning om omstændigheder, ifølge hvilke politimesteren skønner, at der vil blive spørgsmål om at undlade påtale i medfør af § 723, og som må antages at være statsadvokaten ubekendte, meddeler han ham underretning herom, ledsaget af fornøden udskrift af undersøgelsen. Indtil hans beslutning inden en af retten fastsat frist indtræffer, foretages der kun sådanne undersøgelseshandlinger, som ikke tåler ophold.

§ 828. Er forundersøgelse under én sag iværksat mod flere sigtede eller for flere forbrydelser, kan retten, når den finder, at undersøgelsen for enkelte, men ikke alle sigtedes eller forbrydelsers vedkommende er fremmet i det omfang, som øjemedet udkræver, for så vidt slutte forundersøgelsen.

Stk. 2. Sluttes forundersøgelsen for en eller nogle af de forbrydelser, for hvilke den samme person er sigtet, kan undersøgelsen af de andre forbrydelser midlertidig hvile,

indtil afgørelse for den eller de førstnævnte forbrydelsers vedkommende har fundet sted, når statsadvokaten forlanger det og sigtede ikke fordrer fortsættelse.

§ 829. Samtidig med, at tiltale rejses i en sag, i hvilken forundersøgelse har fundet sted, skal påtalemyndigheden tilstille undersøgelsesretten meddelelse herom og om, ved hvilken ret tiltale er rejst.

Stk. 2. Er sigtede fængslet, bør undersøgelsesretten ved forundersøgelsens slutning opgive påtalemyndigheden en vis frist, ved hvis udløb fængslingen vil blive hævet, såfremt ikke inden den tid enten tiltale rejses, eller oplysninger meddeles, som findes at burde begrunde en forlængelse af fristen. På lignende måde kan forholdes, hvor spørgsmål opstår om ophør af andre vedvarende foranstaltninger.

§ 829, stk. 2, bør erstattes af nye regler i kapitlet om fængsling, se betænkningen side 8 f. n.

§ 934, stk. 4.

Stk. 4. Frafalder politiet en begyndt forfølgning i de i § 726, stk. 3 og 4, ommeldte sager (lov af 11. februar 1863 § 2), er den private klager berettiget til at optage forfølgningen, når han straks erklærer dette.

§ 968. Over for kendelser og andre beslutninger af en landsret eller en underret (denne sidste også som undersøgelsesret), som ikke — eller dog ikke for tiden — kan gøres til genstand for anke i medfør af bestemmelserne i §§ 940 og 962, kan, for så vidt det modsatte ikke særlig er bestemt, enhver, over for hvem beslutningen indeholder en afgørelse, rejse kæremål til højere ret overensstemmende med de nedenstående regler. Over for domme kan kæremål kun rejses i de i §§ 1013 og 1016 nævnte tilfælde.

Stk. 2. Mod kendelser og andre beslutninger, der afgives under domsforhandling eller under dennes forberedelse, kan dog uden for de tilfælde, hvor adgang til kære har særlig hjemmel i loven, kæremål kun rejses, når og for så vidt beslutningen går ud på, at sagen udsættes eller afvises eller hæves, eller angår fængsling, beslag, ransagning eller lignende eller pålægger straf eller omkostninger eller er rettet mod nogen, som ikke er part i sagen.

Til § 968, stk. 2, føjes som nyt punktum:

„Kæremål kan endvidere rejses mod de i §§ 730, stk. 3, 733, stk. 2, og 736, stk. 2, omhandlede kendelser.“

